

Rita Kennis | Ben Hövels

TL in het groen

Resultaten van het evaluatieonderzoek naar de effecten van het experiment theoretische leerweg op de doorstroom naar mbo-groen

KBA Nijmegen

TL IN HET GROEN

TL in het groen

Resultaten van het onderzoek naar de effecten van het experiment theoretische leerweg op de doorstroom naar mbo-groen

Rita Kennis
Ben Hövels

Nijmegen, februari 2015

KBA Nijmegen
Professor Molkenboerstraat 9
6524 RN Nijmegen
Tel. 024- 382 32 40 / info@kbanijmegen.nl

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK DEN HAAG

Rita Kennis
Ben Hövels

TL in het groen. Resultaten van het onderzoek naar de effecten van het experiment
theoretische leerweg op de doorstroom naar mbo-groen.

ISBN 978-90-777202-78-4
NUR 840

© 2015 Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt, Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze
uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm
of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder
de voorafgaande schriftelijke toestemming van het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt te
Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photo print, microfilm or any
other means without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Het experiment TL: de doelstelling	1
1.2	Het onderzoek naar het experiment	2
1.3	Leeswijzer	2
2	Twee (deel-) experimenten	5
2.1	Het experiment op het Citaverde College	5
2.1.1	Het experiment op de locatie Roermond	5
2.1.2	Het experiment op de locatie Nederweert	7
2.1.3	Het experiment op beide locaties vergeleken	9
2.2	Het experiment op het Edudelta College	9
3	Het onderzoek naar het experiment op het Citaverde College	13
3.1	Vraagstelling en opzet onderzoek experiment Citaverde College	13
3.2	Belangrijkste bevindingen Citaverde College: de eerste vijf metingen	14
3.3	Kwantitatieve ontwikkelingen in de in- door- en uitstroom op het Citaverde College Roermond	16
3.3.1	Instroom	16
3.3.2	Doorstroom naar de bovenbouw en groene invulling van het vmbo	22
3.3.3	Uitstroom	25
3.4	Kwantitatieve ontwikkelingen in de in- door- en uitstroom op het Citaverde College Nederweert	29
3.4.1	Instroom	29
3.4.2	Doorstroom naar de bovenbouw en groene invulling van het vmbo	32
3.4.3	Uitstroom	35
3.5	Samenvatting	39
4	Het onderzoek naar het experiment op het Edudelta College	43
4.1	Vraagstelling en opzet onderzoek experiment Edudelta College	43
4.2	Experimentele activiteiten in het experiment bij het Edudelta College	45
4.3	Belangrijkste bevindingen Edudelta College: eerste vijf metingen	48
4.4	Resultaten van het experiment op het Edudelta College	49
4.4.1	Doorstroom naar het mbo-groen	49
4.4.2	De instroom in het Edudelta College Goes	51
4.4.3	Profiel van de aanmelders bij het Edudelta College (niveau 3 en 4)	53
4.5	Samenvatting	58

5 Duiding van de onderzoeksresultaten	61
5.1 Ontwikkelingen in de context	61
5.2 Inhoud en vormgeving van het experiment	65
6 Conclusie	71
6.1 Antwoord op de hoofdvraag van het onderzoek	71
6.2 Waarde van het experiment	72
6.3 Lessen uit het experiment	72
Bijlage 1 – Overzicht afgenomen vragenlijsten experiment Citaverde College	75
Bijlage 2 – Overzicht ingevulde vragenlijsten experiment Citaverde College	78
Bijlage 3 – Overzicht afgenomen vragenlijsten experiment Edudelta College	82
Bijlage 4 – Overzicht ingevulde vragenlijsten experiment Edudelta College	85
Bijlage 5 – Toelichting typering leerlingen	88

1 Inleiding

1.1 Het experiment TL: de doelstelling

Het mbo-groen heeft wat betreft de potentiële doorstroom vanuit het vmbo-TL naar mbo niveau (3 en) 4 mogelijk een achterstand op het overige mbo. Dat heeft twee mogelijke achtergronden.

In de eerste plaats verhindert wet- en regelgeving dat AOC's de Theoretische Leerweg (TL) kunnen aanbieden¹; dit belemmert de doorstroom naar het mbo-groen op niveau 4. In de tweede plaats zijn ook de beperkte contacten die vmbo-TL leerlingen (op niet-groene vo-scholen) hebben met het groene werkveld en met de groene mbo-opleidingen een mogelijke oorzaak van de achterstand in de doorstroom naar groene mbo-opleidingen op niveau (3 en) 4.

Met de doelstelling om de doorstroom vanuit het vmbo-TL naar mbo-groen niveau (3 en) 4 te vergroten, hebben het Ministerie van EZ en het Ministerie van OCW gezamenlijk het Citaverde College en de Edudelta Onderwijsgroep in de gelegenheid gesteld om een experiment TL uit te voeren.

Het experiment TL valt uiteen in twee (deel-)experimenten, te weten:

1. Het verstrekken van een tijdelijke licentie voor de TL aan het Citaverde College, met daarbij een duidelijke sectororiëntatie en inrichting van een 'groene leeromgeving' (Experiment TL-1).
2. Een verbeterde informatievoorziening over het mbo-groen en over de groene sector vanuit de Edudelta Onderwijsgroep naar het door OCW bekostigde vmbo op TL-niveau in het voedingsgebied van de Edudelta Onderwijsgroep (Experiment TL-2).

In beide experimenten is de veronderstelling dat het mbo-groen relatief onbekend is bij een groot deel van de potentiële instroom, waardoor leerlingen geen weloverwogen keuze kunnen maken. Het experiment op het Citaverde College is in het schooljaar 2006-2007 van start gegaan op de locatie Roermond van het Citaverde College. Eén jaar later is de locatie Nederweert (met het reeds bestaande mavo-aanbod) aangesloten bij het experiment. Op het Edudelta College² is in 2007 begonnen met de

1 Tenzij het een fusie met een categoriale mavo betreft.

2 Het experiment is toegekend aan de Edudelta Onderwijsgroep. Het experiment heeft zich afgespeeld op het Edudelta College in Goes (en de eerste jaren ook op de mbo-locaties Barendrecht en Middelhamis). In het vervolg spreken we daarom van het Edudelta College in plaats van de Edudelta Onderwijsgroep.

voorbereidingen voor het experiment en zijn in 2009-2010 de eerste experimentele activiteiten ingezet.

1.2 Het onderzoek naar het experiment

Het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt (KBA) heeft het verloop van de experimenten gemonitord en het effect ervan op de doorstroming naar groene mbo-opleidingen op niveau 3 en 4 onderzocht.

Vanaf het schooljaar 2008-2009 is gestart met de monitoring en evaluatie van de beide experimenten. De hoofdvraag van dit onderzoek is in hoeverre de experimenten hebben bijgedragen aan het vergroten van de doorstroom naar het mbo-groen op niveau (3 en) 4. Gedurende zes jaar is jaarlijks een meting uitgevoerd waarin de voortgang en (tussentijdse) effecten van de experimenten zijn onderzocht. Van deze metingen is in aparte tussenrapportages verslag gedaan.³

Het voorliggende verslag bevat het eindrapport van de metingen die in het kader van de monitoring en evaluatie van het experiment op het Citaverde College en het Edudelta College zijn uitgevoerd.

1.3 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd. De rapportage begint in *hoofdstuk 2* met een meer gedetailleerde beschrijving van de inhoud van beide experimenten. In *hoofdstuk 3* en *hoofdstuk 4* komen respectievelijk per experiment (Citaverde College hoofdstuk 3, Edudelta College hoofdstuk 4) de vraagstelling, de opzet en de kwantitatieve uitkomsten van het onderzoek naar het experiment aan de orde. Met behulp van via DUO beschikbare en deels nieuw verzamelde in- door- en uitstroomgegevens worden

3 De tussenrapportages betreffen respectievelijk:

- Eimers, T., Jager, A., & Kennis, R. (2009). *Evaluatieonderzoek experiment theoretische leerweg vmbo groen. Eerste tussenrapportage*. Nijmegen: KBA Nijmegen.
- Eimers, T., Kennis, R., & Jager, A. (2011). *Evaluatieonderzoek experiment theoretische leerweg vmbo groen. Tweede meting*. Nijmegen: KBA Nijmegen.
- Kennis, R., Eimers, T., & Jager, A. (2011). *Evaluatieonderzoek experiment theoretische leerweg vmbo groen. Derde meting*. Nijmegen: KBA Nijmegen.
- Kennis, R., Hövels, B., & Jager, A. (2013). *Evaluatieonderzoek experiment theoretische leerweg vmbo groen. Vierde meting Citaverde College*. Nijmegen: KBA Nijmegen.
- Kennis, R., & Hövels, B. (2013). *Evaluatieonderzoek experiment theoretische leerweg vmbo groen. Vijfde meting Citaverde College*. Nijmegen: KBA Nijmegen.
- Kennis, R., & Hövels, B. (2013). *Evaluatieonderzoek experiment theoretische leerweg vmbo groen. Nulmeting Edudelta College*. Nijmegen: KBA Nijmegen.
- Kennis, R., & Hövels, B. (2014). *Evaluatieonderzoek experiment theoretische leerweg vmbo groen. Eerste meting van de tweede fase in het experiment TL bij het Edudelta College*. Nijmegen: KBA Nijmegen.

de ontwikkelingen gedurende de looptijd van het experiment beschreven. Voor het experiment bij het Citaverde College wordt nagegaan in hoeverre het Citaverde College erin slaagt om (extra) leerlingen op TL-niveau aan te trekken, hoe de doorstroom naar de GL/TL in de bovenbouw eruit ziet, hoe de belangstelling voor het mbo-groen zich ontwikkelt en wat de feitelijke doorstroom van de TL naar het mbo-groen is. Voor het Edudelta College wordt beschreven óf en in hoeverre de experimentele activiteiten hebben geleid tot meer doorstroom naar het mbo-groen.

In *hoofdstuk 5* worden de onderzoeksbevindingen nader geduid, door deze in context te plaatsen en door in te zoomen op de aard van de experimentele activiteiten. Op die manier wordt duidelijker *waarom* het experiment wel of juist niet succesvol is geweest en wat daar van te leren valt.

Het rapport besluit in *hoofdstuk 6* met de conclusie van het onderzoek en met aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoek.

2 Twee (deel-) experimenten

In dit hoofdstuk wordt een korte beschrijving gegeven van de inhoud van het experiment, dat in feite bestaat uit twee (deel-)experimenten. Eerst wordt ingegaan op het experiment bij het Citaverde College, vervolgens op het experiment bij het Edudelta College.

2.1 Het experiment op het Citaverde College

Op het Citaverde College behelst het experiment de tijdelijke introductie van de TL in het aan het AOC verbonden vmbo, met een groene invulling van deze leerweg. Het experiment beoogt inzicht te geven in de effecten van de TL met groene invulling *op de leerlingstromen binnen de beroepskolom, de positie van het AOC in de regio en in de mogelijkheden om de TL zodanig in te vullen dat deze leerweg binnen het groen onderwijs meerwaarde heeft.*⁴

Het experiment zet in op de realisatie van een meer evenwichtige verdeling van de leerling-populatie over alle vmbo-niveaus aan het AOC.⁵ Na verloop van jaren moet de doorstroom naar het groene mbo op niveau (3 en) 4 toenemen.

In het experiment zijn twee vmbo-locaties van het Citaverde College betrokken: de vestigingen in Roermond en in Nederweert. Het Citaverde College in Roermond is in het schooljaar 2006-2007 gestart met de tijdelijke licentie voor de TL. De locatie in Nederweert is met het reeds bestaande mavo-aanbod een jaar later bij het experiment aangesloten.

2.1.1 Het experiment op de locatie Roermond

Het experiment op het Citaverde College in Roermond bestaat uit twee componenten:

1. De toevoeging van de Theoretische Leerweg (TL) aan het onderwijsaanbod;
2. Een groene invulling van deze TL.

4 Uit: Aanvulling RA Roermond: TL-experiment AOC Limburg. Brief van het ministerie van LNV d.d. 16 februari 2006 aan de colleges van bestuur van de Stichting Onderwijs Midden-Limburg en de Stichting AOC Limburg. Kenmerk DK. 2006/331.

5 Offerteverzoek Evaluatie TL experiment, brief van het ministerie van LNV (kenmerk TRCDK/2008/2111), 3 oktober 2008.

Ad1 – Toevoeging van de TL aan het onderwijsaanbod

Het Citaverde College in Roermond heeft sinds het schooljaar 2006-2007 een (tijdelijke) licentie voor de TL.

In de eerste twee leerjaren is de TL opgenomen in brede brugklassen waarin de Kaderberoepsgerichte, de Gemengde en de Theoretische leerweg zijn samengevoegd (KGT-klassen).⁶ Na het tweede leerjaar stromen de leerlingen door naar ofwel de Kaderberoepsgerichte Leerweg (in KL-klassen) of naar klassen waarin de Gemengde en Theoretische leerweg zijn samengevoegd (GL/TL-klassen).

Ad2 – Groene invulling van de TL

Naast de toevoeging van de TL aan het onderwijsaanbod in Roermond, is de groene invulling van de TL een centraal onderdeel van het experiment.

Op de locatie Roermond krijgt de groene invulling van de TL vorm doordat elke leerling in leerjaar 3 en 4 een groen beroepsgericht vak moet volgen. Dit vak heet het Groene Leertraject (GLT) en is een vak bovenop het wettelijke aantal vakken in de TL. Door het GLT maken leerlingen kennis met de sector Groen en wordt tegelijkertijd een ‘terugval’ optie richting de gemengde leerweg geboden.

Het volgen van het GLT is voor TL-leerlingen ‘vrijwillig verplicht’. Dit wil zeggen dat alle TL-leerlingen het GLT in principe volgen. Bij tegenvallende examenresultaten kunnen zij – omdat ze het beroepsgerichte GLT hebben gevolgd – terugvallen op een GL-diploma. Alleen voor leerlingen die in de TL voor een vakkenpakket zonder Wiskunde⁷ kiezen is het GLT niet verplicht.⁸ Deze leerlingen kunnen namelijk niet terugvallen op een GL-diploma, omdat in de GL sector Groen Wiskunde een verplicht sectorvak is. Ondanks het ontbreken van een terugvaloptie voor deze (selecte) groep leerlingen, wordt toch iedere leerling gestimuleerd om het GLT te kiezen vanwege de praktische kennismaking met de sector Groen.

In het Groene Leertraject kiezen leerlingen in leerjaar 3 voor een aantal ‘contexten’. Dit zijn Ontwerp & Creatie, Dier & Zorg, Voeding & Gezondheid en Groene Ruimte.⁹ In deze contexten oriënteren leerlingen zich op wat dit vakgebied inhoudt. Uiteindelijk kiezen ze één context om examen in te doen.

6 De school biedt in aparte klassen ook de basisberoepsgerichte leerweg (BL) aan.

7 Dat is mogelijk binnen de sectoren Economie en Zorg en Welzijn.

8 De GL+ variant (gemengde leerweg met één extra theoretisch vak, op basis waarvan een diploma TL kan worden afgegeven), waar AOC's zonder TL hun “toevlucht” toe moeten nemen, stelt dus veel zwaardere eisen aan de leerling (en de school) en is dus geen aantrekkelijk alternatief voor een “volwaardige” TL.

9 Leerlingen kunnen indien gewenst nog een extra context SDRV (sport, dienstverlening, recreatie en veiligheid) kiezen.

Aan het einde van het vierde leerjaar kunnen de leerlingen examen doen in het beroepsgerichte vak Landbouwbreed (LBB). In de derde periode van leerjaar 4 wordt dan binnen het GLT gestart met de voorbereiding op dit examen LBB.

De keuze voor een sector (vakkenpakket) wordt aan het eind van leerjaar 3 gemaakt. Alle leerlingen die het beroepsgerichte vak het Groene Leertraject volgen, volgen in principe de sector Groen in het vmbo. Verderop in deze rapportage komt naar voren dat leerlingen zelf dat echter niet altijd zo zien, en in hun perceptie voor een andere sector (vakkenpakket) hebben gekozen.

Naast het Groene Leertraject worden vanaf leerjaar 1 diverse loopbaanoriënterende en –begeleidende activiteiten (LOB-activiteiten) verzorgd. In de Praktische Sector Oriëntatie (PSO) maken de leerlingen door diverse activiteiten kennis met de verschillende sectoren. Deze activiteiten worden waar mogelijk vanuit een groen perspectief aangeboden (groene techniek, agrarische economie, etc.). Daarnaast krijgen alle leerlingen het vak Oriëntatie in het Bedrijfsleven (OIB). In dit vak doen leerlingen praktijkervaring op in de school, in een leerbedrijf of op een stageplek. Ze maken hiermee kennis met de beroepen en beroepsrichtingen in de sector Groen, of – indien gewenst – in een andere sector.

De leerloopbaan van leerlingen op de locatie Roermond is ingericht volgens doorlopende leerlijnen. Op die manier zijn het vmbo en het mbo op de locatie met elkaar verbonden. Gedurende de leerloopbaan van de leerling ligt de focus eerst op ontdekken en oriënteren (leerjaar 1 en 2), vervolgens op ontwikkelen (leerjaar 3 en 4) en tot slot (bij keuze voor het mbo-groen) op ontplooiën. De PSO, de LOB-activiteiten en het Groene Leertraject zijn via de doorlopende leerlijnen met elkaar verbonden, omdat ze allemaal dezelfde vier richtingen (de eerder genoemde contexten) kennen. Ook wordt in een aantal vakken de sector groen geïntegreerd: de opdrachten die leerlingen moeten maken in de verschillende vakken worden waar mogelijk vanuit een groene invalshoek benaderd.

2.1.2 Het experiment op de locatie Nederweert

De locatie Nederweert is sinds 2007 toegevoegd aan het experiment. Op deze locatie zitten alle leerlingen vanaf leerjaar 1 in GL/TL-klassen. Daarnaast heeft de locatie ook een vmbo-plus-klas ('MAVO-plus'). Deze klas is bedoeld voor leerlingen die na het vmbo willen doorstromen naar het havo.¹⁰ Leerlingen uit deze klassen krijgen voor bepaalde vakken stof op havo-niveau aangeboden. Op deze manier wordt geprobeerd de slaagkans van leerlingen die na het vmbo naar de havo doorstromen te vergroten. De locatie Nederweert heeft geen onderwijsaanbod op BL- of KL-niveau.

¹⁰ Vanwege te weinig interesse is er in 2013-2014 geen vmbo-plus klas. Het aanbod bestaat echter wel nog steeds (in 2014-2015 is er wel weer een vmbo-plus klas).

Omdat de locatie Nederweert van oudsher de mogelijkheid heeft om de TL aan te mogen bieden¹¹, bestaat het experiment op het Citaverde College in Nederweert enkel uit een groene invulling van de TL.

Groene invulling van de TL

In Nederweert wordt het experiment ingekleurd door het verplichte beroepsgerichte vak Landbouwbreed (LBB) in het derde leerjaar. Net als in het Groene Leertraject op de locatie Roermond maken alle leerlingen op deze manier kennis met de sector Groen. Het vak wordt evenals het GLT bovenop het wettelijke aantal vakken in de TL aangeboden. Dat doen zij door verschillende programmaonderdelen (bloem, plant, dier, etc.) te volgen. Het belangrijkste verschil met het Groene Leertraject is dat in Landbouwbreed de thema's een meer overstijgend (breed) karakter hebben. Bovendien wordt Landbouwbreed meer vanuit een vakinhoudelijke context vormgegeven en het Groene Leertraject meer vanuit LOB. Vanaf het schooljaar 2013-2014 is LBB in leerjaar 3 niet meer verplicht, maar een keuzevak geworden.

Aan het eind van het derde jaar kiezen leerlingen vervolgens een sector (d.w.z. maken zij de vakkenpakketkeuze) en bepaalt elke leerling of hij/zij ook examen wil doen in het vak LBB. In tegenstelling tot het GLT (locatie Roermond) doet dus niet (vrijwel) elke leerling examen in het vak LBB. In 2013-2014 (en ook in 2014-2015) wordt LBB op de locatie Nederweert niet aangeboden als examenvak. Dit besluit is genomen om bedrijfseconomische redenen (de belangstelling voor LBB als examenvak was te klein¹² en het aanbod werd daarom voor de school te duur). Elk schooljaar wordt opnieuw bekeken of LBB dat betreffende schooljaar wél genoeg belangstelling heeft om het vak als examenvak aan te bieden.

Naast LBB krijgen leerlingen in de onderbouw PSO en hebben ze vanaf het derde leerjaar wekelijks één middag het vak Loopbaanoriëntatie, waarbinnen Oriëntatie in het Bedrijfsleven (OIB) een belangrijk onderdeel is. In dit programma voor loopbaanoriëntatie oriënteren leerlingen zich op de keuze voor een vakkenpakket, op de keuze voor een vervolgopleiding en op verschillende beroepssectoren. Dat gebeurt onder andere door bedrijfsbezoeken af te leggen. Door middel van reflectiegesprekken met de mentor en het betrekken van de ouders (bijvoorbeeld tijdens ouderavonden, in het sectorwerkstuk van de leerlingen, opdrachten voor ouders die in het portfolio van de leerling komen) wordt geprobeerd de leerlingen een goede, doordachte keuze voor een vervolgopleiding te laten maken. Hiermee is een begin gemaakt met het integreren van kenmerken van de Groene sector binnen de drie andere sectoren.

11 De locatie in Nederweert is van oudsher een categoriale mavo en sinds 1999 gefuseerd met het AOC.

12 Richtlijn is dat ten minste 22 leerlingen LBB als examenvak willen volgen. Bij een (iets) kleinere belangstelling wordt bekeken of de formatie het toelaat om het vak toch aan te kunnen bieden.

2.1.3 Het experiment op beide locaties vergeleken

De belangrijkste verschillen tussen en overeenkomsten in het experiment op beide locaties zijn hieronder schematisch weergegeven:

Overzicht 2.1 – Belangrijkste verschillen tussen en overeenkomsten in het experiment op de locaties Roermond en Nederweert van het Citaverde College

	Locatie Roermond	Locatie Nederweert
Doel	Vergroten doorstroom van TL-leerlingen naar mbo-groen niveau (3 en) 4	
Middel	1. Toevoeging TL (tijdelijke licentie) aan onderwijsaanbod 2. Groene invulling van de TL <ul style="list-style-type: none"> • Groen beroepsgericht vak: "Groene leertraject (GLT)" • GLT 'vrijwillig verplicht' in leerjaar 3 en 4 • Leerlingen doen examen LBB 	1. Groene invulling van de TL <ul style="list-style-type: none"> • Groen beroepsgericht vak: "Landbouw breed (LBB)" • LBB verplicht in leerjaar 3 (t/m 12-13, vanaf 13-14 een keuzemogelijkheid) • LBB in leerjaar 4 vrijwillig; niet iedereen doet examen LBB (vanaf 12-13 alleen examenmogelijkheid bij voldoende animo) • LOB met oriëntatie op de Groene sector

2.2 Het experiment op het Edudelta College

Het experiment op het Edudelta College richt zich op TL-leerlingen van niet-groene ('reguliere') vmbo-scholen en bestaat uit het verbeteren van de informatievoorziening aldaar over het mbo-groen en de groene sector. De veronderstelling achter dit experiment is dat het mbo-groen bij veel TL-leerlingen onbekend is, waardoor deze leerlingen in hun keuze voor een vervolgopleiding het mbo-groen niet goed kunnen betrekken.

In het experiment wordt nagestreefd dat het beeld dat leerlingen hebben van de sector Groen en het groene onderwijs gaat veranderen, de naamsbekendheid van het Edudelta College groter wordt en de inhoudelijke bekendheid van de groene sector en van mbo-opleidingen in de sector Groen gaat toenemen.

Het Edudelta College wil TL-leerlingen duidelijk maken dat groen onderwijs innovatief en ondernemend onderwijs is en dat het volgen van een groene mbo-opleiding een goede basis vormt voor een positie op de arbeidsmarkt.

Binnen het experiment op het Edudelta College kunnen twee fasen onderscheiden worden. Na onbevredigde resultaten in de eerste fase is het experiment in de tweede fase aangescherpt. Het inhoudelijk zwaartepunt van het experiment is (vanwege het uitblijven van effecten in de eerste fase) op de tweede fase komen te liggen.

Eerste fase van het experiment

Het Edudelta College is in 2007 met de voorbereidingen van het experiment begonnen. Dat heeft geleid tot de start van een voorlichtingscampagne “100% ondernemend” in 2009-2010. De voorlichtingscampagne bestond uit een vernieuwde website, voorlichting op vo-scholen door mbo-studenten van het Edudelta College, een open dag van het Edudelta College alleen gericht op TL-leerlingen en speciaal ontwikkelde informatiebrochures, posters en advertenties. Deze campagne had tot doel om de naamsbekendheid en inhoudelijke bekendheid van het Edudelta College onder TL-leerlingen te vergroten. Daarmee zou de instroom van TL-leerlingen in de mbo-opleidingen op niveau 3 en 4 van het Edudelta College moeten toenemen. In deze eerste fase waren zowel de mbo-locaties Goes, Barendrecht als Middelharnis betrokken.

De gewenste effecten van de activiteiten bleven na twee jaar grotendeels uit¹³: leerlingen kozen niet vaker dan voorheen voor het Edudelta College, het aandeel TL-leerlingen in de niveau 3 en 4 opleidingen was niet toegenomen en ook de bekendheid van het Edudelta College (naamsbekendheid en inhoudelijke bekendheid) was klein en niet toegenomen.

Het Edudelta College heeft daarom – in overleg met en met toestemming van de beide ministeries – het experiment aangepast. Dit heeft geresulteerd in het huidige programma: de tweede fase van het experiment.

Tweede fase van het experiment

In 2012-2013 is het Edudelta College in het kader van het experiment met een programma voor groene beroepsoriëntatie gestart. Dat wordt uitgevoerd in samenwerking met vmbo-partnerscholen met een aanbod TL in de regio. Dit programma is uitgewerkt in een aantal activiteiten:

- LOB-lessen gericht op mbo-groen: deze moeten leerlingen (en ouders) overtuigen van het brede karakter van de sector groen;
- Snuffelstages bij groene bedrijven: deze moeten leerlingen een meer realistisch beeld van het groene bedrijfsleven geven;
- (Begeleiding bij) groene maatschappelijke stageprojecten: deze moeten leerlingen enthousiast maken voor het groene mbo;
- Ondersteuning bij sectorwerkstukken.

¹³ Dit bleek uit het onderzoek naar het experiment. Hierover is gerapporteerd in *Evaluatieonderzoek experiment theoretische leerweg vmbo groen: derde meting* (Kennis, R., Eimers, T., & Jager, A., 2011).

In het programma wordt aansluiting gezocht bij de regionale economische ontwikkelingen en de Topsectoren Agro-food en Tuinbouw & Uitgangsmaterialen. De samenwerking met het regionale bedrijfsleven is een cruciaal onderdeel in het experiment.

Het experiment bij het Edudelta College wordt gedurende de tweede fase beperkt tot de regio Goes.

Samenvattend

Overzicht 2.2 geeft weer wat de belangrijkste kenmerken van het experiment bij het Edudelta College zijn in beide fases van het experiment.

Overzicht 2.2 – Belangrijkste kenmerken van en verschillen tussen de eerste en de tweede fase van het experiment Edudelta College

	Eerste fase van het experiment	Tweede fase van het experiment
Doel	Vergroten doorstroom van TL-leerlingen naar mbo-groen niveau (3 en) 4	
Middel	<p>Voorlichtingscampagne “100% ondernemend”:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Marketing en voorlichting gericht op TL-IIn • Vrijblijvend • Op imago van sector Groen gericht • Vooral op mbo-opleidingen Edudelta College gericht • Niet specifiek gericht op regio (geen betrokkenheid regionale bedrijfsleven, gericht op sector groen in het algemeen) • Geen samenwerking met bedrijfsleven 	<p>Programma voor groene beroepsoriëntatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Actieve kennismaking met de sector Groen • Actieve (en soms verplichte) betrokkenheid van leerlingen • Leerlingen meer inhoudelijk kennis laten maken met sector Groen • Op beroepenveld en mbo-opleidingen Edudelta College gericht • Sterk gericht op regio (betrokkenheid regionale bedrijfsleven, focus op regionale economische ontwikkelingen) • Samenwerking met vmbo-partnerscholen • Samenwerking met (regionale) bedrijfsleven
Betrokken locaties Edudelta College	Goes, Barendrecht, Middelharnis	Goes

In hoofdstuk 4.2 wordt dieper ingegaan op de activiteiten die zijn uitgevoerd in het kader van het experiment bij het Edudelta College.

3 Het onderzoek naar het experiment op het Citaverde College

In het voorliggende hoofdstuk staan de resultaten uit het onderzoek naar het experiment bij het Citaverde College centraal. Voordat de resultaten worden besproken wordt eerst kort ingegaan op de vraagstelling en opzet van het onderzoek en op de belangrijkste bevindingen uit de eerste vijf metingen in het onderzoek. Vervolgens worden de kwantitatieve ontwikkelingen in de afgelopen jaren op drie keuzemomenten (schoolkeuze, sectorkeuze, studiekeuze) op een rij gezet, eerst voor het Citaverde College in Roermond en vervolgens voor de locatie Nederweert. Daarin worden ook de resultaten van de zesde meting betrokken.

3.1 Vraagstelling en opzet onderzoek experiment Citaverde College

Het Citaverde College probeert om met een groen ingevulde vmbo-TL opleiding de instroom in het mbo-groen op niveau (3 en) 4 toe te laten nemen. Het idee is dat leerlingen in een keten van keuzemomenten bewust kiezen voor groen: eerst bij de keuze voor de groene vmbo-school, vervolgens bij de keuze voor de sector Groen in het vmbo (het vakkenpakket, aangevuld met het groen beroepsgericht vak [GLT/LBB]) en ten slotte bij de keuze voor een opleiding in het mbo-groen.

Op basis van deze keten zijn voor het evaluatieonderzoek drie deelvragen afgeleid:

1. In hoeverre lukt het om leerlingen (met een schooladvies) op TL-niveau aan te trekken?
2. In hoeverre lukt het om leerlingen vanuit de onderbouw (vanuit de KGT-klassen) door te laten stromen naar de TL (en naar de TL - sector groen), en lukt het om in het vmbo hun belangstelling voor een vervolgopleiding in mbo-groen te wekken?
3. In hoeverre lukt het om leerlingen vanuit de TL te laten kiezen voor mbo-groen?

Om zoveel mogelijk recht te doen aan het experimentele karakter van het onderzoek is gekozen voor een opzet waarin data zijn verzameld over het Citaverde College en over een controlegroep. Deze controlegroep bestaat uit (leerlingen van) andere vmbo-scholen met een TL-aanbod in Roermond en directe omgeving. De resultaten bij het Citaverde College kunnen op deze manier worden vergeleken met de resultaten bij een groep scholen waar geen activiteiten in het kader van het experiment TL worden uitgevoerd. Daardoor kunnen eventuele (extra-)effecten van het experiment zo zuiver mogelijk gemeten worden. In deze opzet is conform de drie deelvragen ingezet op onderzoek over de drie keuzemomenten (schoolkeuze, sectorkeuze, studiekeuze).

Er zijn op drie manieren data verzameld:

- de analyse van in- door- en uitstroomgegevens van het Citaverde College in Roermond en Nederweert en de omliggende scholen. Deze gegevens zijn deels opgevraagd bij de scholen en deels afkomstig van DUO;
- het uitzetten van vragenlijsten over de schoolkeuze, sectorkeuze en studiekeuze. Vragenlijsten zijn afgenomen bij leerlingen en ouders van het Citaverde College in Roermond en Nederweert en bij omliggende scholen in Roermond en Weert. Bijlage 1 geeft een overzicht van de afgenomen vragenlijsten per school;
- de analyse van documenten van het Citaverde College, zoals het strategisch beleidsplan en documenten waarin de invulling van de TL nader wordt beschreven. Waar nodig is ter verdieping van deze informatie gesproken met direct betrokkenen (locatiedirecteur, decaan, teamleider, etc.).

In totaal hebben er zes metingen plaatsgevonden voor de school- en sectorkeuze: jaarlijks vanaf het schooljaar 2008-2009 tot en met het schooljaar 2013-2014. In de laatste vijf metingen is ook de studiekeuze meegenomen. Met deze metingen zijn in totaal negen jaargroepen (cohorten) bevestigd; het betreft leerlingen die tussen 2005-2006¹⁴ en 2013-2014 zijn ingestroomd in het eerste leerjaar op één van de scholen. Verspreid over de zes metingen hebben circa 5300 leerlingen en ongeveer 1900 ouders een vragenlijst ingevuld. Een gespecificeerd overzicht is terug te vinden in bijlage 2.

3.2 Belangrijkste bevindingen Citaverde College: de eerste vijf metingen

Er zijn in totaal zes metingen uitgevoerd naar het experiment op het Citaverde College. De uitkomsten van deze zes metingen tezamen vormen de basis waarop de conclusies in deze rapportage zijn gebaseerd.

Hieronder volgen eerst in samengevatte vorm de belangrijkste bevindingen uit de eerste vijf metingen. Daarover is eerder in aparte tussenrapportages verslag gedaan. In de paragrafen 3.3 en 3.4 worden deze successievelijk voor de locaties Roermond en Nederweert uitgebreid met de bevindingen uit de zesde meting.

Instream van leerlingen

- Op het Citaverde College in Roermond lijkt het aantal leerlingen in de KGT-klassen niet op peil te blijven. Na een jarenlang min of meer stabiel leerlingenaantal in deze klassen, is het aantal leerlingen in 2012-2013 afgenomen. Het totale aantal leerlingen in leerjaar 1 (BL t/m TL) daalt al jaren achtereen elk jaar een beetje. Naast het aantal leerlingen, neemt ook het niveau van de leerlingen – gemeten aan de hand

¹⁴ In de eerste meting zijn leerlingen bevestigd die in 2008-2009 op het Citaverde College zaten. De leerlingen uit leerjaar 4 in 2008-2009 zijn in 2005-2006 gestart en zijn dus onderdeel van het experiment, ondanks dat de experimentele activiteiten in 2005-2006 nog niet gestart waren.

van de citoscore en het schooladvies – in de KGT-klassen af. Ook op het Citaverde College in Nederweert daalt sinds enkele jaren het aantal leerlingen in leerjaar 1.

- Op beide locaties stagneert het aantal leerlingen dat voor de school kiest uit louter interesse in Groen. Groen wordt wel interessant gevonden, maar vooral als één van de keuzemogelijkheden naast andere sectoren.

Doorstroom van leerlingen naar de TL

- In Roermond is ook de doorstroom vanuit de KGT-klassen naar de GL/TL-bovenbouw flink gedaald (en in 2012-2013 gestagneerd).
- De daling van het aantal GL/TL-leerlingen is het gevolg van een strengere determinatie (aangescherpte eisen, zie hoofdstuk 5). Dit maakt het lastiger om in absolute zin de doelstellingen van het experiment te bereiken: men moet meer doorstroom creëren met een kleinere groep leerlingen.

Invulling van en keuze voor de sector Groen in de TL

- Het lukt niet om meer leerlingen van het Citaverde College al in leerjaar 3 te interesseren voor Groen. De keuze voor de sector (het vakkenpakket) Groen op de locatie Roermond is sinds twee jaar zowel in absolute als relatieve zin flink afgenomen.¹⁵ Dat is een gevolg van het kleinere aantal leerlingen in de GL/TL-klas, maar ook van een afgenomen belangstelling. Ook zijn aan het einde van leerjaar 3 steeds minder leerlingen geïnteresseerd in het mbo-groen.
- Ook in Nederweert heeft de groene invulling van het vmbo geen effect op de keuze voor de sector Groen in het vmbo-TL en de interesse in een groene mbo-opleiding.

Keuze voor het mbo-groen

- Ondanks een min of meer stabiele (Nederweert) of zelfs afnemende (Roermond) interesse in Groen gedurende de vmbo-opleiding, hebben in 2011-2012 meer leerlingen dan in 2010-2011 gekozen voor een groene mbo-opleiding. Op basis van de verwachte daling van het aantal vmbo-leerlingen, zal in de komende jaren de doorstroom naar mbo-groen in absolute *aantallen* bijna zeker gaan dalen. *Procentueel* is nog onduidelijk in hoeverre de toegenomen doorstroom structureel is.
- Onder de groene doorstromers is een harde kern van ongeveer vijf leerlingen per locatie die al vanaf de instroom op het Citaverde College bewust groene keuzes maakt. Iets meer dan de helft van de leerlingen die kiest voor het mbo-groen wordt pas gedurende de vmbo-opleiding 'groen *gemaakt*'. Vaak ontstaat de belangstelling

¹⁵ In het kader van het experiment TL is het niet noodzakelijk dat leerlingen voor de sector (het vakkenpakket) Groen kiezen. Juist door het aanbod van de TL ontstaan er voor leerlingen die moeite hebben met Wiskunde ook mogelijkheden om een opleiding bij het Citaverde College te volgen, omdat zij de keuze hebben uit sectoren (vakkenpakketten) zonder Wiskunde (= gelijkwaardigheid in positie met andere vo-scholen). Concreet gaat het daarbij om de keuze voor de sector Zorg en Welzijn en de sector Economie. Verondersteld wordt echter wel dat de keuze voor de sector (het vakkenpakket) Groen iets zegt over de belangstelling voor deze sector (de groene mbo-opleidingen, de branche) van de leerling.

voor Groen pas heel laat in de opleiding. Leerlingen hebben dan aan het einde van leerjaar 3 nog geen belangstelling om hun onderwijsloopbaan op het mbo-groen te vervolgen, maar kiezen een jaar later toch voor een groene vervolgopleiding.

3.3 Kwantitatieve ontwikkelingen in de in- door- en uitstroom op het Citaverde College Roermond

In deze paragraaf geven we een beeld van de kwantitatieve ontwikkelingen in de in- door- en uitstroom op de locatie Roermond van het Citaverde College, waarin dus ook de resultaten van de zesde meting zijn opgenomen. Hierdoor ontstaat duidelijkheid over de mate waarin het experiment in kwantitatieve zin heeft geleid tot de beoogde effecten (meer doorstroom naar mbo-groen). In paragraaf 3.4 doen we hetzelfde voor de locatie Nederweert.

3.3.1 Instroom

Omvang van de instroom

Het aantal leerlingen in leerjaar 1 van het vmbo (basisberoepsgerichte leerweg tot en met theoretische leerweg) van het Citaverde College in Roermond is de afgelopen jaren sterk gedaald. Zo zaten er in 2005-2006 nog 185 leerlingen in leerjaar 1 op het vmbo en in 2013-2014 nog 108. Ten opzichte van 2012-2013 blijkt het aantal leerlingen zich recent iets hersteld te hebben, zie overzicht 3.1.

Overzicht 3.1 – Aantal leerlingen in leerjaar 1 van het vmbo van het Citaverde College Roermond

	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Totaal aantal lln in leerjaar 1	185	171	124	135	126	121	105	95	108
<i>waarvan:</i>									
- KGT	89	87	66	72	72	65	63	52	66
- BL/Lwoo	96	84	58	63	54	56	42	43	42

De locatie Roermond kent in het eerste leerjaar twee typen klassen:

- klassen waar leerlingen met een schooladvies voor de basisberoepsgerichte leerweg zitten (BL/Lwoo-klassen);
- klassen waar leerlingen met een schooladvies voor de kaderberoepsgerichte (KL), gemengde (GL) of theoretische (TL) leerweg zitten (KGT-klassen).

In beide type klassen is het aantal leerlingen de afgelopen jaren fors gedaald. Zij het dat tussen 2012-2013 en 2013-2014 het aantal leerlingen in de KGT-klassen weer licht is toegenomen en dat in de BL/Lwoo-klassen gelijk is gebleven. Het is niet duidelijk hoe het leerlingenaantal zich de komende jaren zal gaan ontwikkelen. De verwachting is dat demografische ontwikkelingen in 2020 zullen leiden tot een kwart minder vmbo-leerlingen in de regio.¹⁶ Omdat ook het aantal leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg al jaren onderhevig is aan krimp¹⁷, is de verwachting dat het aantal leerlingen in de KGT-klassen van de locatie Roermond de komende jaren wel zal gaan dalen (als gevolg van demografische ontwikkelingen), maar wat minder hard dan het aantal leerlingen in de BL/Lwoo-klassen. Op basis van de verwachte krimp van het aantal vmbo-leerlingen in de regio zal het totale aantal eerstejaars-leerlingen in het vmbo van de locatie Roermond naar verwachting uiteindelijk gaan dalen tot circa 75 in 2020.

In de regio Roermond als geheel is het aantal leerlingen in het vmbo de afgelopen jaren nog niet afgenomen (zie overzicht 3.2). In 2013-2014 is het aantal eerstejaars leerlingen in het vmbo zelfs het hoogst sinds jaren. De cijfers laten geen grote structurele wijzigingen van leerlingstromen zien.¹⁸ Wel zijn er op het niveau van de individuele scholen schommelingen zichtbaar. Deze fluctuaties zijn het gevolg van maatregelen of beleid op het niveau van de school, zoals een nieuw onderwijsconcept of een nieuw schoolgebouw (zie ook hoofdstuk 5). Door de eerder genoemde demografische ontwikkelingen zal ook op regionaal niveau het leerlingenaantal in het vmbo de komende jaren naar verwachting flink gaan dalen.

16 R. Vink e.a. (2010). Beroepsonderwijs Limburg 2020: verwachte leerlingenaantallen in het vmbo en mbo in de provincie Limburg.

17 Tussen 2005-2006 en 2013-2014 is het aantal leerlingen in de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo met 32 procent gedaald. Bron: CBS Statline.

18 Een van de voorwaarden bij het experiment en uitgangspunt bij het regionaal arrangement (het hebben van een regionaal arrangement was een voorwaarde voor toekenning van het experiment bij het Citaverde College Roermond) was dat het experiment niet zou leiden tot structurele en substantiële wijziging van leerlingstromen.

Overzicht 3.2 – Aantal leerlingen in leerjaar 1 van het vmbo¹⁹ in de regio Roermond²⁰

	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Citaverde College Roermond	124	134	125	126	102	96	106
Mavo Roermond	102	136	125	130	160	135	138
Niekée	132	56	76	91	89	93	112
Broekhin Roermond	69	72	52	60	76	70	119
Broekhin Swalmen+ Reuver	123	140	116	150	143	152	116
Totaal	550	538	494	557	570	546	591

Bron: DUO / Schoolvensters Online

Niveau van de instroom

Jaarlijks heeft ongeveer 15 à 20 procent van de leerlingen die instromen op het vmbo van het Citaverde College Roermond een citoscore op TL-niveau (dat wil zeggen een cito-score van 532 of hoger). Het Citaverde College slaagt er dus wel degelijk in om leerlingen op TL-niveau aan te trekken, maar heeft de afgelopen jaren dit aantal niet zien stijgen (zie overzicht 3.3).

Overzicht 3.3 – Instroomniveau van leerlingen op het vmbo van het Citaverde College Roermond, leerjaar 1²¹

	2006-2007		2007-2008		2008-2009		2009-2010		2010-2011		2011-2012		2012-2013		2013-2014	
	citoscore		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
BL/pro	<520	24	20	22	26	19	21	30	32	20	22	6	9	8	13	Onbekend (te weinig scores bekend)
KL	520-528	64	54	30	36	26	29	33	35	31	34	39	59	30	49	
GL /	529-532	14	12	19	23	29	33	17	18	19	21	6	9	14	23	
TL	>532	16	14	13	15	15	17	14	15	20	22	15	23	9	15	
Aantal In met cito		118	100	84	100	89	100	94	100	90	100	66	100	61	100	
- Geen Cito		39		40		46		30		31		38		33		
- Instroom na start van het schooljaar		14		15		10		17		0		0		0		

19 Alle leerwegen in het vmbo. In de onderwijsgegevens die DUO bijhoudt, is geen betrouwbaar onderscheid te maken tussen de verschillende leerwegen in leerjaar 1. Dat heeft te maken met de verschillende soorten brugklassen die scholen hebben (bv. KGT, GL/TL, GTH, etc.).

20 De aantallen die in het overzicht genoemd zijn (bron: DUO), komen niet één-op-één overeen met de aantallen die het Citaverde College zelf bijhoudt (bv. het aantal ingestroomde leerlingen in 2011-2012).

21 De aantallen wijken licht af van de aantallen in overzicht 3.2, dat wordt veroorzaakt door een andere bron (Citaverde College versus DUO).

Bovenstaand overzicht geeft het instroomniveau weer van alle eerstejaars leerlingen van het Citaverde College in Roermond. Als wordt ingezoomd op het instroomniveau van de leerlingen uit de KGT-klassen (zie overzicht 3.4) dan blijkt dat het grootste deel van de leerlingen een citoscore op KL-niveau (circa 50 procent) of GL-niveau (circa 30 procent) heeft.

Overzicht 3.4 – Citoscore van leerlingen in de KGT-klassen, 2012-2013

Niveau citoscore	Aantal	%
BL-niveau (< 520)	1	2
KL-niveau (520-528)	22	49
GL-niveau (528-532)	14	31
TL-niveau (>532)	8	18
Totaal	45	100
geen cito	7	

Om leerlingen in de bovenbouw naar de Theoretische Leerweg door te laten stromen is het Citaverde College dus grotendeels afhankelijk van de opstroom van leerlingen met een schooladvies dat lager ligt dan TL-niveau. Dat lukt bij een deel van de leerlingen (zie de volgende subparagraaf).

Keuzemotieven bij instroom

Leerlingen en ouders hebben bij het maken van de schoolkeuze bepaalde motieven. Een aantal motieven is voor vrijwel alle ouders en leerlingen belangrijk, ongeacht voor welke school zij kiezen. Zo moet de school veilig zijn, duidelijke regels hanteren, goede begeleiding hebben voor leerlingen met bepaalde (leer)problemen en er moet een goede sfeer zijn tussen leerlingen en docenten en tussen ouders en docenten. Ouders letten specifiek ook op het beleid rondom lesuitval en op hoe de school bekend staat. Heel belangrijk voor ouders is ook dat hun kind zelf achter de gemaakte schoolkeuze staat.

Voor het experiment op het Citaverde College is het zinvol om naast deze ‘universele’ motieven in de schoolkeuze ook te kijken naar twee specifieke motieven die een rol spelen in het experiment. Het gaat dan om de keuze voor het Citaverde College als school met aanbod op TL-niveau en om de keuze voor de school vanwege het groene onderwijsaanbod.²² In overzicht 3.5 staat weergegeven in hoeverre deze motieven een rol spelen in de keuze voor het Citaverde College.

²² Er is een typering gemaakt in de motieven die leerlingen hebben om voor het Citaverde College te kiezen. Deze typering is gemaakt door de antwoorden van leerlingen te analyseren op verschillende (sub)vragen in de vragenlijst die ingaan op het aanbod/belang van de TL en het aanbod/belang van groen onderwijs. In bijlage 5 wordt een korte toelichting gegeven.

Overzicht 3.5 – Keuzemotieven van KGT-leerlingen in leerjaar 1 van het Citaverde College Roermond

	2008-2009		2009-2010		2010-2011		2011-2012		2012-2013		2013-2014	
Typering leerlingen ²² :	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
'Groene leerling'	6	9	10	13	12	20	6	10	10	21	2	3
'Groene TL-leerling'	11	16	19	25	18	30	19	31	11	23	18	29
'TL-leerling'	37	53	31	41	22	36	21	34	17	35	34	54
'Andere motieven'	12	17	15	20	8	13	16	26	8	17	9	14
Onbekend	4	6	1	1	1	2	-	-	2	4	-	-
Aantal leerlingen in de KGT-klassen	72 KGT		72 KGT*		65 KGT		63 KGT		52 KGT		66 KGT	
Aantal bevroegde leerlingen	70 KGT		76 KGT		61 KGT		62 KGT		48 KGT		63 KGT	

* Het aantal leerlingen in de KGT-klassen (72) is kleiner dan het aantal bevroegde leerlingen (76). Aan het begin van het schooljaar zaten er meer leerlingen in de KGT-klassen dan ten tijde van het opvragen van de precieze aantallen later in het schooljaar.

Het aantal leerlingen dat alléén vanwege het aanbod van groen onderwijs (= 'Groene leerling') voor het Citaverde College in Roermond kiest was jaren min of meer stabiel (ca. 6-12 leerlingen, procentueel zo'n 10-20 procent), maar is in 2013-2014 flink gedaald. Het is niet duidelijk in hoeverre de daling een eenmalige fluctuatie is. Wel kan geconcludeerd worden dat het aantal leerlingen dat enkel vanwege groene interesses voor het Citaverde College kiest de afgelopen jaren niet is toegenomen.

Bij een grotere groep leerlingen speelt het groene onderwijsaanbod in de TL van de locatie Roermond wel een rol. Naast het aantal/percentage 'Groene leerlingen' gaat het hier om de groep 'Groene TL-leerlingen'. In 2013-2014 behoorde ruim 30 procent van de nieuw ingestroomde KGT-leerlingen tot een van deze beide groepen. Een vergelijking over tijd laat geen toename zien van het percentage leerlingen dat tot deze groepen gerekend kan worden. Het aanbod van groen onderwijs wordt door leerlingen vooral interessant gevonden naast het aanbod van de andere sectoren (brede keuzemogelijkheden).

Méér dan het aanbod van groen onderwijs sèc is het aanbod van de TL op het Citaverde College een belangrijk motief voor de schoolkeuze. Jarenlang was het aanbod van de TL voor circa twee derde van alle leerlingen een reden om voor het Citaverde College in Roermond te kiezen (optelsom 'TL-leerling' + 'Groene TL-leerling'). In 2013-2014 was het zelfs voor meer dan 80 procent van de leerlingen een motief in de schoolkeuze. Ondanks dat de TL een belangrijk motief is voor veel leerlingen, lukt het niet alle leerlingen uiteindelijk dit niveau te behalen (zie de volgende subparagraaf).

Hoewel het bovenstaande duidelijk maakt dat het aanbod van de TL een belangrijk motief is in de schoolkeuze van leerlingen voor het Citaverde College, is de bekendheid van dit aanbod onder ouders niet toegenomen. Bij ouders die het Citaverde College wel hebben overwogen in de schoolkeuze maar uiteindelijk voor een andere school in de regio hebben gekozen, is circa 70 procent bekend met het feit dat het Citaverde College een onderwijsaanbod op TL-niveau heeft; onder ouders die het Citaverde College niet hebben overwogen ligt dit percentage op circa 50 procent. Deze cijfers zijn sinds de start van het experiment niet toegenomen. Hoewel het Citaverde College aangeeft dat wel is ingezet om de bekendheid van de TL onder leerkrachten in het basisonderwijs te vergroten, lijkt dit dus nog geen uitwerking op ouders te hebben gehad.

Conclusie: aantrekken leerlingen op TL-niveau

De eerste deelvraag bij het onderzoek naar het experiment op het Citaverde College betreft de vraag in hoeverre het Citaverde College erin slaagt om leerlingen (met een schooladvies) op TL-niveau aan te trekken.

Op basis van de kwantitatieve i.c. cijfermatige ontwikkelingen kunnen we concluderen dat de instroom van leerlingen in de brugklas KGT van de locatie Roermond de afgelopen jaren is gedaald. Binnen deze groep leerlingen lukt het echter wel om leerlingen op TL-niveau aan te trekken:

- Het aantal leerlingen op het vmbo van de locatie is de afgelopen jaren gedaald (met uitzondering van 2013-2014) en zal naar verwachting tot 2020 verder gaan dalen. In de regio zijn de afgelopen jaren geen grote structurele wijzigingen van leerlingstromen opgetreden.
- Circa 15-20 procent van de leerlingen stroomt in met een citoscore op TL-niveau. Het lukt dus om leerlingen op TL-niveau aan te trekken. Dit aandeel is gedurende de looptijd van het experiment niet toegenomen.
- Het aanbod van de TL is in absolute zin voor een grote groep leerlingen een belangrijk motief in de keuze voor het Citaverde College, maar dit motief heeft niet aan belang gewonnen gedurende het experiment.
- Ook de keuze voor de school vanwege het groene onderwijsaanbod is de afgelopen jaren stabiel gebleven.

Ondanks dat het Citaverde College in Roermond erin slaagt om leerlingen op TL-niveau aan te trekken, heeft de locatie in het experiment als gevolg van het dalende leerlingenaantal te maken met een kleiner wordende groep (potentiële) TL-leerlingen die voor mbo-groen kunnen kiezen. Dat maakt het moeilijk(er) om de doelstelling van het experiment, i.c. grotere doorstroom naar mbo-groen, te bereiken.

In de volgende subparagraaf wordt nagegaan hoe de doorstroom vanuit de KGT-brugklassen naar de bovenbouw GL/TL eruit ziet en in hoeverre de locatie Roermond

erin slaagt om de belangstelling voor mbo-groen te wekken bij de leerlingen in deze GL/TL-klassen.

3.3.2 Doorstroom naar de bovenbouw en groene invulling van het vmbo

Doorstroom naar de GL/TL

Aan het einde van het tweede leerjaar worden leerlingen uit de brede KGT-klassen geplaatst in een leerweg. Leerlingen die de kaderberoepsgerichte leerweg gaan volgen worden in een KL-klas geplaatst, leerlingen die de gemengde of theoretische leerweg doen in een GL/TL-klas.

Het aantal leerlingen in zowel de KL-klassen als de GL/TL-klassen in leerjaar 3 is de afgelopen jaren fors gedaald: In 2006-2007 zaten er nog 126 leerlingen in deze klassen, in 2013-2014 nog maar 50 (zie overzicht 3.6). De daling is het gevolg van de in de vorige subparagraaf al genoemde daling van het aantal leerlingen in het eerste leerjaar.

Overzicht 3.6 – Verhouding tussen het aantal KL- en GL/TL-leerlingen in leerjaar 3, Citaverde College Roermond

	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
	Aantal %	Aantal %	Aantal %	Aantal %	Aantal %	Aantal %	Aantal %	Aantal %
Totaal KL en GL/TL	126 100	115 100	126 100	95 100	96 100	76 100	62 100	50 100
- GL/TL	48 38	75 65	69 55	51 54	48 50	26 34	25 40	24 48
- KL	78 62	40 35	57 45	44 46	48 50	50 66	37 60	26 52

Tussen 2007-2008 en 2012-2013 zijn steeds minder leerlingen erin geslaagd om vanuit de brede KGT-brugklassen door te stromen naar de GL/TL in leerjaar 3. Dat was grotendeels een gevolg van strengere determinatie-eisen (aangescherpte eisen, zie daarvoor hoofdstuk 5). Inmiddels lijkt de doorstroom vanuit de KGT-klassen naar de GL/TL-klassen zich weer wat te herstellen. Ongeveer de helft van de leerlingen lukt het om in de bovenbouw naar de GL/TL te gaan. In absolute zin gaat het (vanwege het gedaalde leerlingenaantal) om een beperkt aantal leerlingen, zo'n 25 per jaar. Circa 30 procent van de leerlingen uit deze GL/TL-klassen had bij instroom op het Citaverde College een schooladvies dat lager was dan GL/TL-niveau. Daarmee slaagt het Citaverde College erin om een relatief grote groep leerlingen op te laten stromen naar de GL/TL-klassen in leerjaar 3. Overzicht 3.7 illustreert dat.

Overzicht 3.7 – Schooladviezen bij instroom in leerjaar 1 van GL/TL-leerlingen uit leerjaar 3²³, Citaverde College Roermond (%)

	2008-2009 leerjaar 3	2009-2010 leerjaar 3	2010-2011 leerjaar 3	2011-2012 leerjaar 3	2012-2013 leerjaar 3
	%	%	%	%	%
Schooladvies BL / KL	39	36	17	35	29
Schooladvies (KL /) GL / TL of hoger	61	64	83	65	68

Op scholen in de regio Roermond als geheel ligt het percentage opstromers veel lager, rond de 5 procent. Leerlingen met een relatief laag schooladvies worden daar vaak in het eerste leerjaar al niet toegelaten tot een brugklas GL/TL, waardoor opstroom aldaar een vrijwel onbekend fenomeen is.

Het maken van de sectorkeuze

Aan het einde van leerjaar 3 maken de leerlingen op de locatie Roermond de keuze voor een sector in het vmbo. In de TL betekent dat, dat de leerling een keuze voor een vakkenpakket maakt. Voor de sector Groen (en ook voor de sector Techniek) is het vak Wiskunde een verplicht sectorvak, voor de sectoren Zorg en Welzijn en Economie is Wiskunde niet verplicht. Door het aanbieden van de TL ontstaat voor het Citaverde College de mogelijkheid om leerlingen wel in aanraking te brengen met de sector Groen (zie paragraaf 2.1.1), zonder dat zij verplicht Wiskunde hoeven te volgen.²⁴

Overzicht 3.8 laat zien voor welke sectoren leerlingen uit de GL/TL hebben gekozen.

²³ Het gaat om leerlingen die in het weergegeven schooljaar in leerjaar 3 zaten. In het schooljaar erop heeft de meting plaatsgevonden.

²⁴ Wel wordt gestimuleerd dat leerlingen een vakkenpakket mét Wiskunde kiezen, zodat zij bij tegenvallende examenresultaten altijd nog terug kunnen vallen op een GL-diploma.

Overzicht 3.8 – Gemaakte sectorkeuzes van de GL/TL-leerlingen (%), Citaverde College Roermond²⁵

	2009-2010 (08-09 in leerjaar 3)	2010-2011 (09-10 in leerjaar 3)	2011-2012 ²⁶ (10-11 in leerjaar 3)	2012-2013 (11-12 in leerjaar 3)	2013-2014 (12-13 in leerjaar 3)
	%	%	%	%	%
Groen	51	48	23	26	82
Zorg en Welzijn	31	39	36	43	18
Techniek	5	0	11	17	-
Economie	14	11	30	13	-
Totaal aantal leerlingen GL/TL (=100%)	69	51	47	26	24

Wat opvalt is de toename in 2013-2014 van het aantal leerlingen dat aangeeft voor de sector Groen in het vmbo gekozen te hebben. Het is onduidelijk welke oorzaak hieraan ten grondslag ligt. De cijfers in het overzicht zijn gebaseerd op de perceptie van de leerling zelf (dus niet op administratieve gegevens). Mogelijk zijn leerlingen zich in 2013-2014 beter bewust van de sector waarvoor zij werkelijk gekozen hebben, bijvoorbeeld omdat de school dat duidelijker aan de leerling heeft verteld ten opzichte van voorgaande jaren. Een andere mogelijke verklaring is dat de locatie Roermond sterker dan in eerdere jaren leerlingen heeft gestimuleerd om voor een vakkenpakket te kiezen met Wiskunde en Biologie of Natuurkunde (Nask1) (i.c. de sectorvakken Groen).

Op andere scholen in de regio wordt vrijwel niet voor de sector (het vakkenpakket) Groen gekozen in de TL. De meeste leerlingen kiezen voor de sector Economie of de sector Zorg en Welzijn.

De gemaakte sectorkeuze en de interesse in mbo-groen

Een keuze voor een sector (vakkenpakket) blijkt in praktijk nog niets te zeggen over de belangstelling die leerlingen hebben voor een vervolgopleiding in het mbo-groen.

Ondanks dat in 2013-2014 bijna alle leerlingen van de locatie Roermond de sector Groen in het vmbo volgen, ontbreekt bij de meeste leerlingen uit leerjaar 3 de interesse om voor een groene vervolgopleiding te kiezen. In 2013-2014 (leerjaar 3 in 2012-2013) geven slechts twee leerlingen (11 procent) aan na het vmbo door te willen

²⁵ Het betreft de vakkenpakketkeuzes. Vrijwel alle leerlingen uit de GL/TL-klassen doen daarnaast examen in het vak Landbouwbreed.

²⁶ In 2013-2014, 2012-2013, 2010-2011 en 2009-2010 zijn de cijfers gebaseerd op antwoorden van de leerlingen. In 2011-2012 zijn de cijfers afkomstig van de administratie van het Citaverde College. Een vergelijking tussen de twee laat grote verschillen zien: volgens het Citaverde College volgden in 2009-2010 maar 19 procent van de leerlingen de sector Groen. Vergelijkingen tussen beide jaren zijn daardoor heel moeilijk te maken.

stromen naar het mbo-groen. In het verleden gaf een grotere groep leerlingen in het derde jaar aan voor een groene vervolgopleiding te willen kiezen (jaarlijks circa 10 leerlingen). Het is niet duidelijk waarom de belangstelling is afgenomen.

Veel leerlingen geven aan nog niet te weten in welke richting zij een vervolgopleiding willen volgen. Van de leerlingen die daarvan al wel een beeld hebben, geven de meesten aan een mbo-opleiding in de sector Zorg en Welzijn te willen gaan volgen.

Conclusie: doorstroom van onderbouw naar TL en interesse voor mbo-groen

De tweede deelvraag in het onderzoek bij het Citaverde College is de vraag in hoeverre het lukt om leerlingen vanuit de onderbouw door te laten stromen naar de TL en naar de TL - sector groen en in hoeverre het Citaverde College erin slaagt om in het vmbo hun belangstelling voor een vervolgopleiding in mbo-groen te wekken.

- Ongeveer de helft van de leerlingen uit de KGT-klassen weet vanuit de onderbouw door te stromen naar de GL/TL in leerjaar 3. Dit percentage lag de afgelopen jaren lager, maar heeft zich recentelijk enigszins hersteld.
- In absolute zin is het aantal leerlingen in de GL/TL fors gedaald (naar circa 25 leerlingen), omdat het totale aantal leerlingen in leerjaar 1 al jaren daalt. In de komende jaren zal het aantal leerlingen in de GL/TL zich waarschijnlijk niet herstellen als gevolg van de al eerder genoemde krimp in de regio, en meer specifiek de dalende instroom in het vmbo.
- De TL op de locatie Roermond lijkt hoofdzakelijk gevormd te worden door de opstroom van leerlingen op de locatie zelf en niet ten koste te gaan van TL-leerlingen op scholen in de regio. Ondanks de daling van het aantal leerlingen in de GL/TL lukt het een relatief grote groep leerlingen (circa 30 procent) op te stromen naar de GL/TL. Dat betekent dat in de GL/TL relatief veel leerlingen zitten met een laag schooladvies. Het opstroombeleid van de school is dan ook succesvol te noemen.
- Eenmaal in de GL/TL lukt het maar zeer beperkt om bij leerlingen in leerjaar 3 belangstelling voor het mbo-groen te wekken. Het percentage leerlingen dat kiest voor de sector Groen in het vmbo fluctueert sterk, maar het aandeel leerlingen dat in leerjaar 3 concreet belangstelling toont voor het mbo-groen is klein en gedurende de looptijd van het experiment niet toegenomen. De experimentele activiteiten hebben dan ook niet geleid tot een toename van de belangstelling voor het mbo-groen onder GL/TL-leerlingen in leerjaar 3.

3.3.3 Uitstroom

De meeste leerlingen uit de GL/TL-klassen op de locatie Roermond slagen erin om een TL-diploma te behalen. Een klein deel van de leerlingen haalt een diploma in de GL. Het aandeel TL-gediplomeerden is in de beginjaren van het experiment TL fors toegenomen en daarna gestabiliseerd tot gemiddeld 90 procent. Overzicht 3.9 geeft dat weer.

Overzicht 3.9 – GL- en TL-gediplomeerden, Citaverde College Roermond

	2007-2008		2008-2009		2009-2010		2010-2011		2011-2012		2012-2013		2013-2014	
Bestemming:	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
GL-diploma	29	42	16	22	7	11	4	8	2	4	3	14	2	8
TL-diploma	40	58	57	78	56	89	44	92	43	96	19	86	23	92
Totaal met diploma	69	100	73	100	63	100	48	100	45	100	22	100	25	100

De uiteindelijke doelstelling van het experiment op het Citaverde College is om meer leerlingen uit de GL en TL te laten kiezen voor een vervolgopleiding in het mbo-groen. In de afgelopen jaren wisselde het aantal leerlingen dat voor een groene vervolgopleiding koos behoorlijk, maar ging het wel altijd om een substantiële groep van zo'n 8 à 15 leerlingen (gemiddeld zo'n 20 procent). Sinds 2012-2013 is het aantal leerlingen dat voor het mbo-groen kiest sterk gedaald. Dat heeft deels te maken met het sterk gekrompen aantal leerlingen in de GL/TL: de groep is in omvang gehalveerd. Dit is echter niet de volledige verklaring. Ook de toegenomen populariteit van de sector Techniek in het mbo lijkt een rol te spelen (zie overzicht 3.10).

Overzicht 3.10 – Groene en niet-groene doorstroom van vmbo-GL/TL naar vervolgopleidingen, Citaverde College Roermond²⁷

	2007-2008		2008-2009		2009-2010		2010-2011		2011-2012		2012-2013		2013-2014	
Bestemming:	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Mbo, sector Groen	15	22	15	21	10	16	8	17	12	27	2	9	1	4
Mbo, sector Zorg en Welzijn	31	45	25	34	23	37	17	35	14	31	8	36	7	28
Mbo, sector Techniek	8	12	10	14	6	10	3	6	5	11	6	27	9	36
Mbo, sector Economie	14	20	21	29	18	28	15	31	14	31	4	18	8	32
Havo	-	-	2	3	4	6	5	10	-	-	1	5	-	-
Overig	1	1	-	-	2	3	-	-	-	-	1	5	-	-
Totaal aantal geslaagde leerlingen G/T	69	100	73	100	63	100	48	100	45	100	22	100	25	100

In 2013-2014 heeft maar één leerling voor een groene vervolgopleiding gekozen, het laagste aantal (en percentage) sinds de start van het experiment. De betreffende leerling heeft voor de opleiding Paardenhouderij gekozen. Met enige voorzichtigheid – het aantal doorstromers naar mbo-groen fluctueert jaarlijks nogal – kunnen we concluderen dat het experiment op het Citaverde College niet tot een grotere door-

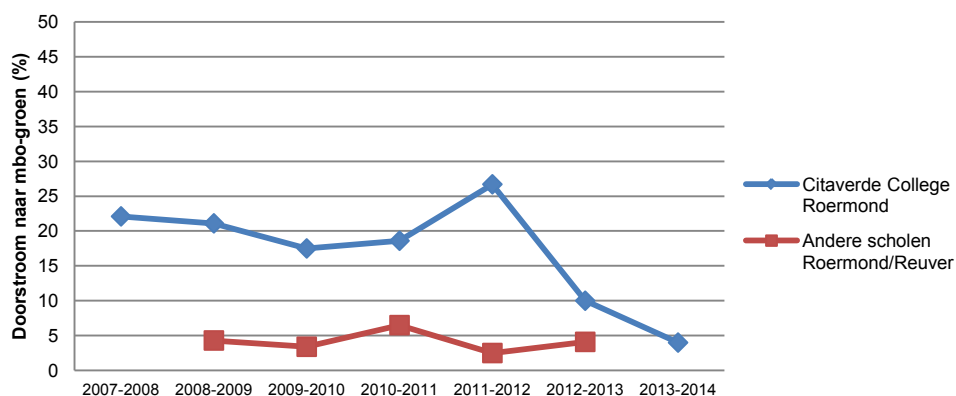
²⁷ De aantallen in dit overzicht komen niet 100 procent overeen met de cijfers van DUO.

stroom richting mbo-groen heeft geleid. Ook de eigen ambitie van de locatie – 25 procent doorstroom naar mbo-groen in de GL/TL – wordt niet gerealiseerd.

De drie andere sectoren in het mbo zijn allemaal ongeveer even populair en alle zijn ze veel populairder dan de sector groen. De afgenomen interesse voor het mbo-groen lijkt vooral een gevolg van de toegenomen doorstroom naar Techniekopleidingen in het mbo. Deze toename is mogelijk een gevolg van de jarenlange inspanningen van de overheid en het bedrijfsleven om meer leerlingen te laten kiezen voor Techniek. Het Citaverde College is in dat kader sinds 2011 gestart met een locatie overschrijdend project om Technologie een prominentere plek binnen de school te geven. Omdat de activiteiten zich met name op de ‘smalle’ techniekvormen richtten, ontstond in 2013 de behoefte om Technologie breder in het curriculum in te zetten. Hier is medio 2013 middels het programma ‘Greun Tek’ mee gestart.

In de regio als geheel kiest jaarlijks ook niet meer dan ongeveer 4 procent van de leerlingen die doorstromen naar het mbo voor het mbo-groen.²⁸ Grafisch wordt de verhouding wat dit betreft tussen het Citaverde College Roermond en de regio als geheel in de volgende figuur weergegeven.

Figuur 3.1 – Doorstroom naar mbo-groen (%), voor het Citaverde College Roermond (GL/TL) en scholen in de regio Roermond²⁹

Bron: DUO en Citaverde College Roermond

28 Bron: DUO

29 De cijfers over het Citaverde College zijn geleverd door het Citaverde College zelf. Voor de scholen in de regio als geheel is gebruik gemaakt van de stroomcijfers vmbo-mbo van DUO. In deze DUO-cijfers is enkel de doorstroom naar mbo weergegeven (en niet naar havo of anders). Daarom is bij het berekenen van het percentage doorstromers op het Citaverde College de doorstroom naar havo of anders buiten de berekening gelaten. Hierdoor liggen de percentages iets hoger dan eerder in deze rapportage en/of in eerdere tabellen.

Het kleine aantal leerlingen dat in de laatste twee jaar heeft gekozen voor een vervolg in het mbo-groen geeft aan dat het niet goed lukt om leerlingen 'groen te houden' en/of 'groen te maken'. De meeste leerlingen voor wie bij instroom in leerjaar 1 van het Citaverde College het groene onderwijsaanbod een rol speelde (Groene leerling; Groene TL-leerling) kiest uiteindelijk niet voor een opleiding in het mbo-groen. Andersom beredeneerd lukt het ook niet goed om bij leerlingen die bij instroom nog geen groene interesses hadden (TL-leerling; leerlingen met andere motieven) alsnog belangstelling voor het mbo-groen te wekken gedurende de vmbo-opleiding. Overzicht 3.11 laat zien welk gedeelte van de leerlingen die kiezen voor het mbo-groen bij instroom in het vmbo al interesse hadden in deze sector. Ook voor leerlingen die kiezen voor andere opleidingen wordt dit gepresenteerd (grijs gemarkeerd: leerlingen voor wie 'groen' een motief in de schoolkeuze voor het Citaverde College was).

Overzicht 3.11 – Doorstroom mbo-groen en mbo niet-groen, uitgesplitst naar interesse in Groen bij instroom op het Citaverde College Roermond

Instroommotief in brugklas:	Doorstroom mbo-groen in 2011-2012		Doorstroom mbo, niet groen in 2011-2012		Doorstroom mbo-groen in 2012-2013		Doorstroom mbo, niet groen in 2012-2013		Doorstroom mbo-groen in 2013-2014		Doorstroom mbo, niet groen in 2013-2014	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Groene leerling	2	20	2	10	-	-	4	24	1	100	4	22
Groene TL-IIn	4	40	3	14	-	-	5	29	-	-	7	39
TL leerling	3	30	15	71	-	-	4	24	-	-	4	22
Andere motieven	1	10	1	5	1	100	4	24	-	-	3	17
Totaal	10	100	21	100	1	100	17	100	1	100	18	100
Onbekend	2		12		1		3		-		6	

Conclusie: doorstroom naar mbo groen

De derde deelvraag in het experiment bij het Citaverde College is in hoeverre het lukt om leerlingen vanuit de TL te laten kiezen voor een vervolgopleiding in het mbo-groen. Op basis van de kwantitatieve gegevens die in deze subparagraaf zijn gepresenteerd concluderen we dat dat niet lijkt te lukken.

- De doorstroom vanuit de GL/TL naar het mbo-groen is in 2012-2013 en 2013-2014 minimaal. Opleidingen in andere mbo-sectoren worden veel meer gekozen. Het lijkt dan ook niet te lukken meer doorstroom naar mbo-groen te creëren. Enige voorzichtigheid moet hierbij wel in acht worden genomen, want het aantal leerlingen dat voor het mbo-groen kiest fluctueert jaarlijks behoorlijk en de gepresenteerde gegevens betreffen een kleine groep leerlingen.

- Mede omdat het aantal leerlingen dat kiest voor het mbo-groen zo klein is, is er nauwelijks sprake van een zgn. 'groene keten'. Leerlingen die bij instroom nog om groene motieven voor het Citaverde College kozen, zijn niet gemotiveerd gebleven om voor het mbo-groen te kiezen. Andersom worden leerlingen die om andere redenen voor de school hebben gekozen (aanbod van de TL, overige redenen) ook niet 'groen gemaakt'.

3.4 Kwantitatieve ontwikkelingen in de in- door- en uitstroom op het Citaverde College Nederweert

In de vorige paragraaf is een beeld gegeven van de kwantitatieve in- door- en uitstroom op het Citaverde College in Roermond. In deze paragraaf doen we hetzelfde voor de locatie Nederweert.

3.4.1 Instroom

Omvang van de instroom

Het Citaverde College in Nederweert biedt alleen onderwijs aan op GL- en TL-niveau. Dat doet de school in twee soorten klassen: GL/TL-klassen en vmbo-plus klassen³⁰ (ook wel MAVO-plus genoemd). De vmbo-plus heette tot en met het schooljaar 2007-2008 VTL (versnelde theoretische leerweg; hier konden leerlingen in drie jaar hun TL-diploma halen).

In de afgelopen jaren heeft de locatie Nederweert te maken gehad met een sterk fluctuerend leerlingenaantal. Door ontwikkelingen in de regio (zie hoofdstuk 5) steeg het aantal leerlingen eerst fors, om daarna weer flink te dalen. In 2013-2014 is het aantal leerlingen in leerjaar 1 van het vmbo ten opzichte van 2012-2013 verder gekrompen, met 18 leerlingen. Dat lijkt met name een gevolg van het ontbreken van een vmbo-plus klas, waar de afgelopen jaren elk jaar zo'n 20 leerlingen instroomden. Het aantal leerlingen in de GL/TL-klassen is gelijk gebleven, zie overzicht 3.12.

³⁰ Deze klassen zijn bedoeld voor leerlingen die na het vmbo willen doorstromen naar het havo. Vanwege te weinig interesse is er in 2013-2014 geen vmbo-plus klas. Het aanbod bestaat echter wel nog steeds (in 2014-2015 is er wel weer een vmbo-plus klas).

Overzicht 3.12 – Aantal leerlingen in leerjaar 1 van het Citaverde College Nederweert

	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Totaal aantal IIn in leerjaar 1	53	90	87	124	150	112	97	96	78
waarvan:									
- GL/TL	46	76	81	106	124	91	73	77	78
- VTL* / vmbo-plus	7	14	6	18	26	21	24	19	-

* VTL = versnelde theoretische leerweg (t/m schooljaar 2007-2008), daarna omgezet in vmbo-plus

Ook in de regio van de locatie Nederweert als geheel heeft zich de afgelopen jaren een sterke daling van het aantal leerlingen voorgedaan (zie overzicht 3.13). De belangrijkste oorzaken daarvan lijken echter niet te liggen in demografische factoren. Als gevolg van diverse ontwikkelingen in de regio (die worden in hoofdstuk 5 nader toegelicht) kiest een aantal leerlingen in de regio Weert ervoor om in de regio Eindhoven, Roermond of in België naar school te gaan. Betrokkenen geven ook aan dat de instroom in het havo toegenomen, maar instroomcijfers in de brugklassen havo/vwo in Weert laten dat niet zien.

In de komende jaren (2014-2020) zal de daling van het aantal vmbo-leerlingen zich naar verwachting verder doorzetten, nu wèl als gevolg van demografische ontwikkelingen.³¹

Overzicht 3.13 – Aantal leerlingen in leerjaar 1 van het vmbo³² in de regio Weert³³

	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Citaverde Nederweert	87	122	150	112	97	96	78
Het College	133	81	69	86	113	102	121
(incl. Kwadrant)							
Philips van Horne	479	460	490	246	183	141	151
Totaal	699	663	709	444	393	339	350

Bron: DUO / Schoolvensters Online

31 R. Vink e.a. (2010). Beroepsonderwijs Limburg 2020: verwachte leerlingenaantallen in het vmbo en mbo in de provincie Limburg.

32 Alle leerwegen in het vmbo. In de onderwijsgegevens die DUO bijhoudt, is geen betrouwbaar onderscheid te maken tussen de verschillende leerwegen in leerjaar 1. Dat heeft te maken met de verschillende soorten brugklassen die scholen hebben (bv. KGT, GT, GTH, etc.).

33 De aantallen die in het overzicht genoemd zijn komen grotendeels - maar niet volledig - overeen met de aantallen die het Citaverde College zelf bijhoudt. De kleine verschillen treden op doordat beide bestanden andere peildata kennen.

Motieven bij instroom

Net als op de locatie Roermond – en eveneens op andere scholen in de regio – speelt bij de keuze voor het Citaverde College in Nederweert een aantal ‘universele’ schoolkeuzemotieven. Als de keuze voor het Citaverde College wordt bekeken vanuit het aanbod van de TL en de groene invulling van het onderwijs, valt op dat voor een grote groep leerlingen (circa 40 procent) geen van deze beide motieven een rol heeft gespeeld bij hun keuze. Deze groep leerlingen heeft andere beweegredenen om voor de locatie Nederweert te kiezen. Overzicht 3.14 laat dit zien.

Overzicht 3.14 – Motieven van leerlingen in leerjaar 1 van het Citaverde College Nederweert

	2008-2009		2009-2010		2010-2011		2011-2012		2012-2013		2013-2014	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
‘Groene leerling’	6	5	13	9	8	7	9	9	12	13	17	22
‘Groene TL-leerling’	18	15	10	7	17	16	9	9	5	5	7	9
‘TL-leerling’	48	40	65	45	49	45	38	39	33	34	21	27
‘Andere motieven’	36	30	41	23	31	29	37	38	42	44	29	38
Onbekend	11	9	17	12	3	3	4	4	4	4	3	4
Aantal leerlingen in de G/T- en vmbo-plus-klassen	124 G/T - vmbo-plus		150 G/T - vmbo-plus		112 G/T - vmbo-plus		97 G/T - vmbo-plus		98 G/T - vmbo-plus		78 G/T	
Aantal bevestigde leerlingen	119 G/T - vmbo-plus		146 G/T - vmbo-plus		108 G/T - vmbo-plus		97 G/T - vmbo-plus		96 G/T - vmbo-plus		77 G/T	

Voor bijna 60 procent van de leerlingen heeft het aanbod van de TL en/of het groene onderwijs wél een rol gespeeld bij de schoolkeuze. Tot voor kort speelde het groene onderwijsaanbod een beperkte rol in de keuze voor het Citaverde College Nederweert. De laatste twee jaar en met name in 2013-2014 is een behoorlijke toename zichtbaar van het aandeel leerlingen voor wie het groene onderwijs het belangrijkste motief was in de schoolkeuze (‘groene leerling’). Mogelijkerwijs is deze verschuiving in motieven in 2013-2014 extra groot doordat een vmbo-plus klas ontbreekt. Aangenomen kan worden dat er hierdoor minder leerlingen zijn ingestroomd voor wie het aanbod TL (‘TL-leerling’) het belangrijkste instroommotief was.

In vergelijking met de locatie Roermond speelt voor leerlingen van de locatie Nederweert het groene TL-aanbod een (veel) kleinere rol in de keuze voor de school. Andere motieven zijn belangrijker; met name het karakter van een voormalige mavo (van oudsher geen groen onderwijs), de omvang in vergelijking met de scholen in de

regio (waar grote scholen domineren) en de persoonlijke begeleiding/aandacht voor de leerling.

Conclusie: aantrekken leerlingen op TL-niveau

De eerste deelvraag van het onderzoek is in hoeverre het Citaverde College erin slaagt om meer leerlingen (met een schooladvies) op TL-niveau aan te trekken.

Voor de locatie Nederweert is deze vraag maar deels van toepassing, omdat de locatie van oudsher al een aanbod op TL-niveau heeft (als categoriale mavo). Het aantrekken van leerlingen met een schooladvies op TL-niveau is dus niets nieuws.

- Wel blijkt dat het aantal leerlingen dat jaarlijks instroomt op de locatie Nederweert sterk onder druk staat. Dat speelt niet alleen op de locatie Nederweert, maar ook in de regio als geheel. De afgelopen jaren is het aantal nieuwe vmbo-leerlingen ook in de regio sterk afgenomen. In de komende jaren zal dit aantal als gevolg van demografische ontwikkelingen naar verwachting verder krimpen.
- De keuze voor het Citaverde College in Nederweert heeft voor een aanzienlijk deel van de leerlingen niets te maken met het aanbod van groen onderwijs op de locatie. Met name andere kenmerken van de school spelen een rol in de keuze voor de school.
- Wel is tussen 2012-2013 en 2013-2014 een toename zichtbaar van het aantal leerlingen dat vanwege het groene onderwijsaanbod voor de school heeft gekozen. Mogelijk dat sprake is van een (relatieve) verschuiving in keuzemotieven vanwege het wegvallen van de vmbo-plus klas.

Voor de doelstelling van het experiment betekenen de geschetste ontwikkelingen dat het experiment moet worden uitgevoerd met een kleiner geworden groep leerlingen. Daardoor wordt het lastiger om in absolute zin de doorstroom naar het mbo-groen te vergroten. Mocht de toename van het aantal leerlingen dat vanwege het groene onderwijsaanbod voor de school kiest structureel blijken te zijn, dan lijkt dat kansen te bieden om deze leerlingen echt te motiveren voor een vervolg in het groene mbo.

3.4.2 Doorstroom naar de bovenbouw en groene invulling van het vmbo

Het Citaverde College Nederweert heeft traditioneel al een aanbod op TL-niveau. De kern van het experiment hier draait dan ook om de groene invulling van het vmbo-TL. Daarmee probeert men het aantal doorstromers naar het mbo-groen te vergroten. In hoofdstuk 2 is een beschrijving gegeven hoe op de locatie het vmbo-TL groen wordt ingevuld. Kern is het vak Landbouwbreed dat tot en met het schooljaar 2012-2013 een verplicht vak was in het derde leerjaar van het vmbo.

We kijken in deze paragraaf kort naar de ontwikkeling in de gemaakte sectorkeuzes (vakkenpakketkeuzes) en de belangstelling voor het mbo-groen onder leerlingen uit leerjaar 3.

Het maken van de sectorkeuze

Omdat – anders dan op de locatie Roermond – in Nederweert het groene beroepsgerichte vak Landbouwbreed geen verplicht examenvak is³⁴, is de gemaakte sectorkeuze (vakkenpakketkeuze) van leerlingen niet automatisch Groen. Leerlingen die geen examens doen in Landbouwbreed kunnen dus ook niet terugvallen op een GL-diploma mochten de resultaten van de examens tegenvallen.

Het percentage leerlingen dat op de locatie Nederweert voor de sector Groen kiest in het vmbo-TL fluctueert jaarlijks een beetje, maar ligt in een bandbreedte van 7 tot 16 procent. Daarmee is de sector Groen de minst gekozen sector. Deze uitkomst sluit aan op het beeld dat de school van oudsher een categoriale mavo was, en geen school voor groen onderwijs.

Het meest wordt gekozen voor de sector Economie. Tot enkele jaren terug was ook de sector Zorg en Welzijn populair, maar hier kiezen steeds minder leerlingen voor. De afname in de keuze voor deze sector is ten goede gekomen aan de sectoren Techniek en Economie. De gemaakte sectorkeuzes worden gepresenteerd in overzicht 3.15.

Overzicht 3.15 – Gemaakte sectorkeuzes van de GL/TL-leerlingen (%), Citaverde College Nederweert

	2009-2010 (08-09 in leerjaar 3)	2010-2011 (09-10 in leerjaar 3)	2011-2012 (10-11 in leerjaar 3)	2012-2013 (11-12 in leerjaar 3)	2013-2014 (12-13 in leerjaar 3)
	%	%	%	%	%
Groen	7	16	12	13	8
Zorg en Welzijn	36	37	38	29	19
Techniek	18	11	13	17	26
Economie	39	36	37	40	47
Totaal leerlingen GL/TL/vmbo-plus	102	75	108	121	98

De gemaakte sectorkeuze en de interesse in mbo-groen

Naast het maken van een sectorkeuze, kiezen leerlingen van de locatie Nederweert aan het einde van leerjaar 3 of zij het beroepsgerichte vak Landbouwbreed als examenvak willen meenemen in hun vakkenpakket. Het overgrote deel van de leerlingen kiest hier niet voor (gemiddeld ongeveer 90 procent). De belangrijkste

³⁴ Het vak geeft een groene invulling aan de TL en biedt TL-leerlingen van de locatie Roermond de terugvaloptie richting de GL. Vrijwel alle leerlingen volgen het vak ('vrijwillig verplicht'), maar het is geen noodzakelijk vak om een TL-diploma te behalen.

motieven om het vak niet mee te nemen als examenvak zijn het ontbreken van interesse in het vakgebied, en de manier waarop het vak is ingericht: veel leerlingen vinden het saai en vinden dat de docenten het vak niet goed geven. Hoewel de locatie wel heeft geprobeerd het vak aantrekkelijker te maken door bijvoorbeeld gastlessen, excursies en zgn. 'try-outs' bij groene mbo-opleidingen, heeft het niet geleid tot een grotere belangstelling van leerlingen om het vak als examenvak mee te nemen in leerjaar 4.

Omdat zo weinig leerlingen Landbouwbreed als examenvak kozen, is het in 2013-2014 niet meer mogelijk om examen te doen in het vak; bedrijfseconomisch was het voor de school niet langer haalbaar het vak aan te bieden (in hoofdstuk 5 wordt hier verder op ingegaan). Elk schooljaar wordt – aan de hand van de belangstelling van de leerlingen voor het vak – opnieuw bekeken of LBB als examenvak aangeboden wordt.³⁵

Het ontbreken van de interesse in het (examen)vak Landbouwbreed wijst er op dat ook de belangstelling voor het volgen van een opleiding in het mbo-groen beperkt is. Elk jaar geven (ongeacht het aantal leerlingen in het derde leerjaar) circa vijf leerlingen in de derde klas van het vmbo-TL aan na het vmbo door te willen stromen naar een groene mbo-opleiding; het gaat om een 'harde kern' van leerlingen met groene interesses. In 2013-2014 (leerlingen zaten in 2012-2013 in leerjaar 3³⁶) zijn dat zes leerlingen. Vier van deze zes leerlingen volgen in het vmbo-TL de sector Groen. Hoewel het in absolute omvang om een beperkt aantal leerlingen gaat, is daarmee in Nederweert – anders dan voor de locatie Roermond – een sterkere band zichtbaar tussen de gemaakte sectorkeuze en de gewenste vervolgopleiding.

Conclusie: interesse voor groen

De tweede deelvraag in het onderzoek is in hoeverre de belangstelling van leerlingen voor de sector Groen in het vmbo en voor het mbo-groen is toegenomen.

- De belangstelling voor de sector Groen op de locatie Nederweert is relatief stabiel, maar klein. Het aandeel leerlingen dat voor de sector (het vakkenpakket) Groen in het vmbo kiest varieert jaarlijks enigszins (7-16 procent/gemiddeld ruim 10 procent) maar lijkt gedurende de looptijd van het experiment niet te zijn toegenomen. Ook de belangstelling voor het mbo-groen gedurende de vmbo-opleiding neemt toe noch af.
- In het experiment op het Citaverde College Nederweert lukt het dan ook niet om in leerjaar 3 – met een groen ingevulde TL – meer belangstelling bij leerlingen te creëren voor het volgen van een groene mbo-opleiding.

35 In jaren dat LBB niet als examenvak wordt aangeboden, ontbreekt de mogelijkheid voor leerlingen om een GL-diploma te behalen.

36 In 2013-2014 zijn leerlingen uit leerjaar 4 bevraagd over de sectorkeuze die zij in 2012-2013 aan het einde van het derde leerjaar hebben gemaakt.

Voor het experiment betekent dit dat deze belangstelling/interesse nog in het laatste (vierde) leerjaar bewerkstelligd moet worden wil de doelstelling van het experiment behaald kunnen worden. De mate waarin dit lukt is onderwerp van de volgende subparagraaf.

3.4.3 Uitstroom

Door de groene invulling van het vmbo-TL middels het programma Landbouwbreed ontstaat voor leerlingen van de locatie Nederweert de mogelijkheid om een GL-diploma te behalen. Leerlingen met te slechte examenresultaten voor een diploma TL hebben zo in bepaalde gevallen toch de mogelijkheid om gediplomeerd uit te stromen (door één AVO-vak te laten vallen). In de afgelopen jaren is daar door een kleine groep leerlingen gebruik van gemaakt. In overzicht 3.16 wordt dat weergegeven.

Overzicht 3.16 – GL- en TL-gediplomeerden, Citaverde College Nederweert

	2007-2008		2008-2009		2009-2010		2010-2011		2011-2012		2012-2013		2013-2014	
Bestemming:	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
GL-diploma	-	-	-	-	2	2	5	7	5	5	13	11	-	-
TL-diploma	60	100	67	100	93	98	65	93	89	95	105	89	88	100
Totaal met diploma	60	100	67	100	95	100	70	100	94	100	118	100	88	100

Omdat de belangstelling voor LBB in 2013-2014 te klein was om het vak als examen-vak aan te kunnen bieden (bedrijfseconomisch gezien), zijn er in 2013-2014 geen GL-gediplomeerden.

Na diplomering stromen de meeste leerlingen door naar het mbo. In overzicht 3.17 worden de gemaakte opleidingskeuzes van de GL- en TL-leerlingen gepresenteerd.

Overzicht 3.17 – Groene en niet-groene doorstroom van vmbo-GL/TL naar vervolgopleidingen, Citaverde College Nederweert

Bestemming:	2007-2008		2008-2009		2009-2010		2010-2011		2011-2012		2012-2013		2013-2014	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Mbo, sector Groen	4	7	12	18	7	7	7	10	13	14	8	7	8	9
Mbo, sector Zorg en Welzijn	13	22	20	30	33	35	26	37	23	24	34	29	25	28
Mbo, sector Techniek	13	22	5	7	15	16	3	4	19	20	27	23	26	30
Mbo, sector Economie	23	38	19	28	28	29	29	41	26	28	35	30	22	25
Havo	7	12	7	10	5	6	3	4	11	12	13	11	6	7
Overig	-	-	4	6	2	2	2	3	2	2	-	-	-	-
Onbekend	-	-	-	-	5		-	-	-	-	1	1	1	1
Totaal aantal geslaagde leerlingen G/T	60	100	67	100	95	100	70	100	94	100	118	100	88	100

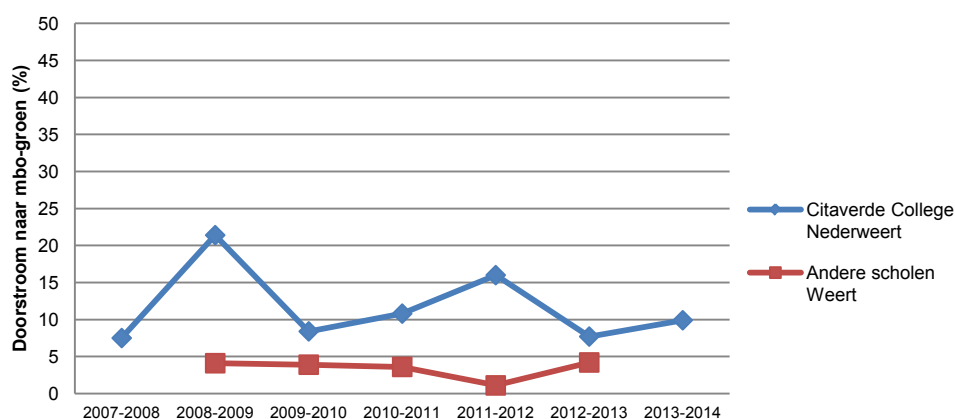
In 2013-2014 hebben acht leerlingen (9 procent) met een TL-diploma voor een groene vervolgopleiding in het mbo gekozen. De leerlingen hebben gekozen voor de opleiding tot dierenartsassistent (3x), veehouderij (2x), diervverzorging (1x), paardenhouderij (1x) en eco & wildlife studies (1x). Het aantal leerlingen dat voor het mbo-groen kiest is al jaren redelijk stabiel. Evenmin als op de locatie Roermond lukt het in Nederweert om de eigen ambitie – 15 procent doorstroom richting mbo-groen – te realiseren.

De doorstroom naar het mbo-groen op het Citaverde College Nederweert was van oudsher altijd kleiner dan op de locatie Roermond. Ten eerste omdat de locatie Nederweert altijd al minder leerlingen heeft gekend die vanwege het groene onderwijsaanbod voor het vmbo van het Citaverde College kiezen en ten tweede omdat de locatie Nederweert geen eigen mbo kent (in tegenstelling tot de locatie Roermond). Toch is inmiddels zowel absoluut als relatief gezien de locatie Nederweert de locatie Roermond voorbij gestreefd wat betreft de doorstroom naar het mbo-groen. Wel kiest circa de helft van de leerlingen die met een groene mbo-opleiding start voor een andere school dan het Citaverde College. Met name Helicon (de Groene Campus) trekt leerlingen. Het Citaverde College geeft aan dat leerlingen uit de regio traditioneel meer gericht zijn op Noord-Brabant dan op Limburg bij hun keuze voor een vervolgopleiding. De uitstroomgegevens van het Citaverde College Nederweert van de afgelopen jaren bevestigen dat beeld: naast Weert als vestigingsplaats van de mbo-instelling kiezen leerlingen vaak voor opleidingen die gevestigd zijn in Eindhoven, Deurne, Helmond of Boxtel en beduidend minder voor opleidingen in Roermond, Venlo of andere plaatsen in Limburg.

De meeste leerlingen van de locatie Nederweert kiezen na het vmbo voor een mbo-opleiding in een van de andere sectoren. Ook kiest jaarlijks gemiddeld circa 10 procent voor het havo. Net als op de locatie Roermond is een toenemende interesse zichtbaar voor de sector Techniek in het mbo. Deze toename is ook op de locatie Nederweert mogelijk het gevolg van de toegenomen aandacht voor Technologie in de vmbo-opleiding.

Op de andere scholen in de regio (afdelingen TL) kiezen weinig leerlingen voor een groene vervolgopleiding in het mbo: van diegenen die doorstromen naar het mbo kiest jaarlijks circa 3,5 procent voor mbo-groen.³⁷ De andere leerlingen stromen door naar één van de andere sectoren in het mbo. In het volgende figuur wordt de doorstroom naar mbo-groen grafisch weergegeven.

Figuur 3.2 – Doorstroom naar mbo-groen (%), voor het Citaverde College Nederweert (GL/TL) en scholen in de regio Weert³⁸

Bron: DUO en Citaverde College Nederweert

In overzicht 3.18 en 3.19 wordt voor leerlingen die zijn door gestroomd naar het mbo-groen (3.16) en naar overige opleidingen (zowel mbo als havo) (3.17) weergegeven welke 'groene' keuzes zij eerder in hun schoolloopbaan hebben gemaakt. De overzichten maken duidelijk dat leerlingen maar in beperkte mate groen worden 'gemaakt'.

37 Bron: DUO

38 De cijfers van het Citaverde College zijn geleverd door het Citaverde College. Voor de scholen in de regio is gebruik gemaakt van de stroomcijfers vmbo-mbo van DUO. In deze DUO-cijfers is enkel de doorstroom naar mbo weergegeven (en niet naar havo of anders). Daarom is bij het berekenen van het percentage doorstromers op het Citaverde College de doorstroom naar havo of anders buiten de berekening gelaten. Hierdoor liggen de percentages iets hoger dan eerder in deze rapportage of in de tabellen is genoemd.

Overzicht 3.18 – Doorstroom naar mbo-groen: groene keuzes gedurende de vmbo-opleiding (GL/TL) op het Citaverde College Nederweert

				Uitstroom 11-12		Uitstroom 12-13		Uitstroom 13-14	
				Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Instroom Groen*	Doorstroom (sectorkeuze) Groen		Uitstroom mbo-groen						
A	X	→	X	4	31	3	50	2	40
B	X	→	X	3	23	1	17	1	20
C			X	2	15	1	17	1	20
D			X	4	31	1	17	1	20
onbekend				-		2		3	

* 'groene leerlingen' en 'groene TL-leerlingen' (zie uitleg in bijlage 5).

Overzicht 3.19 – Doorstroom naar overige opleidingen (mbo en havo): groene keuzes gedurende de vmbo-opleiding (GL/TL) op het Citaverde College Nederweert

				Uitstroom 11-12		Uitstroom 12-13		Uitstroom 13-14	
				Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Instroom Groen*	Doorstroom (sectorkeuze) Groen		Uitstroom overige opleidingen, niet-groen						
E	X	→	X	1	1	4	4	-	-
F	X	→	X	3	4	9	9	11	15
G			X	1	1	3	3	1	1
H			X	76	94	79	83	59	83
onbekend				-		15		9	

* 'groene leerlingen' en 'groene TL-leerlingen' (zie uitleg in bijlage 5).

Circa 60 procent van de leerlingen die in 2013-2014 uiteindelijk doorstromen naar het mbo-groen is al bij instroom in leerjaar 1 van het Citaverde College geïnteresseerd in de sector Groen (rij A en B, overzicht 3.18). Ongeveer 40 procent raakt geïnteresseerd in de groene sector gedurende de opleiding (rij C en D). Dat gebeurt ofwel halverwege de vmbo-opleiding (leerling kiest voor sector Groen in het vmbo en daarna voor mbo-groen) ofwel pas daarna (leerling maakt pas aan einde leerjaar 4 de keuze voor groene vervolgopleiding). Van de leerlingen die uiteindelijk voor een andere (niet-groene) vervolgopleiding kiezen blijkt 15 procent bij instroom in leerjaar 1 wél geïnteresseerd te zijn geweest in de sector Groen, maar hebben die interesse daarna verloren (overzicht 3.19, rij E en F). In absolute zin is deze laatste groep groter

dan leerlingen met groene interesses bij instroom die *wel* voor het mbo-groen kiezen: in 2013-2014 11 om 3.

Omgekeerd: van de 62 leerlingen die bij instroom in leerjaar 1 géén interesse hadden in de sector Groen (rijen C, D, G en H) blijken er 60 ook voor een niet-groene vervolgopleiding te kiezen en 2 wél voor mbo-groen.

Conclusie: doorstroom naar mbo groen

De hamvraag in het experiment bij het Citaverde College is de vraag in hoeverre het lukt om – met een groene invulling van het vmbo-TL – meer leerlingen door te laten stromen naar het mbo-groen. Op basis van de uitstroomgegevens van de locatie Nederweert concluderen we het volgende:

- Jaarlijks kiest een beperkte groep leerlingen – gemiddeld circa 10 procent – voor een vervolgopleiding in het mbo-groen. Hoewel het percentage uitstromers richting mbo-groen jaarlijks uiteenloopt (tussen de 7 en 18 procent), is er geen stijgende lijn zichtbaar in deze doorstroom. Het lijkt dan ook gerechtvaardigd om te concluderen dat het experiment er niet in is geslaagd om de doorstroom naar het mbo-groen te laten toenemen.
- Ruim de helft van de leerlingen die kiest voor het mbo-groen bestaat uit leerlingen die tijdens het vmbo geïnteresseerd zijn geraakt in de sector Groen. De andere helft van de leerlingen had deze interesse al bij instroom in het vmbo. Gedurende het experiment is de verhouding tussen de groep ‘groen gemaakte’ leerlingen en de groep leerlingen die al bij instroom geïnteresseerd was in de sector Groen niet veranderd.
- Hoewel een (beperkt) aantal leerlingen tijdens de vmbo-opleiding ‘groen gemaakt’ is met als resultaat doorstroom naar mbo-groen, weegt dit niet op tegen het aantal leerlingen dat hun groene interesse tijdens de vmbo-opleiding kwijt geraakt is. De conclusie is dat het experiment per saldo niet tot aantoonbare toename in de doorstroom naar mbo-groen heeft geleid.

3.5 Samenvatting

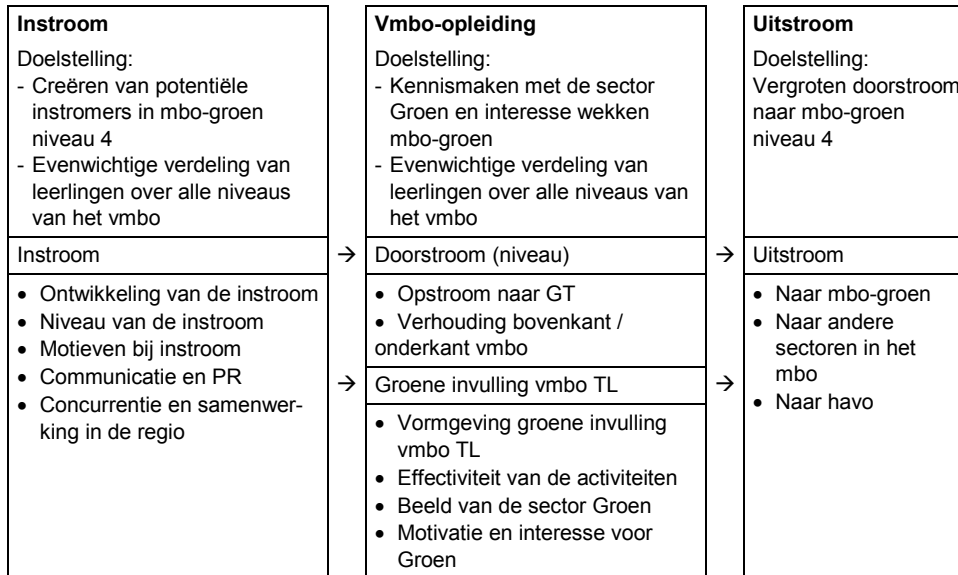
Het Citaverde College in Roermond heeft de afgelopen acht jaar (sinds het schooljaar 2006-2007) een licentie voor de Theoretische Leerweg gehad. De locatie Nederweert heeft van oudsher al de mogelijkheid om de TL aan te mogen bieden. In combinatie met een groene invulling van de leerweg op beide locaties was het doel dat de doorstroom naar het groene mbo zou toenemen.³⁹ Afgeleid van het streven om meer leerlingen door te laten stromen naar het mbo-groen was ook de realisatie van een

³⁹ Aanvulling RA Roermond: TL-experiment AOC Limburg. Brief van het ministerie van LNV d.d. 16 februari 2006 aan de colleges van bestuur van de Stichting Onderwijs Midden-Limburg en de Stichting AOC Limburg. Kenmerk DK. 2006/331.

meer evenwichtige verdeling van de leerling-populatie over alle vmbo-niveaus (BL tot en met TL) op het Citaverde College Roermond een streven in het experiment.⁴⁰

Schematisch kan het experiment bij het Citaverde College als volgt weergegeven worden.

Figuur 3.3 – Schematische weergave experiment Citaverde College

Het onderzoek naar het experiment op het Citaverde College is gebaseerd op zes metingen die jaarlijks tussen 2008-2009 en 2013-2014 zijn uitgevoerd bij het Citaverde College in Roermond en Nederweert en bij vrijwel alle scholen met TL in de regio. De resultaten van de zes metingen maakten het goed mogelijk een vergelijking te maken tussen het Citaverde College (= experimentgroep) en de omliggende scholen (= controlegroep) en geven ook inzicht in de ontwikkelingen over de tijd.

In dit hoofdstuk zijn op de drie blokken in bovenstaand schema de kwantitatieve ontwikkelingen beschreven. Daaruit kwam naar voren dat:

- het Citaverde College op beide locaties te maken heeft met een dalend leerlingenaantal (lijkt zich enigszins te stabiliseren);

⁴⁰ Offerteverzoek Evaluatie TL experiment, brief van het ministerie van LNV (kenmerk TRCDK/2008/2111), 3 oktober 2008.

- de locatie in Roermond erin slaagt om leerlingen op TL-niveau aan te trekken; het niveau (schooladvies/citoscore) van de ingestroomde leerlingen in de KGT-brugklassen neemt niet toe;
- het aanbod van de TL een belangrijk motief is bij instroom, maar het belang van dit motief is gedurende het experiment niet toegenomen;
- ongeveer de helft van de leerlingen in Roermond vanuit de KGT-klas weet op te stromen naar de GL/TL. Andersom bekeken had ongeveer 30 procent van alle leerlingen in de GL/TL-klassen in leerjaar 3 bij instroom in de brugklas een schooladvies dat lager was dan GL/TL. De opstroom van leerlingen is dan ook succesvol te noemen;
- het niet (goed) lukt om de belangstelling voor het mbo-groen te wekken; niet in leerjaar 3, maar ook niet daarna;
- de feitelijke doorstroom naar mbo-groen zowel absoluut (door dalend aantal leerlingen) als relatief niet is toegenomen.

4 Het onderzoek naar het experiment op het Edudelta College

Dit hoofdstuk gaat in op de resultaten uit het onderzoek naar het experiment bij het Edudelta College. Eerst wordt de vraagstelling en opzet van het onderzoek besproken en wordt kort ingegaan op de belangrijkste bevindingen uit de eerdere vijf metingen in het onderzoek. Daarna worden de resultaten van het experiment als geheel besproken, met inbegrip van de laatste meting.

4.1 Vraagstelling en opzet onderzoek experiment Edudelta College

Het experiment op het Edudelta College heeft ingezet op het vergroten van de inhoudelijke bekendheid van de sector Groen en het Edudelta College bij TL-leerlingen op niet-groene vo-scholen in de regio. Doel is om meer leerlingen van niet-groene scholen te laten kiezen voor het mbo-groen op niveau (3 en) 4. Vóórdat de opleidingskeuze gemaakt wordt, zal het beeld dat leerlingen hebben van de sector Groen en het groene onderwijs moeten veranderen; dat wil zeggen dat gestreefd wordt naar een meer compleet en een meer realistisch beeld van de sector.

In het evaluatieonderzoek naar het experiment op het Edudelta College staan twee deelvragen centraal, te weten:

1. Wat is het effect van het experiment op de bekendheid van het Edudelta College, het beeld van groene mbo-opleidingen en het beeld van de sector Groen?
2. In hoeverre lukt het om TL-leerlingen van vo-scholen in de regio te laten kiezen voor het mbo-groen, niveau 3 en 4 van het Edudelta College?

Er zijn op drie manieren data verzameld:

- de analyse van in-, door-, en uitstroomgegevens, deels opgevraagd bij de scholen en deels afkomstig van DUO. Hiermee is de doorstroom naar het vervolgonderwijs vanuit de TL en de instroom in de niveau 3 en niveau 4 opleidingen van het Edudelta College in Goes in kaart gebracht;
- de afname van vragenlijsten over de studiekeuze en de instroom bij het Edudelta College. Bijlage 3 geeft een overzicht van de afgenomen vragenlijsten per school;
- de analyse van documenten van het Edudelta College (zoals het projectplan), documentatiemateriaal dat betrekking had op de uitgevoerde activiteiten en een eerste (interne) tussenevaluatie van de activiteiten.

Bij het Edudelta College hebben tussen het schooljaar 2008-2009 en het schooljaar 2013-2014 zes metingen plaatsgevonden, bij leerlingen en oud-leerlingen van vo-scholen in het wervingsgebied van Edudelta, bij ouders en bij bedrijven (zie overzicht 4.1).

De metingen betroffen zowel de eerste fase van het experiment als de tweede fase. Voor de achtergronden en uitgangspunten van de twee fasen zie paragraaf 2.2.

Overzicht 4.1 – Overzicht metingen Edudelta College

Schooljaar meting		Wie bevestigd	Welk cohort	Opmerkingen
2008-2009	Meting 1, 1 ^e fase experiment	Eerstejaars studenten Edudelta College Goes, Barendrecht en Middelharnis	leerjaar 1 mbo in 2008-2009	
2009-2010	Meting 2 1 ^e fase experiment	<ul style="list-style-type: none"> - Eerstejaars studenten Edudelta College Goes, Barendrecht en Middelharnis - Leerlingen van vmbo-scholen in de regio - Ouders van leerlingen van vmbo-scholen in de regio - Oud-leerlingen van vmbo-scholen in de regio 	<ul style="list-style-type: none"> - leerjaar 1 mbo in 2009-2010 - leerjaar 3 vmbo-TL in 2009-2010 - leerjaar 4 vmbo-TL 2008-2009 - leerjaar 1 mbo in 2010-2011 	
2010-2011	Meting 3, 1 ^e fase experiment	<ul style="list-style-type: none"> - Eerstejaars studenten Edudelta College Goes, Barendrecht en Middelharnis - Leerlingen van vmbo-scholen in de regio - Oud-leerlingen van vmbo-scholen in de regio 	<ul style="list-style-type: none"> - leerjaar 3 vmbo-TL in 2010-2011 - leerjaar 4 vmbo-TL 2009-2010 	
2012-2013	Meting 0, 2 ^e fase experiment	Geen leerlingen, maar interviews bedrijfsleven	Nvt	
2012-2013	Meting 1, 2 ^e fase experiment	<ul style="list-style-type: none"> - Eerstejaars studenten Edudelta College Goes - Leerlingen van vmbo-partnerscholen Edudelta College en van overige vmbo-scholen in Zeeland - Ouders van leerlingen van vmbo-partnerscholen Edudelta College en van overige vmbo-scholen in Zeeland 	<ul style="list-style-type: none"> - leerjaar 1 mbo in 2012-2013 - leerjaar 3 vmbo in 2012-2013 	Zelfde cohort (examenln van 2013-2014)
2013-2014	Meting 2, 2 ^e fase experiment	Aanmelders Edudelta College Goes	leerjaar 4 vmbo in 2013-2014	

De dataverzameling via de vragenlijsten is in elke meting aangepast aan de (experimentele) activiteiten die in het voorgaande schooljaar waren uitgevoerd.

In de *eerste* fase van het experiment zijn leerlingen bevraagd over de sectorkeuze en de studiekeuze. De vragenlijsten zijn afgenomen op vo-scholen in het wervingsgebied van het Edudelta College in Goes en in Barendrecht, en bij het Edudelta College (mbo in Goes, Barendrecht en Middelharnis) zelf.

In de eerste fase van het experiment waren de experimentele activiteiten niet op bepaalde specifieke scholen gericht. Daarom kan in deze eerste fase van het onderzoek niet gesproken worden over een experimentgroep en een controlegroep. In deze eerste fase hebben circa 1770 leerlingen en ruim 140 ouders een vragenlijst ingevuld. Een exact overzicht van de aantallen en respons staat in bijlage 4.

In de *tweede* fase van het experiment zijn vragenlijsten afgenomen bij leerlingen en ouders van de vmbo-partnerscholen (= experimentgroep) en omliggende scholen (= controlegroep) in Zeeland. Tevens zijn de eerstejaars studenten van de niveau-3 en niveau-4 opleidingen van het Edudelta College Goes bevraagd. Om praktische redenen⁴¹ zijn in de laatste meting van het onderzoek alleen leerlingen bevraagd die zich voor een mbo-opleiding bij het Edudelta College voor 2014-2015 hebben aangemeld. Dat betekent dat een controlegroep voor deze laatste meting ontbreekt. In de tweede fase zijn daarnaast semi-gestructureerde interviews gehouden met bedrijven in Zeeland. In de tweede fase hebben ruim 530 leerlingen en meer dan 100 ouders een vragenlijst ingevuld.

Voordat wordt ingegaan op de resultaten van het experiment van het Edudelta College, geven we in de volgende paragraaf eerst een beschrijving van de experimentele activiteiten die in het experiment zijn uitgevoerd.

4.2 Experimentele activiteiten in het experiment bij het Edudelta College

De *eerste* fase van het experiment bij het Edudelta College bestond uit een voorlichtingscampagne ('100% ondernemend') gericht op leerlingen uit de TL van niet-groene vo-scholen in de regio. De campagne trachtte de mbo-opleidingen op niveau 4 bij het Edudelta College als ondernemend neer te zetten. Het doel van de campagne was het opbouwen van naamsbekendheid en inhoudelijke bekendheid over het Edudelta College om zo de instroom van TL-deelnemers in de opleidingen van het Edudelta College op niveau 3 en 4 te vergroten.

De voorlichtingscampagne bestond uit een vernieuwde website, voorlichting op vo-scholen door mbo-studenten van het Edudelta College, een open dag van het Edudel-

⁴¹ Vanwege het tijdpad – vlak voor de examens – wilden de vmbo-partnerscholen noch de omliggende scholen in de regio niet meewerken aan het onderzoek. De geplande deadline van het evaluatieonderzoek liet het niet toe de scholen op een later tijdstip te benaderen.

ta College alleen gericht op TL-leerlingen en speciaal ontwikkelde informatiebrochures, posters en advertenties. Het ontwikkelde materiaal is binnen de AOC Raad gedeeld met andere AOC's.

In het schooljaar 2012-2013 is het Edudelta College gestart met activiteiten die voortkomen uit de vernieuwde experimentele opzet (*tweede* fase van het experiment). De experimentele activiteiten vormen een programma voor groene beroepsoriëntatie en zijn in te delen in een viertal verschillende activiteiten:

- LOB-lessen gericht op mbo-groen
- Snuffelstages bij groene bedrijven
- (Begeleiding bij) groene maatschappelijke stageprojecten
- Ondersteuning bij sectorwerkstukken

In 2012-2013 en 2013-2014 is ingezet op twee grote activiteiten: de Foodport & Green Experience in mei 2013 en de Studie Experience in Goes in december 2013. Beide activiteiten zijn uitgevoerd als onderdeel van de LOB-lessen gericht op mbo-groen. Naast deze grootschalige activiteiten zijn ook twee meer kleinschalige activiteiten uitgevoerd: een Open Bedrijven Route (sluit aan bij de activiteit snuffelstages bij groene bedrijven) en een minor voor leerlingen van de Christelijke Scholengemeenschap Walcheren (CSW) (hierbij wordt ook ondersteuning bij sectorwerkstukken geboden). We geven hieronder een beschrijving van alle activiteiten in de tweede fase van het experiment.

Open bedrijven Route

Op 6 en 9 februari 2012 is een open bedrijvenroute georganiseerd. In totaal 47 bedrijven⁴² in de groene sector hebben gedurende 1-3 dagdelen hun bedrijf opengesteld voor leerlingen. Het resultaat was dat elk van de bedrijven tussen de 1-8 bezoekers een kijkje hebben laten nemen in hun bedrijf. Op 22 en 25 januari 2014 is opnieuw een open bedrijvenroute georganiseerd, maar hier zijn geen aanmeldingen/bezoekers voor geweest.

Minor voor leerlingen van de Christelijke Scholengemeenschap Walcheren (CSW)

Als pilotproject hebben in november 2012 vijf vierdejaars TL-leerlingen van CSW een minor gevolgd bij het Edudelta College Goes: vier leerlingen voor de mbo-opleiding Art en Design en één leerling voor de mbo-opleiding Paardenhouderij. In 2013-2014 hebben circa 8-10 leerlingen de minor gevolgd.

De minor bestond uit een programma van drie dagdelen: één ochtend kennismaken met de opleiding, één dagdeel meelopen op een stagebedrijf van een derde- of vierdejaars mbo-student van de opleiding en één ochtend een praktijkles van de opleiding volgen. Ter afsluiting hebben de leerlingen een verslag gemaakt van hun

42 Het betrof bedrijven die elk jaar ook BPV-plaatsen hebben voor leerlingen van het Edudelta College.

ervaringen met de minor. Dit verslag is ook verwerkt in het sectorwerkstuk dat de leerlingen moesten maken.

Door het kleine aantal leerlingen is de uitvoer van de minor (vooralsnog) maatwerk: voor elke opleiding moeten apart de activiteiten (praktijkles, regelen meeloopstage) georganiseerd worden. Momenteel wordt door de onderwijsinstellingen in Zeeland gesproken over het breed inzetten van een minor (voor meerdere scholen en sectoren). Dit moet op termijn leiden tot een centrale aanpak en een groot aantal deelnemende leerlingen.

*Foodport & Green Experience*⁴³

Op 23, 24 en 30 mei 2013 is de Foodport & Green Experience gehouden. Deze dag had tot doel om TL-leerlingen kennis te laten maken met de Zeeuwse agrofood sector en is in samenwerking met Foodport Zeeland georganiseerd voor derdejaars TL-leerlingen van de scholen CSW, Scheldemond College en Nehalennia Scholengroep.⁴⁴ Deelname aan de dag was door de betrokken scholen verplicht gesteld. In totaal hebben ruim 300 leerlingen van deze scholen deelgenomen aan deze dag. De Foodport & Green Experience bestond uit een viertal activiteiten:

- Bedrijfsbezoek: vijf agrofood bedrijven gaven een rondleiding. In de rondleiding vertelde een vertegenwoordiger van het bedrijf over wat het bedrijf precies doet en welke beroepen/functies in het bedrijf voorkomen (en wat die beroepen inhouden).
- Workshops: leerlingen volgden één of twee workshops waarin zij zich konden oriënteren op de mbo-opleidingen van het Edudelta College. Deze waren georganiseerd door derde- en vierdejaars mbo-4-studenten van het Edudelta College in Goes. De workshops waren vormgegeven rondom vijf opleidingrichtingen (paard, dier, bloem/art, groen/productie en groene ruimte)
- Beroepenmarkt: leerlingen konden zich oriënteren op de verschillende mbo-opleidingen van het Edudelta College. In verschillende stands gaven studenten van de betreffende opleidingen informatie. Ook is door Foodport Zeeland een presentatie gegeven over de werkgelegenheid in de agrofood sector en de historie van deze sector in Zeeland. Door het Edudelta College is een presentatie verzorgd over de school en het opleidingsaanbod.
- Film: de film 'Fish Market Seattle!' is vertoond om het enthousiasme en de passie voor een beroep te laten zien.

Naast de activiteiten zijn de leerlingen ook middels een brochure voorgelicht over kenmerken van de agrofoodsector, de arbeidsmarkt/werkgelegenheid en mogelijke beroepen.

43 In de rapportage over de eerste meting bij het Edudelta College is een meer uitgebreide beschrijving van de Foodport & Green Experience terug te vinden. Zie hiervoor: Kennis, R., & Hövels, B. (2014). *Evaluatieonderzoek experiment theoretische leerweg vmbo groen. Eerste meting van de tweede fase in het experiment TL bij het Edudelta College*. Nijmegen: KBA Nijmegen.

44 Dit zijn de vmbo-partnerscholen van Edudelta College Goes.

Studie Experience

Op 11 december 2013 stond het Edudelta College op de Studie Experience in Goes. De Studie Experience is een beurs waar leerlingen uit de bovenbouw van het voortgezet onderwijs (vmbo tot en met vwo) en mbo-doorstromers zich kunnen oriënteren op hun studie- en beroepskeuze. In totaal hebben 4439 mensen de Studie Experience bezocht, waarvan ruim 18 procent de theoretische leerweg volgde.

Op de Studie Experience staan diverse scholen en bedrijven. Bij veel exposanten kunnen leerlingen zich op een interactieve manier oriënteren op studie en beroep.

Het Edudelta College stond samen met diverse agro(food)bedrijven op een zogenaamd *Food & Agri plein*. In samenwerking met het bedrijfsleven was dit plein ingericht met diverse landbouwwerktuigen. Leerlingen konden op dit plein gesprekken voeren met verschillende werkgevers en scholen. Op die manier konden zij zich informeren over of verdiepen in de agrofoodsector in Zeeland.

4.3 Belangrijkste bevindingen Edudelta College: eerste vijf metingen

Net als het onderzoek naar het experiment bij het Citaverde College, bestaat ook het onderzoek naar het experiment op het Edudelta College uit zes metingen. Deze metingen zijn zoals eerder vermeld (zie overzicht 4.1 in de voorgaande paragraaf) verdeeld over de twee fases van het experiment. We zetten hieronder kort de belangrijkste resultaten uit de eerste vijf metingen op een rij. Hierover is gerapporteerd in aparte tussenrapportages.

Experimentele activiteiten in de nieuwe opzet/tweede fase

- De experimentele activiteiten volgens de nieuwe opzet lijken kansrijk. Het sluit aan bij de problematiek in de regio, gaat uit van een gezamenlijk optreden van het bedrijfsleven en het onderwijs en lijkt daarmee tevens heel goed te passen in het Topsectoren beleid van het ministerie van EZ.
- De activiteiten in (2012-)2013 lijken bereikt te hebben dat leerlingen zijn geïnformeerd over de (regionale) mogelijkheden in de agrofoodsector. Een relatief groot deel van de leerlingen vond het bedrijfsbezoek en de workshops (als onderdelen van de Foodport & Green Experience) interessant en leerzaam.

Beeld van de branche Groen en het Edudelta College

- Het beeld van de branche Groen bij TL-leerlingen is niet erg uitgesproken of ontwikkeld. De Foodport & Green Experience (activiteit in 2013) heeft daar voornog geen verandering in gebracht.
- De bekendheid van het Edudelta College lijkt als gevolg van de Foodport & Green Experience wel toegenomen: 60 procent van de TL-leerlingen die heeft meegedaan aan de Foodport & Green Experience kent de school, tegenover 40 procent van de

leerlingen van andere vmbo-scholen uit de regio. Het beeld van de school is bij hen ook inhoudelijker dan bij leerlingen die het Edudelta College niet hebben bezocht.

Verwachte studiekeuze

- De experimentele activiteiten lijken vooralsnog geen invloed te hebben op het verwachte keuzegedrag van de leerlingen. Bijna geen enkele leerling uit het derde leerjaar van de TL denkt erover om voor het Edudelta College te kiezen. Dit geldt voor leerlingen van zowel de vmbo-partnerscholen als de overige vmbo-scholen. De daadwerkelijke studiekeuze van (nu) derdejaars TL-leerlingen ligt echter nog ver weg en de interesses van leerlingen zouden in de praktijk nog kunnen veranderen.

Feitelijke instroom in het mbo-groen

- De doorstroom van TL-leerlingen uit Zeeland naar het mbo-groen is al jaren ongeveer gelijk. Het Edudelta College is voor de instroom in de mbo-niveau 3 en 4 opleidingen echter van veel meer niveaus (vmbo-KL, vmbo-GL, havo) en scholen afhankelijk dan nu in het experiment betrokken zijn. Een verbrede inzet van het experiment is daarom eigenlijk een voorwaarde voor het vergroten van de doorstroom van de TL naar de opleidingen op mbo-niveau (3 en) 4.
- Studenten die voor het Edudelta College hebben gekozen zijn in het algemeen positief over de school en de opleiding. Niet verrassend is hun beeld van de branche Groen positiever dan dat van TL-leerlingen uit de regio.

4.4 Resultaten van het experiment op het Edudelta College

Deze paragraaf concentreert zich op de resultaten van de tweede fase van het experiment waarin tevens de resultaten van de zesde meting zijn opgenomen. Achtereenvolgens wordt ingegaan op de doorstroom naar mbo groen, de instroom in het Edudelta College en op het profiel van degenen die zich daar aangemeld hebben.

4.4.1 Doorstroom naar het mbo-groen

Van alle Zeeuwse TL-leerlingen die doorstromen naar het mbo maakt jaarlijks circa 3 tot 4 procent de keuze voor een groene mbo-opleiding. In 2013-2014 ging het om 22 leerlingen, vergelijkbaar met de jaren ervoor. De doorstroom richting het mbo-groen is stabiel. Overzicht 4.2 laat dit zien per vo-school.

Overzicht 4.2 – Doorstroom naar het mbo-groen vanuit de TL, per school (aantallen)⁴⁵

Regio	School en locatie(s)	2009-2010 in mbo-groen	2010-2011 in mbo-groen	2011-2012 in mbo-groen	2012-2013 in mbo-groen	2013-2014 in mbo-groen*
Oosterschelderegio	Calvin College	3	4	2	1	-
	• Goes	1	-	-	nvt	nvt
	• Tholen	-	1	1	-	-
	• Krabbendijke	5	1	1	3	3
	Ostrea Lyceum, Goes	-	-	-	1	2
	Pontes Scholengroep	2	2	-	4	3
Walcheren	• Goes	1	3	3	2	-
	• Zierikzee	3	3	3	6	1
	Calvin College, Middelburg	-	-	-	2	4
	CS Walcheren**	-	-	2	-	2
	• Middelburg	3	2	2	1	-
Zeeuws-Vlaanderen	• Vlissingen	1	-	3	3	2
	Nehalennia SG, Middelburg**	1	1	1	1	1
	Scheldemond College, Vlissingen**	-	-	3	2	2
	Reynaert College, Hulst	-	3	3	-	2
	SGM de Rede, Terneuzen	1	1	1	1	1
Zeldenrust-Steelantcollege, Terneuzen	-	-	3	2	2	
Zwin College, Oostburg	-	3	3	-	2	
Totaal	Aantal leerlingen naar mbo-groen	20	20	24	26	22
	Aantal leerlingen naar overige mbo-opleidingen	584	614	580	676	668
	Totaal doorstroom mbo	604	634	604	702	690
	% doorstroom mbo-groen (t.o.v. totaal TL- <i>ln</i> die doorstromen naar mbo)	3,3	3,2	4,0	3,7	3,2

* Voorlopige cijfers

** vmbo-partnerscholen Edudelta College

Bron: DUO

In vergelijking met de doorstroom naar het mbo-groen vanuit de andere leerwegen in het vmbo (BL, KL, GL) in Zeeland is die vanuit de Theoretische Leerweg wat aan de lage kant (zie overzicht 4.3).

45 Cijfers van 2014-2015 zijn nog niet beschikbaar.

Overzicht 4.3 – Doorstroom naar het mbo-groen vanuit de verschillende leerwegen in het vmbo, in Zeeland (%)⁴⁶

Leerweg vmbo	2009-2010 in mbo-groen	2010-2011 in mbo-groen	2011-2012 in mbo-groen	2012-2013 in mbo-groen	2013-2014 in mbo-groen*
	%	%	%	%	%
BL	7,4	5,5	3,9	4,9	2,7
KL	3,6	4,6	5,0	5,6	5,1
GL	5,4	10,5	4,8	3,0	3,7
TL	3,3	3,2	4,0	3,7	3,2

* Voorlopige cijfers

Bron: DUO

Ook landelijk wordt door TL-leerlingen relatief weinig voor het mbo-groen gekozen: gemiddeld tussen 2009-2010 en 2013-2014 4,1 procent. In de andere leerwegen varieert dat percentage van 5,6 procent (KL), tot 8,9 procent (GL). De doorstroom vanuit de BL ligt daar tussenin, rond de 6,7 procent.⁴⁷

We concluderen dat de doorstroom naar het mbo-groen vanuit de Theoretische Leerweg in Zeeland al jaren achtereen min of meer stabiel is te noemen. Omdat gegevens over de doorstroom in 2014-2015 ontbreken is het niet duidelijk in hoeverre het experiment daar verandering in heeft gebracht. Wel is duidelijk dat de instroom in leerjaar 1 van het mbo op het Edudelta College Goes in 2014-2015 niet is toegenomen (zie volgende subparagraaf). Daarom is aan te nemen dat het experiment tot op heden niet heeft geleid tot een toename in de doorstroom naar het mbo-groen onder TL-leerlingen in Zeeland.

4.4.2 De instroom in het Edudelta College Goes

Het experiment op het Edudelta College richt zich op vmbo-TL leerlingen van vmbo-scholen in Zeeland. De jaarlijkse instroom in de mbo-opleidingen op niveau (3 en) 4 van het Edudelta College Goes is echter afkomstig van een veel groter aantal scholen, uit zowel Zeeland als uit de omliggende regio (met name West-Brabant). Daarnaast komt een aantal leerlingen van het eigen vmbo van het Edudelta College. Bovendien is de instroom in niveau 3 en niveau 4 maar voor een beperkt gedeelte afkomstig uit de TL. Een meerderheid van de instromers heeft een diploma op een ander vmbo-niveau (met name KL en GL) of is afkomstig van het havo (met of zonder diploma).

⁴⁶ Cijfers van 2014-2015 zijn nog niet beschikbaar.

⁴⁷ Bron: DUO

In het schooljaar 2014-2015 hebben 151 leerlingen zich ingeschreven bij het Edudelta College, waarvan 82 voor een opleiding op mbo-niveau 3 of 4. Zowel het totale aantal nieuwe studenten als het aantal nieuwe studenten op niveau 3 en 4 is daarmee iets lager dan in 2013-2014. Overzicht 4.4 geeft een beeld.

Overzicht 4.4 – Instroom in leerjaar 1 van het mbo Edudelta College Goes, uitgesplitst naar niveau van de mbo-opleiding (peildatum 1 oktober)

Schooljaar	2009-2010		2010-2011		2011-2012		2012-2013		2013-2014		2014-2015	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Niveau 1 en 2	80	42	73	37	50	31	90	42	74	44	69	46
Niveau 3	56	30	62	32	47	29	62	29	44	26	41	27
Niveau 4	53	28	61	31	65	40	64	30	51	30	41	27
Totaal alle niveaus	189	100	196	100	162	100	216	100	169	100	151	100

Na een dipje in 2013-2014 laten de cijfers uit overzicht 4.5 zien dat het aandeel studenten met een TL-diploma binnen de niveau 4 opleidingen weer is toegenomen, tot 54 procent. Met name vanuit het vmbo-KL en het havo (met en zonder diploma) zijn er minder aanmeldingen (zie overzicht 4.5). Landelijk is ongeveer 49 procent van de instroom in het mbo-groen op niveau 4 afkomstig van de TL. In het totale mbo (alle sectoren) is dat circa 51 procent⁴⁸

Overzicht 4.5 – Instroom in leerjaar 1, mbo-niveau 4 van Edudelta College Goes, uitgesplitst naar vooropleiding

Vooropleiding	2009-2010		2010-2011		2011-2012		2012-2013		2013-2014		2014-2015	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Vmbo-KL	15	28	17	28	15	23	12	19	13	25	5	12
Vmbo-GL	9	17	13	21	13	20	6	9	8	16	8	20
Vmbo-TL	19	36	19	31	25	38	35	55	21	41	22	54
Havo met diploma	6	11	3	5	1	2	2	3	5	10	2	5
Havo/vwo zonder diploma	4	8	4	7	6	9	9	14	3	6	1	2
Anders	-	-	2	3	4	6	-	-	1	2	3	7
Onbekend	-	-	3	5	1	2	-	-	-	-	-	-
Totaal	53	100	61	100	65	100	64	100	51	100	41	100

48 Bron: DUO (peildatum 1 oktober 2013)

Van de nieuw ingestroomde studenten op niveau 4 zijn drie leerlingen afkomstig van de vmbo-partnerscholen van het Edudelta College: twee leerlingen zijn afkomstig van de Christelijke Scholengemeenschap Walcheren (CSW), één leerling van SSG Nehalennia. In totaal zijn de leerlingen die zich voor een niveau 4 opleiding hebben aangemeld afkomstig van 19 verschillende scholen (24 locaties). De meeste leerlingen zijn afkomstig van het Calvin College. In eerdere jaren vormden de leerlingen van het eigen vmbo (KL, GL) van het Edudelta College de grootste groep instromers ('opstromers' binnen het Edudelta College).

Zoals ook in eerdere tussenrapportages naar het experiment naar voren kwam, vraagt het grote wervingsgebied van het Edudelta College om een verbrede inzet van het experiment. Daarvoor is het nodig de contacten tussen het Edudelta College en vbscholen in de regio verder uit te breiden en te intensiveren. Dat kost veel tijd, maar lijkt ook iets op te kunnen leveren. Voor het schooljaar 2014-2015 hebben twee scholen gevraagd om samen met het Edudelta College bepaalde activiteiten te verzorgen. Het gaat om het verzorgen van LOB-lessen Groen op één school en de Praktische Sector Oriëntatie (PSO) op een andere school. Natuurlijk blijft ook dan de vraag in hoeverre die activiteiten concreet zouden leiden tot een grotere instroom bij het Edudelta College. In hoofdstuk 5 wordt dieper ingegaan op de rol die een breder LOB-programma kan betekenen voor de studiekeuze van leerlingen.

4.4.3 Profiel van de aanmelders bij het Edudelta College (niveau 3 en 4)

Het lag in de bedoeling om leerlingen van diverse scholen in de regio te bevragen naar hun aanwezigheid op de Studie Experience, hun oordeel over deze dag en hun keuze voor een vervolgopleiding. Door praktische barrières is dat niet gerealiseerd.⁴⁹ Daarom is er in overleg met de opdrachtgever voor gekozen om leerlingen die zich hebben aangemeld voor een mbo-opleiding bij het Edudelta College voor het studiejaar 2014-2015 te bevragen. Met behulp van gegevens daarover is nagegaan in hoeverre de experimentele activiteiten in 2012-2013 en 2013-2014 van invloed zijn geweest op de keuze van leerlingen die zich metterdaad voor een groene mbo-opleiding op niveau 3 en 4 op het Edudelta College Goes hebben aangemeld.

49 Het doel was om leerlingen uit het vierde leerjaar van het vmbo-TL te bevragen naar hun bezoek aan de Studie Experience en de keuze voor een vervolgopleiding. De vmbo-scholen in de regio van het Edudelta College wilden echter vanwege de periode van het jaar (april 2014, vlak voor de examens) niet meewerken aan het onderzoek. Hierdoor is het niet mogelijk om de invloed van de Foodport & Green Experience en de Studie Experience op de studiekeuze van vmbo-TL-leerlingen in beeld te brengen. Dit bleek alleen mogelijk voor de leerlingen die zich hebben aangemeld voor een mbo-opleiding bij het Edudelta College in Goes.

In mei 2014⁵⁰ hadden 91 leerlingen zich voor een mbo-niveau 3 of 4 opleiding bij het Edudelta College aangemeld.⁵¹ Ruim de helft van de leerlingen (N = 46; 51 procent) heeft een vragenlijst ingevuld. Ten opzichte van alle aanmelders voor een mbo-opleiding op niveau 3 of 4 van het Edudelta College vormt de responsgroep een representatieve afspiegeling in termen van het mbo-niveau waarvoor is aangemeld en het opleidingsniveau dat de aanmelder in het vo volgt. De responsgroep is licht oververtegenwoordigd door mannelijke aanmelders (52 procent in responsgroep, 44 procent in totale groep). Ook zitten er in de responsgroep relatief veel aanmelders voor de opleiding plantenteelt en bloembinden/natuur en vormgeving en is de opleiding diervverzorging juist ondervertegenwoordigd.

Rol van de Foodport & Green Experience

In paragraaf 4.2 werd al genoemd dat de Foodport & Green Experience in mei 2013 voor leerlingen van een drietal scholen met vmbo-TL is uitgevoerd. Leerlingen hebben een vragenlijst ingevuld over deze dag. Uit de resultaten komt naar voren dat:

- de Foodport & Green Experience leerlingen geïnformeerd lijkt te hebben over de (regionale) mogelijkheden in de agrofoodsector;
- een relatief groot deel van de leerlingen het bedrijfsbezoek en de workshops interessant en leerzaam vond;
- de bekendheid van het Edudelta College lijkt te zijn toegenomen.

Ondanks deze positieve resultaten is in de rapportage over de eerste meting⁵² de verwachting uitgesproken dat de activiteiten vooralsnog niet zouden leiden tot verandering in het keuzegedrag van de leerlingen: dat bleek onder andere uit het gegeven dat slechts een enkele leerling overwoog voor een opleiding bij het Edudelta College te kiezen.

Nu blijkt dat deze verwachting ook is uitgekomen. Onder de aanmelders bij het Edudelta College hebben slechts enkele leerlingen (4 procent/ 2 leerlingen) deelgenomen aan de Foodport & Green Experience. Dat lage percentage is te verklaren doordat de leerlingen die hebben deelgenomen aan de Foodport & Green Experience maar van drie vmbo-scholen afkomstig waren. Het wervingsgebied van het Edudelta College is veel groter (de regio is groter, en het aantal toeleverende scholen ook). Het overgrote deel van de aanmelders is afkomstig van andere scholen dan de vmbo-partnerscholen waarmee de Foodport & Green Experience is uitgevoerd.

Voor de twee aanmelders die wél hebben deelgenomen aan de Foodport & Green Experience heeft deze dag geen invloed gehad op hun beslissing voor het Edudelta College te kiezen; beide leerlingen wisten ook daarvóór al dat zij een groene mbo-opleiding wilden gaan doen.

50 Het moment waarop het onderzoek onder de aanmelders is uitgevoerd.

51 Een deel van de leerlingen is dus uiteindelijk niet gestart bij het Edudelta College.

52 Kennis, R., & Hövels, B. (2014). *Evaluatieonderzoek experiment theoretische leerweg vmbo groen. Eerste meting van de tweede fase in het experiment TL bij het Edudelta College*. Nijmegen: KBA Nijmegen.

Voor invloed op het keuzegedrag van leerlingen lijkt daarom meer nodig dan een eenmalige activiteit zoals de Foodport & Green Experience. Het grote wervingsgebied van het Edudelta College zorgt er bovendien voor dat een dergelijke activiteit eigenlijk breder ingezet zou moeten worden. Momenteel is het Edudelta College in gesprek met het technocentrum Zeeland om een dergelijke activiteit (maar dan groen-technisch ingestoken) vanaf 2015-2016 jaarlijks uit te gaan voeren voor een groot aantal scholen in Zeeland en Vlaanderen.

In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op wat nodig is om de kans op effecten van de experimentele activiteiten te vergroten.

Rol van de Studie Experience

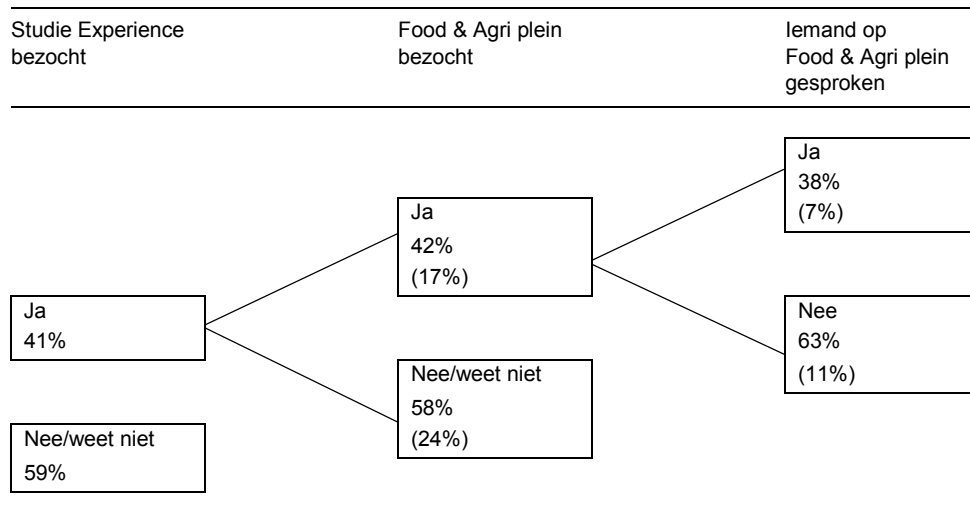
In december 2013 heeft het Edudelta College samen met een aantal werkgevers in de regio meegedaan aan de Studie Experience in Goes. Deze experimentele activiteit had een wat ander karakter dan de Foodport & Green Experience, omdat een bezoek aan het Food & Agri plein op de Studie Experience voor leerlingen niet verplicht was. Leerlingen konden dus zelf kiezen of zij wel of geen extra informatie over de agrofood sector wilden hebben. Het initiatief om meer te weten te komen over de sector en de opleidingsmogelijkheden lag veel meer dan in de Foodport & Green Experience bij de leerlingen zelf. De Studie Experience is bezocht door een grote groep leerlingen⁵³ uit zowel het vmbo, havo, vwo en mbo. Vanuit meerdere scholen in de regio hebben leerlingen klassikaal een bezoek gebracht aan de Studie Experience.

Onder de aanmelders voor een opleiding op niveau 3 of 4 bij het Edudelta College heeft ruim 40 procent de Studie Experience bezocht. Merendeels (67 procent) was dat in klassikaal verband. Het bezoek duurde gemiddeld 1-2 uur.

Ruim 40 procent van de aanmelders heeft ook het Food & Agri plein op de Studie Experience bezocht. De meeste van deze leerlingen hebben er echter 'alleen rondgelopen'. Enkele leerlingen hebben ook iemand aangesproken (2x bedrijf, 1x AOC, nl. Groenhorst College). De volgende figuur geeft een en ander in een stroomschema weer.

53 In totaal waren er 4439 unieke bezoekers, waarvan de helft tussen de 15-18 jaar oud. Ruim 18 procent van de leerlingen volgde de theoretische leerweg. Bron: bezoekersprofiel Studie Experience Goes.

Figuur 4.1 – Weergave van bezoek aan Studie Experience en Food & Agri plein (%)
[tussen haakjes de percentages ten opzichte van het totaal] N=46

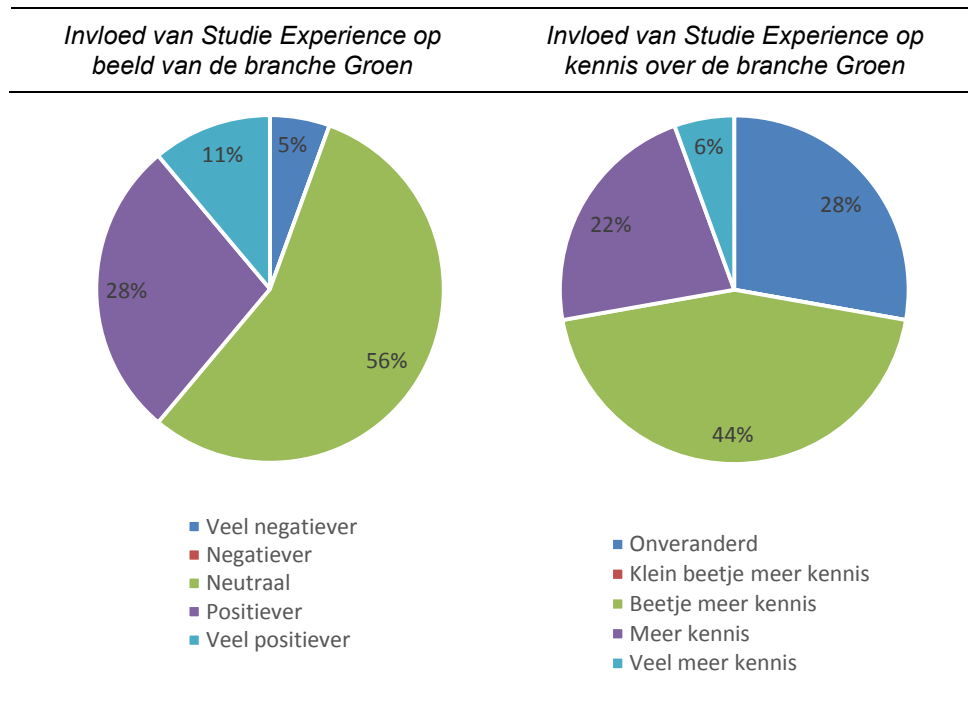

Leerlingen die de Studie Experience bezocht hebben, vonden dit in het algemeen interessant en informatief. De antwoorden maken duidelijk dat de beurs voor de meeste leerlingen vooral heeft geholpen in de oriëntatie op een vervolgopleiding (*'Ik vond het interessant omdat ik nog niet wist of er een opleiding was die dichtbij was en of het wel bij me past'*; *'Ik vond het interessant omdat je dingen kon vragen over verschillende opleidingen'*). Voor andere leerlingen bevestigde het bezoek aan de beurs vooral een al gemaakte keuze (*'Ik ging in de avond met mijn moeder om informatie te krijgen over Edudelta'*; *'Niet heel nuttig, wist al wat ik wilde'*). Gemiddeld geven de leerlingen de beurs een 6,7 (op een schaal van 1-10); het Food & Agri plein is gemiddeld met een 7,2 beoordeeld.

Voor de meeste leerlingen heeft het bezoek aan de Studie Experience geen (37 procent) of een geringe (58 procent) invloed gehad op hun studiekeuze. Mogelijk hangt dat (gedeeltelijk) samen met het ontbreken van reflectie op het bezoek: bijna 80 procent van de leerlingen heeft na afloop niet op het bezoek aan de Studie Experience gereflecteerd (bijvoorbeeld door in de klas na te praten, een verslag te maken, een opdracht te maken). Ook het karakter van de Studie Experience, waar de focus ligt op voorlichting/oriëntatie en niet op ervaring in de praktijk, kan hier een oorzaak in zijn. Uit onderzoek (van o.a. den Boer en Kuijpers, zie hiervoor ook hoofdstuk 5) komt naar voren dat LOB start met concrete praktijkervaringen en niet met voorlichting.

Het beeld over de branche Groen en de kennis van de branche zijn door het bezoek iets verbeterd, zie de volgende twee figuren:

Figuur 4.2 – Invloed van de Studie Experience op beeld en kennis van de branche Groen (%)

Conclusie: kennis van en interesse in groen en Edudelta College

- De experimentele activiteiten die in 2013 zijn uitgevoerd lijken vooralsnog een zeer geringe rol te hebben gespeeld in het keuzegedrag van leerlingen die zich voor een groene mbo-opleiding op niveau 3 of 4 bij het Edudelta College hebben aangemeld.
- Het aantal aanmelders dat aan de Foodport & Green Experience heeft deelgenomen is zeer gering; bovendien zouden de betreffende leerlingen zich ook zonder de Foodport & Green Experience voor de opleiding aangemeld hebben.
- Het aantal aanmelders dat de Studie Experience heeft bezocht is groter, maar de beurs lijkt voor het overgrote deel van de leerlingen niet of nauwelijks van invloed te zijn geweest op de uiteindelijke opleidingskeuze. Dat lijkt (mede) te liggen aan het karakter van de Studie Experience (voorlichtingsactiviteit, geen reflectie, geen praktijkervaring).

4.5 Samenvatting

Bij het Edudelta College was het experiment gericht op verbetering van de informatievoorziening over het mbo-groen en over de groene sector voor TL-leerlingen in het niet-groene vmbo, met als uiteindelijk doel dat meer TL-leerlingen kiezen voor een groene mbo-opleiding op het Edudelta College.

Het experiment op het Edudelta College heeft zich op een andere manier ontwikkeld dan het experiment op het Citaverde College. Halverwege de looptijd van het experiment is een nieuwe aanpak ontwikkeld. Reden daarvan was dat de gewenste effecten na de eerste twee jaar van het experiment uitbleven. Aldus kan onderscheid gemaakt worden tussen een eerste en een tweede fase van het experiment. In de tweede fase is het accent verschoven van louter een voorlichtingscampagne naar het leggen van de focus op een programma voor groene beroepsoriëntatie. Schematisch kan het experiment bij het Edudelta College als volgt worden weergegeven.

Overzicht 4.6 – Schematische weergave experiment Edudelta College

	Eerste fase van het experiment	Tweede fase van het experiment
Doel	Vergroten doorstroom van TL-leerlingen naar mbo-groen niveau (3 en) 4	
Middel	<p>Voorlichtingscampagne “100% ondernemend”:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Marketing en voorlichting gericht op TL-IIn • Vrijblijvend • Op imago van sector Groen gericht • Vooral op mbo-opleidingen Edudelta College gericht • Niet specifiek gericht op regio • Geen samenwerking met bedrijfsleven 	<p>Programma voor groene beroepsoriëntatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Actieve kennismaking met de sector Groen • Actieve (en soms verplichte) betrokkenheid van leerlingen • Leerlingen meer inhoudelijk kennis laten maken met sector Groen • Op beroepenveld en mbo-opleidingen Edudelta College gericht • Sterk gericht op regio • Samenwerking met vmbo-partnerscholen • Samenwerking met (regionale) bedrijfsleven
Betrokken locaties Edudelta College	Goes, Barendrecht, Middelharnis	Goes

Bij het Edudelta College hebben tussen 2009-2010 en 2013-2014 – evenals bij het Citaverde College – zes metingen plaatsgevonden.

Omdat het experiment op het Edudelta College tussentijds is bijgesteld en de uitgevoerde activiteiten niet steeds op dezelfde scholen zijn uitgevoerd, was de controlegroep minder scherp af te bakenen dan in het experiment bij het Citaverde College. Toch is steeds getracht een vergelijkingsgroep in elke meting te betrekken.⁵⁴ In de vernieuwde opzet van het experiment zijn drie metingen uitgevoerd, waarbij in de laatste twee metingen ook leerlingen zijn bevestigd.

De activiteiten die in het kader van dit programma zijn uitgevoerd lagen niet bij voorbaat vast. Zo is in 2012-2013 een Foodport & Green Experience georganiseerd samen met het regionale bedrijfsleven in de agrofoodsector en is in 2013-2014 ingezet op een goede vertegenwoordiging van de sector op de Studie Experience in Goes. In beide jaren konden TL-leerlingen van scholen een minor volgen op het Edudelta College en is een Open Bedrijven Route georganiseerd. In omvang (aantallen leerlingen betrokken) zijn dit echter veel kleinere activiteiten dan de Foodport & Green Experience en de Studie Experience.

De deels wisselende samenstelling van activiteiten maakt het lastig om de effectiviteit van de aanpak te kunnen vaststellen. Bovendien gaat het om een beperkt aantal metingen. Nog maar één cohort leerlingen is inmiddels doorgestroomd naar het mbo, maar cijfers over deze doorstroom van vmbo-tl naar het mbo in 2014-2015 ontbreken nog.⁵⁵ Wat dit laatste betreft hebben we ons moeten beperken tot de aanmelders bij het Edudelta College.

De meest recente instroomcijfers van het Edudelta College Goes lijken er op te wijzen dat de activiteiten – zowel de Foodport & Green Experience als deelname aan de Studie Experience – tot nu toe nog niet hebben geleid tot een grotere doorstroom naar het mbo-groen op het Edudelta College.

In het volgende hoofdstuk wordt dieper ingegaan op wat in de literatuur gezien wordt als effectief LOB. Op basis van die informatie kan worden gezien in hoeverre de huidige experimentele activiteiten perspectief bieden op een groeiende doorstroom naar het mbo-groen op niveau (3 en) 4 in de (nabije) toekomst.

54 Dat is in de laatste meting (tweede meting van tweede fase experiment) niet gelukt omdat scholen in de onderzoeksperiode niet mee wilde werken aan het onderzoek. In overleg met de opdrachtgever is tot een meest optimale alternatieve aanpak gekomen.

55 Pas in maart 2015 verschijnen naar verwachting de eerste voorlopige cijfers over de doorstroom vmbo-mbo op de website van DUO.

5 Duiding van de onderzoeksresultaten

In voorgaande hoofdstukken zijn de onderzoeksresultaten ter evaluatie van het experiment bij respectievelijk het Citaverde College en het Edudelta College gepresenteerd. Vooralsnog laten de – zoveel mogelijk volgens een quasi-experimenteel onderzoeksdesign verzamelde – kwantitatieve gegevens geen effecten van het experiment op de belangrijkste doelstelling zien: vergroting van de doorstroom van TL-leerlingen in het vmbo naar mbo-groen op niveau (3 en) 4.

‘Vooralsnog’, omdat het de vraag is in hoeverre de doorlooptijd van het experiment – ondanks de periode van 8 jaar – voldoende is geweest om de gestelde ambities ook cijfermatig tot hun recht te laten komen en wellicht nog na-ijleffecten te verwachten zijn. Bovendien ging het tot nu toe steeds om een gering aantal casussen i.c. leerlingen, waardoor op voorhand vraagtekens gezet kunnen worden bij de mogelijkheid om verschillen qua in-, door- en uitstroom statistisch op significantie te toetsen. Niettemin is het van belang om de kwantitatieve onderzoeksresultaten inhoudelijk nader te duiden i.c. mogelijke verklaring aan te dragen, om op basis daarvan in hoofdstuk 6 de conclusie van het onderzoek en aanbevelingen verantwoord te kunnen formuleren.

Dat gebeurt in het onderhavige hoofdstuk, en wel op grond van meer kwalitatieve informatie die ontleend is aan beschikbare documentatie, gesprekken met direct betrokkenen bij het experiment van het Citaverde College en van het Edudelta College, en relevante literatuur.

Eerst gaan we in op (ontwikkelingen in) de context waarin het experiment heeft plaatsgevonden (paragraaf 5.1). Daarna wordt meer inhoudelijk ingezoomd op het experiment zelf: zijn de goede dingen gedaan en zijn de dingen goed gedaan (paragraaf 5.2)?

5.1 Ontwikkelingen in de context

Met name wat het experiment bij het Citaverde College betreft heeft een aantal context-ontwikkelingen gespeeld. Deels zijn deze van invloed geweest op de cijfermatige effecten i.c. leerlingstromen, deels hebben zij in methodische zin de evaluatie volgens het quasi-experimenteel design enigszins verstoord.

We maken een onderscheid tussen interne ontwikkelingen op het Citaverde College, externe ontwikkelingen in de regio, samenwerking in de regio en – bij het Edudelta College – de ontwikkeling van het experiment zelf.

Interne ontwikkelingen

Met name op de locatie Roermond heeft zich gedurende het experiment een aantal ontwikkelingen voorgedaan die van invloed zijn geweest op de leerlingstromen. De in dit verband belangrijkste is het aanscherpen van de determinatie-eisen in de overgang van leerjaar 2 naar leerjaar 3 in 2010-2011. Aanleiding daarvoor was dat voor een bepaalde groep leerlingen de GL/TL toch te hoog gegrepen bleek: zij stroomden in een laat stadium alsnog af of zakten voor het eindexamen.⁵⁶ Het gevolg van de aangescherpte eisen was dat minder leerlingen vanuit de KGT-klassen in aanmerking kwamen voor doorstroom/opstroom richting de GL/TL in leerjaar 3. In combinatie met een dalend aantal leerlingen in de KGT-klassen heeft dit gedurende het experiment geleid tot een halvering van het aantal GL/TL-leerlingen in de bovenbouw.

Overigens lijkt de doorstroom van leerlingen vanuit de KGT-klassen richting de GL/TL zich recent (2013-2014) weer enigszins hersteld te hebben. Door een kleiner aantal leerlingen in leerjaar 3 (zowel in de KL als de GL/TL) is de groep GL/TL-leerlingen echter nog steeds flink kleiner dan in de beginjaren van het experiment. In *absolute* zin is het daardoor niet voorstelbaar dat het experiment leidt tot een groei in de doorstroom naar mbo-groen. *Relatief* gezien is er bij kleine leerlingenaantallen al snel sprake van grote schommelingen in percentages: één leerling meer of minder kan meteen 5 procent meer of minder doorstroom betekenen.

Voor de locatie Nederweert is voor het experiment niet onbelangrijk dat vanwege de beperkte interesse in het vierde leerjaar voor het vak Landbouwbreed, ook om bedrijfseconomische redenen (aanbod voor school te duur, vanwege kleine groep leerlingen), dit vak als verplicht onderdeel van het curriculum en als examenmogelijkheid in 2013-2014 is vervallen.

Ontwikkelingen in de regio

Het experiment op het Citaverde College speelt zich af in een externe omgeving die continu in ontwikkeling is. Beleidsmatig heeft zich de afgelopen jaren een aantal veranderingen in de omgeving voorgedaan die ook de instroom op het Citaverde College beïnvloed hebben, de komende jaren zullen daarnaast ook demografische factoren hun invloed doen gelden.

De in dit verband meest relevante ontwikkelingen in de regio hebben zich voorgedaan bij het Citaverde College in Nederweert. In de regio Weert is de inrichting van het onderwijs de afgelopen jaren sterk veranderd. De scholen in Weert – drie in totaal – zijn verenigd in de stichting LVO-Weert. Deze scholen hebben de afgelopen jaren hun onderwijsaanbod onderling verdeeld, waardoor nog maar één van de drie scholen het aanbod op TL-niveau verzorgt. De keuze voor leerlingen met een vmbo-TL advies wordt daarmee beperkt tot één school in Weert (Philips van Horne Scholengemeenschap) of het Citaverde College in Nederweert (daarnaast lijkt een groep

⁵⁶ Dit speelde zich af in de periode dat landelijk de discussie werd gevoerd over de positie van de Gemengde Leerweg in het vmbo-groen (de discrepantie tussen de cijfers van het SE en het CE).

leerlingen te kiezen voor een school in Eindhoven, Roermond of België). Dit heeft ertoe geleid dat de motieven voor de schoolkeuze bij bepaalde leerlingen en ouders zijn veranderd. Zo blijkt dat voor sommige ouders de keuze tussen een grote/massale school (in Weert) en een kleine school (het Citaverde College) een rol speelt. De relatief geringe omvang van de locatie Nederweert is voor een steeds grotere groep leerlingen belangrijk geworden (66 procent vond dit belangrijk in 2008, in de jaren daarna is dit percentage jaarlijks opgelopen tot 83 procent in 2013). Voor veel ouders en leerlingen van de school in Weert spelen de mogelijkheden om door te stromen naar het havo een belangrijke rol in de schoolkeuze.

In Roermond is de keuzemogelijkheid voor leerlingen met een TL-advies juist heel groot. Leerlingen kunnen in totaal uit vijf scholen (Citaverde College, MAVO Roermond, Broekhin Roermond, Niekée en Broekhin Swalmen/Reuver) kiezen met een aanbod op TL-niveau. Uit gesprekken (uit 2011) met deze scholen komt naar voren dat dit aanbod eigenlijk te groot is, wat leidt tot concurrentie en daarmee tot spanningen tussen de scholen onderling. De licentie TL op het Citaverde College in Roermond wordt door de scholen gezien als 'nóg' meer aanbod. Voor de locatie Roermond is met name de MAVO Roermond – tevens 'de buurman' – de grootste concurrent. De concurrentie om de TL-leerlingen wordt naar verwachting alleen nog maar groter zodra het aantal vmbo-leerlingen in de regio de komende jaren (2014-2020) met bijna 25 procent gaat dalen als gevolg van demografische effecten.

Naast deze meer structurele ontwikkelingen hebben ook zaken als nieuwe schoolgebouwen en/of nieuwe onderwijsconcepten een rol gespeeld in jaarlijks wisselende leerlingenaantallen tussen de scholen.

Samenwerking in de regio

Hoewel de doelstelling van de experimenten is de doorstroom naar het mbo-groen op niveau (3 en) 4 te vergroten, beoogt het onderzoek naar de experimenten ook inzicht te geven op de positie van de AOC's in de regio⁵⁷ en op neveneffecten van de experimenten⁵⁸. Beide experimenten spelen zich af in krimpregio's, waar het aantal leerlingen de komende jaren flink zal gaan dalen. In aanloop daarnaartoe is het maatschappelijk speelveld waarin de experimenten op het Citaverde College en het Edudelta College zich afspelen de afgelopen jaren al veranderd. Hoewel hierboven de concurrentie om de TL-leerling in de regio Roermond al is genoemd, noopt het dalende leerlingenaantal tegelijkertijd ook tot samenwerking. Volgens betrokkenen van zowel het Citaverde College als het Edudelta College is de positionering in de regio – zowel in de samenwerking met andere vo-scholen als in de samenwerking met het regionale

57 Dit komt terug in de brief van het ministerie van LNV d.d. 16 februari 2006 aan de colleges van bestuur van de Stichting Onderwijs Midden-Limburg en de Stichting AOC Limburg. *Aanvulling RA Roermond: TL-experiment AOC Limburg*. Kenmerk DK. 2006/331.

58 Offertevoorzak Evaluatie TL experiment, brief van het ministerie van LNV (kenmerk TRCDK/2008/2111), 3 oktober 2008.

bedrijfsleven (in het geval van het Edudelta College) – verbeterd. Zij doelen hierbij onder meer op de bijdrage van het experiment aan de gelijkwaardige positie van de school (door gelijksoortig aanbod) ten opzichte van andere scholen in de regio.

Bij het Citaverde College in Roermond is de samenwerking in de regio sterker geworden doordat de locatie door andere vo-scholen in de regio en de gemeentes nu meer dan voorheen als volwaardige partner wordt gezien.⁵⁹ Dit heeft er onder meer toe geleid dat – in het kader van de ontwikkelingen rondom Passend Onderwijs – regionale afspraken zijn gemaakt over de terugplaatsing van VSO-leerlingen naar het reguliere vo. Op de locatie Roermond zijn enkele (voormalig) VSO-leerlingen gestart in leerjaar 4 van de TL. Het Citaverde College Nederweert heeft gedurende de looptijd van het experiment ook haar positie in de regio weten te versterken. Zo participeert de locatie inmiddels in diverse overlegstructuren (lokale educatieve agenda, samenwerkingsverband, met de gemeente, samenwerking met vakgroepen op verschillende vo-scholen).

Ook bij het Edudelta College heeft het experiment bijgedragen aan de sterkere positie van de school in de regio. De samenwerking met het regionale bedrijfsleven heeft een grote impuls gekregen door de participatie van het Edudelta College in de Foodport Zeeland. De school heeft daar de regierol in het versterken van de relatie tussen de agrofoodbedrijven in de regio en het onderwijs (van po tot hbo en over alle sectoren). De Foodport & Green Experience is één van de activiteiten die hieruit is voortgekomen. De school zit daarnaast ook in het bestuur van het Technocentrum Zeeland. Hierin werken de regionale overheid, Zeeuwse scholen en het bedrijfsleven in de regio samen aan het verbeteren van de aansluiting tussen het technisch (beroeps)onderwijs en de arbeidsmarkt in Zeeland.

Het krimpende aantal leerlingen dwingt ook de onderwijsinstellingen in de regio om verder samen te werken. Volgens betrokkenen van het Edudelta College heeft het experiment hierin als motor gewerkt. Momenteel werken de onderwijsinstellingen in het Oosterscheldegebied aan één virtueel vmbo. Daarin wordt onder andere gezocht naar het aanbieden van gezamenlijke LOB-activiteiten. De kennis die is opgedaan in het experiment TL kan hier in worden gebruikt. Ook met andere mbo-instellingen wordt de samenwerking gezocht. Zo participeert het Edudelta College met de opleiding Loonwerk samen met andere technische mbo-opleidingen van andere roc's in een experiment over afstandslernen (ook hier is de krimp in de regio de aanleiding). Hierdoor ontstaat voor mbo-studenten de mogelijkheid tot dubbeldiplomerings.

De ontwikkeling van het experiment zelf

⁵⁹ Dit wordt door het Citaverde College zelf aangegeven en is niet bevraagd bij andere scholen uit de regio.

Naast ontwikkelingen in de regio, is bij het Edudelta College ook de vernieuwde opzet van het experiment zelf van belang in het bepalen van de effectiviteit van het experiment. Op grond van een onbevredigde eerste fase is het accent komen te liggen op de experimentele activiteiten in de tweede fase. Deze tweede fase is pas in 2012-2013 van start gegaan en is in feite de substantiële kern van het experiment bij Edudelta geworden. Nog veel meer dan bij het Citaverde is hier de wel zeer korte tijd aan de orde die het experiment toegemeten heeft gekregen om resultaten te kunnen laten zien.

5.2 Inhoud en vormgeving van het experiment

Bovenstaande ontwikkelingen kunnen aangemerkt worden als relatief autonoom, niet of nauwelijks beïnvloedbaar door de bij het experiment betrokkenen. Voor een goede duiding van de effectiviteit tot nu toe kan daarnaast de vraag gesteld worden of de inhoud en vormgeving van het experiment zelf niet optimaler hadden gekund.

Wat dit betreft richten we de aandacht in het bijzonder op de in de experimentele activiteiten gerealiseerde Loopbaanoriëntatie en –begeleiding (LOB), onder meer in relatie met de groene invulling van het vmbo.

Referentiekaders voor effectief LOB-beleid

De Onderwijsraad⁶⁰ constateerde onlangs dat keuzes van individuele deelnemers zelf niet altijd goed uitpakken en pleit voor meer aandacht voor Loopbaanoriëntatie en –begeleiding. Vanuit beschikbare literatuur komt een aantal met elkaar vervlochten condities naar voren die van belang zijn voor optimalisering van LOB-beleid. Deze kunnen globaal gerangschikt worden in een drietal categorieën, te weten [1] condities met betrekking tot de directe leeromgeving van leerlingen, [2] condities met betrekking tot de inbreng van arbeidsmarkt en bedrijfsleven en [3] condities met betrekking tot de inbreng van ouders.

Zij vormen referentiepunten waarmee ook LOB-activiteiten die in dit experiment zijn ondernomen tegen het licht kunnen worden gehouden.

60 Onderwijsraad (2014). *Overgangen in het onderwijs*. Briefadvies aan de minister van OCW, 3 maart 2014. Den Haag: Onderwijsraad.

De directe leeromgeving [1] dient leerlingen in staat te stellen om zelfsturend vermogen en daarmee ook een arbeidsidentiteit te ontwikkelen. De leeromgeving dient tenminste⁶¹:

- Praktijknabij en krachtig te zijn, dat wil zeggen dat opdrachten zoveel mogelijk levensecht en in een echte praktijksituatie uitgevoerd moeten worden;
- Dialogisch te zijn, dat wil zeggen dat de leerling moet reflecteren op zijn ervaringen en zichzelf en anderen vragen moet (kunnen) stellen;
- Vraaggericht te zijn, dat wil zeggen dat de leerling een actieve rol en zeggenschap moet hebben over zijn eigen leerproces.

Daarnaast blijkt uit diverse bronnen dat voor de keuze van een vervolgopleiding de nabijheid van de opleidingslocatie een belangrijke factor is. Hetzelfde geldt overigens voor werknemers (zeker die op mbo-niveau): velen van hen zijn niet bereid om langer dan 30 minuten naar hun werk te reizen.

Aansluitend op het belang van de directe leeromgeving voor de ontwikkeling van het zelfsturend vermogen en een arbeidsidentiteit, maar als aparte conditie, is het van belang om het *reële arbeidsmarktperspectief* [2] na de (vervolg-)opleiding en de rol van het – i.c. vooral regionale – *bedrijfsleven* uitdrukkelijk in de LOB-activiteiten te betrekken.⁶² Een effectieve invulling van LOB-activiteiten veronderstelt in toenemende mate een optimale balans en afweging tussen individuele ontplooiings- en ontwikkelingsbehoeften aan de ene kant en reëel zicht op arbeidsmarktperspectieven aan de andere kant. Onlangs maakte de Volkskrant⁶³ op basis van een analyse van recente instroomcijfers van universiteiten en hogescholen melding van een toegenomen betekenis van het beroepsperspectief bij de studiekeuze, en in het mbo blijkt volgens onderzoek van de BOD groep⁶⁴ 40 procent van de jongeren hun studiekeuze te laten beïnvloeden door de huidige crisis. Het is niet voor niets dat het kabinet momenteel wetgeving voorbereidt waarin voor onderwijsinstellingen een aanscherping van de bestaande zorgplicht arbeidsmarktperspectief en de invoering van een nieuwe zorgplicht doelmatigheid worden voorgesteld. Naast het creëren van voldoende stageplekken is goede, objectieve informatievoorziening aan (toekomstige) deelnemers over het arbeidsmarktperspectief van opleidingen daarbij van belang. In dit kader

61 Zie hiervoor:

- Den Boer, P., & Stukker, E. (2012). *Leren kiezen voor je loopbaan. Onderzoek naar de herinrichting van het keuzeproces voor beroep en opleiding in West-Brabant*. Etten-Leur: ROC West-Brabant.
- Den Boer, P. (2013) *Kiezen van een opleiding: van ervaring naar zelfsturing. Can it be done?* Intrederede in het kader van het lectoraat keuzeprocessen bij ROC West-Brabant, Etten-Leur: ROC West Brabant.
- Van Lanschot-Hubrecht, V., Sniekers, J., & Van Hilten, J. (2008). *Praktijknabije LOB in de theoretische leerweg*. Enschede: SLO.

62 Vgl. o.a. Berg, N. van den (2013). *Doorstroom tussen groen vmbo en mbo. Relevante factoren en sturingsmogelijkheden*. Ede/Rotterdam: AOC Raad / Strix Aluco- onderzoek en innovatie.

63 Volkskrant (2014). *Studenten kiezen steeds vaker studie met goede kans op baan*. Verschenen in Volkskrant, 7 mei 2014.

64 BOD groep (2010). *Jij en je toekomst*. Dordrecht: BOD Groep.

zouden LOB-activiteiten in de toekomst zo ingericht kunnen worden dat deelnemers arbeidsmarktrelevantie en kwaliteit zwaar(der) laten meewegen in hun studie- en beroepskeuze. Ook heeft onderzoek laten zien dat jongeren die zich tijdens hun opleiding een beeld hebben gevormd van de vervolgopleiding of een beroep door werkervaring of stage, een betere aansluiting tussen opleiding en werk ervaren, meer tevreden zijn over hun werk, minder vaak werkloos zijn en vaker werk hebben in de richting van hun opleiding.⁶⁵

Het is evident dat het regionale bedrijfsleven bij uitstek ook relevant is als informatie- en oriëntatiebron voor leerlingen, dat wil zeggen niet alléén bij de eventuele uitvoering van praktijkopdrachten.

Een derde categorie condities betreft de *inbreng van ouders* [3]. Jongeren maken hun keuzes in overleg met ouders en docenten. Behalve leerlingen zelf en hun 'peer groups' kunnen ouders dus ook een belangrijke rol spelen in studie- en beroepskeuzeprocessen.

Ouders hebben echter vaak geen goed zicht op vervolgopleidingen, toekomstige functies en de arbeidsmarkt. Diverse voorlichtingsactiviteiten slaan bij ouders veelal niet echt goed aan, bijvoorbeeld omdat er alleen overdracht van informatie plaatsvindt, in plaats van een actieve betrokkenheid van ouders. Als ouders geen goed beeld hebben van opleidingen en sectoren kan de keuze van de leerling op verkeerde vooronderstellingen worden gemaakt. Het is dan ook belangrijk om ouders vaker en op andere manieren te betrekken in het studiekeuzeproces. Concreet gaat het dan onder meer om het zoeken van de dialoog⁶⁶ (reflectie!) tussen ouders en leerling; dit kan helpen het keuzeproces te verdiepen en te verbeteren. Ook over afgelegde bedrijfsbezoeken – oriëntatie en/of stages – is het van belang dat er op school ruimte voor is om daarover gezamenlijk te reflecteren.⁶⁷ Tot slot wordt aanbevolen om ook bij voorlichtingsactiviteiten over de sectoren (i.c. bijvoorbeeld de groene sector) ouders (en leraren) actief te betrekken: 'Organiseer ook voor hen workshops, bedrijfsbezoeken en dergelijk. Gooi de deuren van de school open; laat zien wat de (groene) buitenwereld te bieden heeft voor hun kinderen / leerlingen'.⁶⁸

De groene inrichting van het vmbo en de groene beroepsoriëntatie

In het experiment heeft de groene inrichting van het vmbo met name vorm gekregen op het Citaverde College en heeft de groene beroepsoriëntatie door het Edudelta

65 Borghans, L. e.a. (2008). *Voorlichting en begeleiding van de studie- en beroepskeuze en de rol van arbeidsmarktinformatie*. Den Haag: RWI.

66 Meijers, F. M. Kuipers, & A. Winters (2010). *Leren kiezen / kiezen leren. Een literatuurstudie*. 's Hertogenbosch: ECBO.

67 Vgl. O.a. Hövels, B. & I. Overdiep, m.m.v. W. Berentsen & J. van Heeswijk (2012) (onder meer n.a.v. interview met Metje Jantje Groeneveld). *Dynamiek in mbo en vakmanschap*. Hilversum: Hiteq.

68 AOC Raad (2013). *Doorstroom groen vmbo en groen mbo. Relevante factoren en sturingsmogelijkheden. Publieksversie; gebaseerd op het gelijknamige onderzoek van N. van den Berg*. Ede: AOC Raad.

College (in samenwerking met het regionale bedrijfsleven in de agrofood sector) zich met name uitgestrekt naar (niet-groene) vmbo-scholen in de regio.

Op het Citaverde College bestond de *groene inrichting van het vmbo* in de kern uit de beroepsgerichte vakken het Groene Leertraject (locatie Roermond) en Landbouwbreed (Nederweert).

Bij de locatie Nederweert speelt de vraag in hoeverre er nog van een groene invulling van het vmbo-TL kan worden gesproken als het beroepsgerichte vak Landbouwbreed – toch de kern van de groen ingevulde TL – niet meer als verplicht vak in het curriculum is opgenomen. Hoewel de afgelopen jaren maar weinig leerlingen ervoor kozen om examen te doen in het vak (10-20 procent), volgden alle leerlingen het vak nog wel in leerjaar 3. De reden dat veel leerlingen het vak als examenvak lieten vallen had enerzijds te maken met het ontbreken van interesse in de groene sector, en anderzijds met de inrichting van het vak: veel leerlingen (ca. een derde van de leerlingen) vonden LBB een vak dat niet goed was vormgegeven, noch inhoudelijk (niet boeiend [genoeg]) noch didactisch.

De beperkte interesse voor vak in het vierde leerjaar heeft ertoe geleid dat het vak in 2013-2014 helemaal niet meer wordt aangeboden. Het gevolg daarvan is dat leerlingen die het vak wél hadden willen kiezen daar op TL-niveau nu geen mogelijkheid meer voor hebben, terwijl tevens de mogelijkheid om te examineren op GL-niveau is verdwenen. Verwacht kan worden dat een attractievere vormgeving van LBB in het derde leerjaar kan leiden tot een groter aantal leerlingen voor het vak als examenvak in het vierde leerjaar. Of dit gerealiseerd wordt is nog maar de vraag. Het Citaverde College is voornemens om in plaats van het aanbieden van een verplicht groen beroepsgericht vak, leerlingen in alle vakken 'langs een groene context te leiden'; er zal meer gestuurd worden op een groene context in de andere vakken. Ook wordt onderzocht hoe de andere sectoren (Economie, Techniek, Zorg en Welzijn) waaruit TL-leerlingen kunnen kiezen vanuit een groene context kunnen worden ingericht. Dat vindt nu al plaats binnen het vak Loopbaanoriëntatie (LOB) en wordt momenteel vormgegeven binnen het programma Duurzaamheid en Leefomgeving.

Overigens komt uit een analyse van het Citaverde College zelf naar voren dat de TL – specifiek op de locatie Roermond – ontegenzeggelijk een positief effect heeft gehad op de kwaliteit van haar vmbo⁶⁹, en in het algemeen op de positionering van groen onderwijs, i.c. het AOC, in de regio: het komt als volwaardige partner aan tafel bij het overleg in de regio over de doorstroom van de TL-leerling.

69 Specifiek wordt de kennisbasis van docenten genoemd. Het lesgeven op TL niveau vraagt van de docenten de nodige extra (vak)kennis. Docenten die naast lessen op basis- en kaderniveau ook (regelmatig) lesgeven op TL-niveau hebben een 'bredere' basis. Dit komt niet alleen de leerlingen ten goede, maar draagt ook bij aan kwaliteit van het onderwijs op school.

Het Edudelta College zoekt in haar programma voor *groene beroepsoriëntatie* in nauwe samenwerking met het regionale bedrijfsleven naar mogelijkheden om het beeld over de sector groen en over het AOC bij (TL-leerlingen van) vmbo-scholen in de regio te verbeteren.

Voor meer dan 90 procent van alle leerlingen die ten minste één van beide kernactiviteiten in dat verband (Foodport & Green Experience en Studie Experience) bezocht hebben, heeft de deelname aan de activiteit geen of nauwelijks invloed gehad op de studiekeuze. Zowel de Foodport & Green Experience als de Studie Experience lijken dan ook vooral een reeds gemaakte keuze te hebben bevestigd ('ik wist al duidelijk wat ik wilde' of 'het geeft je alleen meer informatie over opleidingen die je aanspreken').⁷⁰

Uit eerdere metingen weten we dat een behoorlijke groep leerlingen de Foodport & Green Experience een interessante en leerzame dag vond. Weliswaar gaf ook toen al een deel van de leerlingen aan dat zij desondanks niet voor een vervolgopleiding in het mbo-groen zouden kiezen. Wat mee lijkt hebben gespeeld is de periode waarin de activiteit is uitgevoerd: gericht op leerlingen uit het derde leerjaar van het vmbo-TL. Zij hebben nadien geen 'reminder' meer gehad door in een later stadium (bv. halverwege het vierde leerjaar) opnieuw met de sector in aanraking te worden gebracht.

Bij de Studie Experience ontstaat de vraag in hoeverre de activiteiten niet een te vrijblijvend karakter hadden. Leerlingen konden vrij rondlopen over de beurs en hoefden niet verplicht het Food & Agri plein te bezoeken (zelfs onder de leerlingen die hebben gekozen voor een opleiding bij het Edudelta College heeft bijna 60 procent het Food & Agri plein niet bezocht!). Circa driekwart van de leerlingen hoefde na afloop geen opdracht of verslag te maken over het bezoek, noch werd erover nagepraat in de klas.

Interessant is het gegeven dat – hoewel nog pril – het experiment een impuls gegeven lijkt te hebben aan de samenwerking met andere VO-scholen en het bedrijfsleven in de regio. Net als bij Citaverde College het geval is, geldt ook voor het Edudelta College dat zij als volwaardige partner bij het regionaal overleg wordt betrokken. Interessant is verder de interesse vanuit tenminste twee vo-scholen tot nu toe om de banden met het Edudelta College nauwer aan te halen. Daarnaast werd duidelijk dat het potentiële 'wervingsgebied' van vo-scholen veel breder is dan de vo-scholen die nu betrokken zijn. Ook de signalen vanuit het bedrijfsleven in de regio zijn vermeldenswaard dat er behoefte bestaat aan een bepaalde – nu nog niet bestaande – opleidingsrichting in het mbo 'Technisch-groen'.⁷¹ Dit kan tevens wijzen op het belang

70 Omdat leerlingen die niet voor een opleiding bij het Edudelta College hebben gekozen niet bevroegd zijn is het niet mogelijk na te gaan wat voor hun de functie van de Studie Experience en/of de Foodport & Green Experience is geweest.

71 Eén van de uitkomsten van in het kader verricht Experiment verricht onderzoek onder Zeeuwse werkgevers (Kennis, R., & Hövels, B. (2013). *Evaluatieonderzoek experiment theoretische leerweg vmbo groen. Nulmeting Edudelta College*. Nijmegen: KBA Nijmegen).

van beleid gericht op 'cross-overs' waarmee traditionele vakgrenzen overschreden worden en door samenwerking tussen verschillende sectoren ingespeeld wordt op wat de arbeidsmarkt vraagt.⁷² Het is dan ook een goede ontwikkeling dat het Edudelta College momenteel met het Technocentrum Zeeland in overleg is om vanaf 2015-2016 jaarlijks een activiteit te organiseren vergelijkbaar met de Foodport & Green Experience. De focus zou hier komen te liggen op de beroepen en werkgelegenheid op technisch-groen vlak. Gezien de werkgelegenheid in deze sector in Vlaanderen, hoopt men de activiteit breed in te zetten in de regio: zowel voor leerlingen in Zeeland als in Vlaanderen. Om die reden worden ook de technocentra in Vlaanderen betrokken in de gesprekken hierover.

Leren van elkaar

Niet alleen op grond van de ervaringen uit de verschillende metingen sèc van dit evaluatieonderzoek, ook door discussies daarover in de begeleidingscommissie, en – last but not least – uit een (eind 2013 in Middelburg georganiseerde) 'Masterclass' met verschillende betrokkenen kan gesteld worden dat beide deelexperimenten van elkaar geleerd hebben. Ondanks de onderscheiden aanpak in beide deelexperimenten is dat gebleken op verschillende deelaspecten van beider aanpak. Op hoofdlijnen kan het Edudelta College belangrijke lering trekken uit de 'groene inrichtings'-aanpak via de leerlijnen bij het Citaverde College. Op hoofdlijnen kan het Citaverde College op haar beurt belangrijke lering trekken uit het betrekken van/ optrekken met het regionale bedrijfsleven.

De activiteiten die inmiddels ontwikkeld zijn en de ervaringen die zijn opgedaan lijken voor beide scholen een stevige basis gelegd te hebben om op de ingeslagen weg door te gaan. Ondanks de soms weerbarstige praktijk lijkt het daarbij de moeite waard om vanuit het gegeven referentiekader voor LOB bovendien na te gaan in hoeverre in de loopbaanoriëntatie en -begeleiding verbeterpunten realiseerbaar zijn.

Andere AOC's zijn via bestuurlijke rapportages vooral procesmatig op de hoogte gebracht van de activiteiten in het experiment. Daarnaast zijn documenten en materialen uitgewisseld in het platform vmbo van de AOC Raad. Nu bekend is wat de experimenten hebben opgebracht, is het tijd om een nieuwe slag te maken in het delen van kennis met de andere AOC's. De aandacht zou nu sterker dan voorheen moeten liggen op de inhoud. De themagroepen binnen de AOC Raad, in het bijzonder de themagroep onderwijs & innovatie zouden als startpunt kunnen dienen voor het verspreiden van de opgedane kennis en ervaring.

⁷² Ministerie van OCW (2014). *Ruim baan voor vakmanschap: een toekomstgericht mbo*. Brief aan de Tweede kamer, 2 juni 2014. Den Haag: Ministerie van OCW.

6 Conclusie

Voor het groene onderwijs en voor de groene sector is de doorstroom vanuit de Theoretische Leerweg (TL) in het vmbo naar mbo-groen van cruciaal belang. Dat was ruim acht jaar geleden de belangrijkste aanleiding voor het experiment TL-groen. Dit experiment heeft zich in twee verschillende gedaantes voltrokken: via een (deel-)experiment met de toekenning van een (tijdelijke) TL-licentie en de inrichting van een groene leeromgeving bij het Citaverde College, en via een (deel-)experiment gericht op verbeterde informatievoorziening en LOB-activiteiten⁷³ gericht op het mbo-groen en de groene sector vanuit het Edudelta College naar niet-groene vmbo-scholen. Beide experimenten hadden tot doel om de doorstroom naar het mbo-groen op niveau (3 en) 4 te vergroten.

De afgelopen jaren zijn de experimenten op het Citaverde College en het Edudelta College door middel van zes jaarlijkse metingen gemonitord en geëvalueerd. In deze rapportage is verslag gedaan van het totaal van uitkomsten van deze metingen. Daarmee kan nu de balans worden opgemaakt.

6.1 Antwoord op de hoofdvraag van het onderzoek

Op basis van het totaal van metingen wordt geconcludeerd dat de hoofdvraag in dit onderzoek negatief beantwoord moet worden: de experimenten hebben *geen toename in de doorstroom naar mbo-groen op niveau (3 en) 4* laten zien.

Dat blijkt uit de kwantitatieve gegevens naar de opleidingskeuze van de in het experiment betrokken TL-leerlingen: er is geen toename zichtbaar in de keuze voor een groene vervolgopleiding in het mbo. Dit betekent dat de experimenten er niet in zijn geslaagd om meer leerlingen gedurende hun opleiding in het vmbo-TL te interesseren voor de groene sector én voor een vervolgopleiding in het mbo-groen. Een 'groen profiel' ontbreekt bij de meeste leerlingen. Dat blijkt bij het (deel-)experiment op het Citaverde College, locatie Nederweert onder andere uit het feit dat maar weinig leerlingen in het derde en vierde leerjaar kiezen voor het beroepsgerichte vak Landbouwbreed. Hoewel voor een relatief grote groep leerlingen bij instroom in het eerste leerjaar van het Citaverde College de sector Groen wel een rol speelt, wordt dit aanbod vooral interessant gevonden naast dat van andere sectoren. Uiteindelijk lukt het in het experiment bij het Citaverde College niet om deze (aanvankelijke) interesse

⁷³ De eerste fase van het experiment bij het Edudelta College was gericht op informatievoorziening over het mbo-groen en de groene sector. De tweede fase bestond uit LOB-activiteiten gericht op de sector groen.

in de sector Groen bij leerlingen vast te houden en om te zetten in een keuze voor een groene mbo-opleiding. Bij het experiment op het Edudelta College is dat evenmin gelukt. Hoewel de activiteiten – specifiek de Foodport & Green Experience – door leerlingen wel worden gewaardeerd, hebben ze niet geleid tot een feitelijke keuze voor het mbo-groen.

6.2 Waarde van het experiment

Het negatieve antwoord op de hoofdvraag van het onderzoek wil niet zeggen dat de (deel-) experimenten op zichzelf geen meerwaarde hebben gehad voor de deelnemende scholen. De grootste meerwaarde is volgens de twee bij het experiment betrokken onderwijsinstellingen de bijdrage die het experiment heeft geleverd aan de positionering van de school ten opzichte van (andere) vo-scholen in de regio. Bij het (deel-)experiment van het Edudelta College is ook de positionering ten opzichte van en samenwerking met het regionale bedrijfsleven een belangrijke meerwaarde van het experiment. Dit is gezien de veranderende omgeving waarin de experimenten zich afspelen (krimpregio's) een winstpunt.

Voor de locatie Roermond van het Citaverde College geldt dat ook de opstroom van leerlingen met een la(a)g(er) schooladvies naar de bovenbouw GL/TL als belangrijke meerwaarde van het experiment genoemd kan worden.

6.3 Lessen uit het experiment

De inhoud van het experiment TL volgde twee lijnen: aan de ene kant werd middels toevoeging van een (tijdelijke) licentie TL aan het curriculum getracht de doorstroom naar het mbo-groen te vergroten; aan de andere kant werd aanvankelijk door middel van verbeterde informatievoorziening en later door middel van LOB ditzelfde doel nagestreefd.

Hoewel het antwoord op de hoofdvraag van het onderzoek negatief is – de doorstroom naar het mbo-groen is niet toegenomen – laat het onderzoek wel zien dat in het (deel-)experiment met de toevoeging van de (tijdelijke) TL-licentie de doelgroep van TL-leerlingen is bereikt en vastgehouden, onder meer door de al eerder genoemde opstroom van leerlingen met lagere schooladviezen.

Wat de LOB-lijn betreft, heeft het onderzoek ook geen toename in de doorstroom naar het mbo-groen laten zien. Als gevolg van tussentijdse aanpassing in de aanpak van het (deel-)experiment bij het Edudelta College is deze constatering overigens slechts gebaseerd op leerlingstromen uit één cohort.

Bij voortzetting van de activiteiten door de scholen zou verder voortgebouwd kunnen worden op de LOB-lijn. Op een aantal punten zouden de activiteiten aangescherpt, uitgebouwd en/of doorontwikkeld kunnen worden en daarbij kan uit beide experimenten van elkaars ervaringen worden geleerd:

- Het is van belang om het LOB-beleid (waar informatievoorziening een expliciet onderdeel van hoort te zijn) en de daarbij horende activiteiten gericht *aan te scherpen en minder vrijblijvend* te laten zijn. Richtpunten daarvoor kunnen ontleend worden aan hoofdstuk 5. Een paar concrete voorbeelden ter illustratie:
 - Alleen door *reflectie* leiden de activiteiten tot meer zelfkennis bij de leerling. Belangrijk hierbij is dat de reflectie kwalitatief ook goed in elkaar steekt (interne en externe dialoog). Ook ouders zouden een grotere rol moeten krijgen.
 - Alleen bij een meer verplichtend karakter van LOB-activiteiten zullen leerlingen hun kennis van de sector Groen vergroten. Binnen de organisatie van een verplichte activiteit is het zinvol om leerlingen wel een *keuzemogelijkheid te geven (vraaggericht)*. De Foodport & Green Experience kan in die zin als voorbeeld dienen (bij bedrijfsbezoek keuze uit vijf bedrijven, eigen keuze voor een workshop).
 - Vanuit de beschikbare literatuur lijkt het gerechtvaardigd om hoofdzakelijk te investeren in activiteiten waar leerlingen concrete *praktijkervaringen* met de sector opdoen. De Foodport & Green Experience is hier een voorbeeld van. Meer generieke voorlichtingsactiviteiten (zoals de Studie Experience) lijken minder effectief te zijn.
- Op aan AOC's verbonden vmbo-afdelingen zou de specifieke groene invulling van het vmbo beter/verder geïntegreerd kunnen worden met de overige LOB-activiteiten. In lijn met het voorafgaande is één van de aandachtspunten daarbij dus ook om de arbeidsmarkt en het regionale bedrijfsleven (meer) te betrekken in de LOB-activiteiten.

Een gestructureerde behoeftepeiling onder werkgevers uit de regio kan de LOB-activiteiten verrijken en – op termijn – de kwaliteit van de aansluiting tussen onderwijs en bedrijfsleven in de regio (verder) verbeteren.⁷⁴
- Door meer structuur aan te brengen in alle LOB-activiteiten, de aandacht voor de sector Groen te verweven met de hele vmbo-opleiding (leerjaar 1-4) en in alle LOB-activiteiten momenten van reflectie in te bouwen, is de kans groter dat indrukken en kennis over de sector beter beklijven en het imago verbetert.⁷⁵ Op eenzelfde wijze zou een activiteit onder derdejaars leerlingen zoals de Foodport & Green Experience een opvolging in leerjaar 4 dienen te hebben.
- Gezien het grote(re) voedingsgebied van het mbo-groen lijkt het verstandig om LOB-activiteiten die zich richten op leerlingen in het door OCW bekostigde vmbo op

74 Vergelijk ook de ruimte voor verbeteringen van het beleid. In: Ministerie van EZ (2014). Beleidsdoorlichting groen onderwijs. Brief aan de Tweede Kamer, 2 juni 2014. Den Haag: Ministerie van EZ.

75 Dat geldt overigens ook voor LOB gericht op andere sectoren en bij andere vo-scholen.

een groot aantal scholen te richten. Het lijkt dan ook de moeite waard om concrete initiatieven te ondernemen voor het *vergroten van het bereik van vmbo-partnerscholen* in de regio. Gezien de steeds grotere focus op het arbeidsmarkt-perspectief van een opleiding en de vragen vanuit het regionale bedrijfsleven, lijkt het tevens zinvol de *samenwerking met andere mbo-instellingen in de regio* te zoeken en in te zetten op groen-grijze cross-overs zoals groen-technische opleidingen. Dit is ook mogelijk in het vmbo, zoals het Citaverde College nu al doet in het programma 'Greun Tek'.

- Tot slot attenderen we op de *paradox* tussen enerzijds LOB-activiteiten en groene invullingen die gericht zijn op het *'toeleiden' van meer leerlingen naar groen*, en anderzijds de behoefte van leerlingen bij de opleidings- en beroepskeuze aan *optimale vergelijkingsmogelijkheden* tussen sectoren en opleidingsrichtingen. Ook – maar niet alleen – om de samenwerking met vo-scholen in de regio verder aan te jagen, is het aan te bevelen LOB-activiteiten niet alleen te richten op groen, maar betreffende scholen te verleiden om iets vergelijkbaars te doen voor de andere sectoren.

Bijlage 1 – Overzicht afgenomen vragenlijsten experiment Citaverde College

Meting 1

	Schoolkeuze leerlingen	Schoolkeuze ouders	Sectorkeuze
<i>Scholen Roermond</i>			
Citaverde College Roermond	X	X	X
Mavo Roermond	X	X	X
Niekée	X	X	_***
BC Broekhin Roermond	X	X	X
BC Broekhin Swalmen/Reuver	X	X	X
<i>Scholen (Neder)weert</i>			
Citaverde College Nederweert	X	X	X
Philips van Horne SG	_*	_*	_***
Het College	X	X	_***
Het Kwadrant	_*****	_*****	X

Meting 2

	Schoolkeuze leerlingen	Schoolkeuze ouders	Sectorkeuze	Studiekeuze
<i>Scholen Roermond</i>				
Citaverde College Roermond	X	X	X	X
Mavo Roermond	X	X	_*****	X
Niekée	X	X	X	_***
BC Broekhin Roermond	X	X	_*****	X
BC Broekhin Swalmen/Reuver	X	X	_*****	X
<i>Scholen (Neder)weert</i>				
Citaverde College Nederweert	X	X	_*****	X
Philips van Horne SG	X	X	_***	X
Het College	X	X	_***	X
Het Kwadrant	_*****	_*****	_*****	_***

Meting 3

	Schoolkeuze leerlingen	Schoolkeuze ouders	Sectorkeuze	Studiekeuze
<i>Scholen Roermond</i>				
Citaverde College Roermond	X	X	-*****	X
Mavo Roermond	X	X	X	-**
Niekée	-****	-****	-****	-**
BC Broekhin Roermond	X	X	X	-**
BC Broekhin Swalmen/Reuver	X	X	X	-**
<i>Scholen (Neder)weert</i>				
Citaverde College Nederweert	X	X	X	X
Philips van Horne SG	X	X	-***	-***
Het College	X	X	-***	-***
Het Kwadrant	-*****	-*****	X	-**

Meting 4

	Schoolkeuze leerlingen	Schoolkeuze ouders	Sectorkeuze	Studiekeuze
<i>Scholen Roermond</i>				
Citaverde College Roermond	X	X	X*	X
Mavo Roermond	X	X	X	-**
Niekée	-****	-****	-****	-**
BC Broekhin Roermond	-****	-****	-****	-**
BC Broekhin Swalmen/Reuver	X	X	X	-**
<i>Scholen (Neder)weert</i>				
Citaverde College Nederweert	X	X	X	X
Philips van Horne SG	X	X	-***	-***
Het College	-****	-****	-***	-***
Het Kwadrant	-*****	-*****	-****	-**

Meting 5

	Schoolkeuze leerlingen	Schoolkeuze ouders	Sectorkeuze	Studiekeuze
<i>Scholen Roermond</i>				
Citaverde College Roermond	X	X	X	X
Mavo Roermond	X	X	X	_**
Niekée	_****	_****	_****	_**
BC Broekhin Roermond	X	X	X	_**
BC Broekhin Swalmen/Reuver	X	X	X	_**
<i>Scholen (Neder)weert</i>				
Citaverde College Nederweert	X	X	X	X
Philips van Horne SG	X	X	_***	_***
Het College	_*****	_*****	_***	_***
Het Kwadrant	_*****	_*****	X	_**

Meting 6

	Schoolkeuze leerlingen	Schoolkeuze ouders	Sectorkeuze	Studiekeuze
<i>Scholen Roermond</i>				
Citaverde College Roermond	X	X	X	X
Mavo Roermond	X	X	X	_**
Niekée	_****	_****	_****	_**
BC Broekhin Roermond	X	X	X	_**
BC Broekhin Swalmen/Reuver	X	X	X	_**
<i>Scholen (Neder)weert</i>				
Citaverde College Nederweert	X	X	X	X
Philips van Horne SG	X	X	X	_**
Het College	_*****	_*****	_***	_***
Het Kwadrant	_*****	_*****	_***	_***

- * Door intern communicatieprobleem geen/alleen een deel van de leerlingen kunnen bevragen
- ** Studiekeuzevragenlijst wordt alleen afgenomen bij de experimentscholen
- *** School heeft geen bovenbouw TL/geen leerlingen in het betreffende leerjaar
- **** School kon/wilde dit jaar niet meewerken aan onderzoek (enquêtetestop / planning)
- ***** School heeft geen onderbouw TL
- ***** Geen afname door overlap populatie met voorgaande meting

Bijlage 2 – Overzicht ingevulde vragenlijsten experiment Citaverde College

Schoolkeuze

Aantallen en respons

			Citaverde College in Roermond	Scholen regio Roermond	Citaverde College Nederweert	Scholen regio Weert
1^e meting	2008-2009	leerlingen*				
		aantal	70	132	119	55
		ouders				
		aantal	49	62	81	27
		respons	37%	44%	68%	49%
2^e meting	2009-2010	leerlingen*				
		aantal	76	224	146	97
		ouders				
		aantal	37	155	96	60
		respons	46%	69%	64%	55%
3^e meting	2010-2011	leerlingen*				
		aantal	61	239	108	134
		ouders				
		aantal	39	138	73	80
		respons	60%	53%	65%	58%
4^e meting	2011-2012	leerlingen*				
		aantal	62	195	97	67 **
		ouders				
		aantal	26	112	57	52
		respons	42%	57%	59%	54%
5^e meting	2012-2013	leerlingen*				
		aantal	48	211	96	130
		ouders				
		aantal	37	114	69	92
		respons	77%	52%	72%	65%
6^e meting	2013-2014	leerlingen*				
		aantal	63	132	77	115
		ouders				
		aantal	34	111	49	95
		respons	54%	84%	64%	83%

* De respons van de vragenlijsten die zijn afgenomen bij leerlingen ligt op 95-100%. Deze vragenlijsten zijn ingevuld tijdens de lessen.

** Afgenomen bij 3 van de 4 brugklassen GTH.

Aantal scholen in meting

	1 ^e meting	2 ^e meting	3 ^e meting	4 ^e meting	5 ^e meting	6 ^e meting
	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Citaverde College in Roermond	1	1	1	1	1	1
Scholen regio Roermond	4	4	3	2	3	3
Citaverde College Nederweert	1	1	1	1	1	1
Scholen regio Weert	1	2	2	1	1	1

Sectorkeuze

Aantallen en respons

			Citaverde College in Roermond	Scholen regio Roermond	Citaverde College Nederweert	Scholen regio Weert
1^e meting	2008-2009					
	leerlingen*	aantal	68	91	101	59
2^e meting	2009-2010					
	leerlingen*	aantal	47	32	geen	geen
3^e meting	2010-2011					
	leerlingen*	aantal	geen	195	70	108**
4^e meting	2011-2012					
	leerlingen*	aantal	21***	122	86	geen
5^e meting	2012-2013					
	leerlingen*	aantal	23	208	115	160
6^e meting	2013-2014					
	leerlingen*	aantal	22	194	87	174

* De respons van de vragenlijsten die zijn afgenomen bij leerlingen ligt op 90-100%. Deze vragenlijsten zijn ingevuld tijdens de lessen.

** Respons is 68%

*** Respons is 44%

Aantal scholen in meting

	1 ^e meting	2 ^e meting	3 ^e meting	4 ^e meting	5 ^e meting	6 ^e meting
	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Citaverde College in Roermond	1	1	1	1	1	1
Scholen regio Roermond	3	1	3	2	3	3
Citaverde College Nederweert	1	-	1	1	1	1
Scholen regio Weert	1	-	1	-	1	1

Studiekeuze

Aantallen en respons

			Citaverde College in Roermond	Scholen regio Roermond	Citaverde College Nederweert	Scholen regio Weert
2^e meting	2009-2010 leerlingen	aantal	20	40	22	75
		respons	24%	27%	32%	63%
	ouders	aantal	20	44	27	100
		respons	24%	30%	40%	79%
3^e meting	2010-2011 leerlingen	aantal	26	72	43	71
		respons	38%	42%	48%	41%
4^e meting	2011-2012 leerlingen	aantal	17	geen	31	geen
		respons	35%		44%	
5^e meting	2012-2013 leerlingen	aantal	24	geen	40	geen
		respons	51%		40%	
6^e meting	2013-2014 leerlingen	aantal	9	geen	34	geen
		respons	41%		29%	

Aantal scholen in meting

		2 ^e meting	3 ^e meting	4 ^e meting	5 ^e meting	6 ^e meting
		2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014
Citaverde	College in	1	1	1	1	1
	Roermond					
Scholen regio Roermond		3	3	-	-	-
Citaverde	College Neder-	1	1	1	1	1
	weert					
Scholen regio Weert		2	1*	-	-	-

* TL-leerlingen in Weert zitten allemaal in de bovenbouw op één school.

Bijlage 3 – Overzicht afgenomen vragenlijsten experiment Edudelta College

Eerste fase experiment Edudelta College

Meting 1

	Instroom Edudelta College
Edudelta College Goes	X
Edudelta College Barendrecht/Middelharnis	X

Meting 2

	Sectorkeuze	Studiekeuze	Studiekeuze ouders	Instroom Edudelta College
Edudelta College Goes				X
Edudelta College Barendrecht/Middelharnis				X
<i>Scholen omgeving Goes</i>				
CS Walcheren Middelburg	X	X	X	
SG Pieter Zeeman Zierikzee	X	X	X	
Zwin College Oostburg		X	X	
<i>Scholen omgeving Barendrecht</i>				
Regionale scholengemeenschap Goeree-Overflakkee	X	X	X	
Farelcollege	X	X	X	
RSG Hoeksche Waard	X	X	X	
CSG Willem van Oranje	X	X	X	
Christelijke Scholengemeenschap Prins Maurits		X	X	

Meting 3

	Sectorkeuze	Studiekeuze	Instroom Edudelta College
Edudelta College Goes			X
Edudelta College Barendrecht/Middelharnis			X
<i>Scholen omgeving Goes</i>			
CS Walcheren Middelburg	X	X	
SG Pieter Zeeman Zierikzee	X	X	
Calvijn College Goes	X	X	
<i>Scholen omgeving Barendrecht</i>			
Regionale scholengemeenschap Goeree-Overflakkee	X	X	
Farelcollege	X	X	
RSG Hoeksche Waard	X	X	
CSG Willem van Oranje	X	X	
CSG Calvijn College Locatie Juliana	X	X	
CSG Calvijn College Locatie Groene Hart	X	X	
Gemini College	X	X	
Penta College	X	X	
Sint Montfort College (voorheen Nova College Montfort)	X	X	

Tweede fase experiment Edudelta College

Meting 0

Geen afname vragenlijsten, maar interviews met bedrijfsleven

Meting 1

	Sectorkeuze/ studiekeuze	Sectorkeuze/ studiekeuze ouders	Instream Edudelta College
Edudelta College Goes			X
<i>Vmbo-partnerscholen</i>			
CSW, locatie Toorop in Middelburg	X	X	
Nehalennia SSG in Middelburg	X	X	
Scheldemond College in Vlissingen	X	X	
<i>Omliggende vmbo-scholen</i>			
Het Goese Lyceum (Pontes Scholengroep) in Goes	X	X	
Pieter Zeeman (Pontes Scholengroep) in Zierikzee	X	X	
Calvijn College	X	X	

Meting 2

	Aanmelders Edudelta College Goes 2014-2015
Edudelta College Goes	X

Bijlage 4 – Overzicht ingevulde vragenlijsten experiment Edudelta College

Eerste fase experiment Edudelta College

Sectorkeuze

Aantallen en respons

			Scholen omgeving Goes	Scholen omgeving Barendrecht
Eerste fase experiment	2^e meting	2009-2010 leerlingen*	aantal	107
	3^e meting	2010-2011 leerlingen*	aantal	162

* De respons van de vragenlijsten die zijn afgenomen bij leerlingen ligt op 90-100%. Deze vragenlijsten zijn ingevuld tijdens de lessen.

Aantal scholen in meting

	2^e meting	3^e meting
	2009-2010	2010-2011
Scholen omgeving Goes	2	3
Scholen omgeving Barendrecht	4	9

Studiekeuze

Aantallen en respons

			Scholen omgeving Goes	Scholen omgeving Barendrecht		
Eerste fase experiment	2^e meting	2009-2010	leerlingen	aantal	48	105
				respons	27%	33%
	ouders		aantal	62	79	
			respons	35%	31%	
	3^e meting	2010-2011	leerlingen	aantal	73	151

Aantal scholen in meting

	2^e meting	3^e meting
	2009-2010	2010-2011
Scholen omgeving Goes	3	3
Scholen omgeving Barendrecht	5	9

Instroom Edudelta College

Aantallen en respons

			Instroom Edudelta College Goes	Instroom Edudelta College Barendrecht/ Middelhamis		
Eerste fase experiment	1^e meting	2008-2009	leerlingen	aantal	82	6
				respons	90%	15%*
	2^e meting	2009-2010	leerlingen	aantal	84	42
				respons	77%	100%
	3^e meting	2010-2011	leerlingen	aantal	102	52
				respons	100%**	100%**

* Vanwege de lage respons is in 2008-2009 de vestiging in Barendrecht niet meegenomen in het onderzoek waar het gaat om het schooljaar 2008-2009.

** Het betreft een schatting

Tweede fase experiment Edudelta College

Sectorkeuze/studiekeuze

Aantallen en respons

			Vmbo-partnerscholen	Omliggende vmbo-scholen	
Tweede fase experiment	1^e meting	2009-2010			
		leerlingen*	aantal	187	214
		ouders	aantal	35	74
		respons	19%	35%	

* De respons van de vragenlijsten die zijn afgenomen bij leerlingen ligt op 90-100%. Deze vragenlijsten zijn ingevuld tijdens de lessen.

Aantal scholen in meting

		1^e meting
		2009-2010
Vmbo-partnerscholen		3
Omliggende vmbo-scholen		3

Instroom Edudelta College

Aantallen en respons

				Instroom Edudelta College Goes
Tweede fase experiment	1^e meting	2012-2013	aantal	69
		leerlingen	respons	100%**

** Het betreft een schatting

Aanmelders Edudelta College

Aantallen en respons

				Instroom Edudelta College Goes
Tweede fase experiment	2^e meting	2013-2014	aantal	66
		leerlingen	respons	52%

Bijlage 5 – Toelichting typering leerlingen

Bij het beschrijven van de schoolkeuzemotieven van leerlingen van het Citaverde College is gebruik gemaakt van een typering. Deze typering is gemaakt aan de hand van een aantal (deel)vragen die aan leerlingen in de vragenlijst voor de schoolkeuze zijn gesteld. Met behulp van een factoranalyse is gekomen tot de volgende typen:

- Groene leerlingen: hebben potentiële interesse in mbo-groen en vinden het belangrijk dat je op het Citaverde College een groene vmbo-opleiding doet. Het aanbod van de TL op het Citaverde College speelde voor de leerling geen rol in de schoolkeuze.
- Groene TL-leerlingen: hebben potentiële interesse in mbo-groen en vinden het belangrijk dat je op het Citaverde College een groene vmbo-opleiding doet. Het aanbod van de TL op het Citaverde College speelde voor de leerling ook een rol in de schoolkeuze.
- TL-leerlingen: het aanbod van de TL op het Citaverde College speelde voor de leerling een rol in de schoolkeuze. De leerlingen hebben geen interesse in het mbo-groen en vinden het onbelangrijk dat je op het Citaverde College een groene vmbo-opleiding volgt.
- Overige leerlingen: voor deze leerlingen speelde het aanbod van de TL op het Citaverde College geen rol. Ook hebben zij geen interesse in het mbo-groen en vinden zij het onbelangrijk dat je op het Citaverde College een groene vmbo-opleiding volgt.

Voor het groene onderwijs en voor de groene sector is de doorstroom vanuit de Theoretische Leerweg (TL) in het vmbo naar mbo-groen van cruciaal belang. Dat was ruim acht jaar geleden de belangrijkste aanleiding van het ministerie van EZ (toen: LNV) en het ministerie van OCW voor het experiment TL-groen. Dit experiment heeft zich in twee verschillende gedaantes voltrokken: via een (deel-)experiment met de toekenning van een (tijdelijke) TL-licentie en de inrichting van een groene leeromgeving bij het Citaverde College, en via een (deel-)experiment gericht op verbeterde informatievoorziening en LOB-activiteiten gericht op het mbo-groen en de groene sector vanuit het Edudelta College naar niet-groene vmbo-scholen. Beide experimenten hadden tot doel om de doorstroom naar het mbo-groen op niveau (3 en) 4 te vergroten.

De afgelopen jaren zijn de experimenten op het Citaverde College en het Edudelta College door middel van zes jaarlijkse metingen gemonitord en geëvalueerd. In dit rapport is verslag gedaan van het totaal van uitkomsten van deze metingen. Daarmee kan nu de balans worden opgemaakt.